

ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบท
ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
กรณีศึกษา สนภ.4 นทพ.

โดย

พลตรี กฤษณ์ จันทรมิสม
ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค 4
กองบัญชาการกองทัพไทย

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 63
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2563-2564

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา สนภ.4 นทพ” ลักษณะวิชา การทหาร ของ พลตรี กฤษณ์ จันทรมิตร เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 63 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2563 - 2564

พลโท

(วิโรจน์ เกิดแสง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา สนภ.4 นทพ.

ลักษณะวิชา การทหาร

ผู้วิจัย พลตรี กฤษณ์ จันทรมิณ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 63

งานวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพภูมิสังคมและประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท และเพื่อให้ทราบถึงภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสัมภาษณ์ต่อประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และ จังหวัดปัตตานี ที่เคยได้รับประโยชน์จากโครงการที่ สนภ.4 นทพ. ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะทางเศรษฐกิจภาพรวม คือ การทำสวนยาง การรับจ้างกรีดยาง การทำสวนผลไม้มากกว่าการทำประมงและการทำนา สภาพสังคมและวัฒนธรรมจะถูกกำหนดโดยพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ วัฒนธรรมอิสลามจึงกำหนดบุคลิกภาพความเป็นมุสลิมไว้อย่างยั่งยืน ด้านเอกลักษณ์ทางภาษาของชาวไทยมุสลิมมักใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารและการสอนศาสนา ด้านอาหารจะเคร่งครัดตามบัญญัติเรื่องอาหารในอัลกุรอาน และมีการจัดรูปแบบชุมชนและสังคมจะยึดตามภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร การประกอบอาชีพในกลุ่มเดียวกัน

2. ประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของ สนภ.4 นทพ มีประสิทธิผล อย่างเป็นรูปธรรม ผลการปฏิบัติงานตรงตามผลลัพธ์ที่ต้องการของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้แก่ การสร้างมวลชนที่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อกองทัพไทย มีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบูรพมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์

3. ภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถจำแนกได้ 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ด้านศาสนาที่นับถือ ด้านความสามารถทางภาษาไทย และด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งจะส่งผลทั้งในทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนา เช่น งานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ งานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชน งานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ คุณภาพของประชาชนในการทำงานในชีวิตประจำวันในเชิงเวลา การติดต่อสื่อสารและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการมีส่วนร่วมกับประชาคมในพื้นที่

Abstract

Title Socio – Geographic Factors Affecting Rural Development Effectiveness
In The Area of 3 Southern Border Provinces

Field Military

Name Maj. Gen. Krist Chantaraniyom **Course** NDC **Class** 63

This research aims to Study the social status and effectiveness of rural development projects. to know Social landscape affecting the effectiveness of rural development projects in the 3 southern border provinces By interviewing people in the 3 southern border provinces, namely Narathiwat Province, Yala Province and Pattani Province. who had benefited from the projects that IE4 had supported the development in the fiscal year 2020. The results of the research can be summarized as follows:

1. Social landscape of people in the 3 southern border provinces The overall economic characteristics are rubber plantation, rubber tapping contracts. orchard rather than fishing and farming Social and cultural conditions are primarily determined by Islamic beliefs. Islamic culture has long established the personality of a Muslim. In terms of linguistic identity, Thai Muslims often use Malay for communication and religious reading. Food is strictly in accordance with the provisions of food in the Quran. And the community and society is formatted based on the language used to communicate. Occupation in the same group

2. The effectiveness of rural development projects in the three southern border provinces of PNP 4 NTP has concrete effectiveness. Performance meets the desired outcomes of the Military Development Command including building a mass of people who have confidence and faith in the Thai Army There is a feeling of gratitude for His Majesty the King and all the Thai Kings.

3. Social landscape affecting the effectiveness of rural development in the 3 southern border provinces can be classified into 4 aspects, namely the functions assigned in the community respected religion Thai language proficiency and occupation. This will affect both directly and indirectly to development such as the construction of transport routes. Water supply work Work to improve the quality of life and help people Integrated Agriculture under the Royal Initiative quality of people in their daily work in time communication and educational quality improvement and participation with local communities

คำนำ

ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญที่ก่อให้เกิดการก่อความไม่สงบและส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาคอมมิวนิสต์ จะเห็นได้ว่า มีสภาพปัญหาใกล้เคียงกับปัญหาคอมมิวนิสต์ในอดีต ส่วนที่สำคัญได้แก่ การแย่งชิงมวลชน เพื่อนำไปสู่การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่จะเข้าแก้ไข สร้างความเข้าใจ สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชน โดยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น สนภ.4 นทพ. เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในงานด้านมวลชน ผู้วิจัยจึงต้องการทราบถึง ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานที่ผ่านมา รวมถึงปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทตามแนวชายแดนของ สนภ.4 นทพ. โดยผู้วิจัยมีความหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพิจารณากำหนดนโยบายการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงกับความต้องการตามภูมิสังคมของประชาชน ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

พลตรี

(กฤษณ์ จันทรมิตร)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 63

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำเร็จได้ด้วยด้วยความกรุณาของ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งคอยดูแลให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอขอบคุณ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสรุปผลการวิจัย รวมทั้งขอขอบคุณกำลังพลของ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาทุกคนที่ร่วมกันเก็บข้อมูลอย่างครบถ้วน ตรงเวลา จนทำให้การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

หากงานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนด นโยบายการปฏิบัติงานของ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ผู้วิจัยมีความยินดีอย่างยิ่งที่จะส่งมอบความสำเร็จนี้ ให้แต่บุคคลที่กล่าวมาข้างต้นทุกท่าน ตลอดจนวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา เพื่อสร้างความมั่นคงในทุกมิติให้กับประเทศไทยอย่างยั่งยืน

พลตรี

(กฤษณ์ จันทรมิณ)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 63

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	7
หลักการและแนวความคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	8
แนวทางการปฏิบัติงานและบทบาทของทหารในการพัฒนาชนบท	20
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. 2524	55
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
สรุป	66
บทที่ 3 สรุปภูมิสังคมและประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท	
ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	69
ภูมิสังคมของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	69
ประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	78
สรุป	90
บทที่ 4 ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบท	
ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	91
สรุป	95

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	96
สรุป	96
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	105
แบบสัมภาษณ์	106
ประวัติย่อผู้วิจัย	108

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 1	48
2-2	แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 2	48
2-3	แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 3	49
2-4	แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 4	49
2-5	แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 5	50
2-6	แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานทหารพัฒนา	52
2-7	แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานสนับสนุน	54
2-8	แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของหน่วยพัฒนาการพิเศษ	55
3-1	แสดงข้อมูลหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน	75
3-2	แสดงข้อมูลศาสนาที่นับถือ	76
3-3	แสดงข้อมูลอาชีพ	76
3-4	แสดงข้อมูลความสามารถทางภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่าง	77
3-5	จำแนกกลุ่มงานของผู้รับประโยชน์ตามที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนามอบให้	79
3-6	จำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม	79
3-7	จำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้	81
3-8	จำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและ ช่วยเหลือประชาชน	83
3-9	จำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานเกษตรผสมผสาน ตามแนวพระราชดำริฯ	84
3-10	จำแนกประเด็นความร่วมมือของประชาชน ในการปฏิบัติงาน เพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ตามที่กองทัพไทย ร้องขอความร่วมมือ หรือขอรับการสนับสนุนสิ่งต่างๆ ในการปฏิบัติงาน	87
3-11	จำแนกประเด็นความพร้อมและความกล้าที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็น ประโยชน์ต่อความมั่นคงแก่เจ้าหน้าที่ทหาร	88
3-12	จำแนกประเด็นความมั่นใจในศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทหารในการ ให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากภัยคุกคาม	89

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2-1 แสดงผังการจัดและที่ตั้งหน่วยของ สำนักงานพัฒนาภาค 1-5	47
2-2 แสดงผังการจัดสำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	51
2-3 แสดงผังการจัดสำนักงานสนับสนุน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	53
2-4 แสดงผังการจัดหน่วยพัฒนาการพิเศษ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	54
2-5 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย	65

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เป็นหน่วยงานทางทหารที่มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงและช่วยเหลือประชาชน รับผิดชอบในการพัฒนาพื้นที่ชนบทตามแนวชายแดนที่ได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาเป็นรากฐานการทำงานอย่างต่อเนื่อง ใช้แนวความคิดทางยุทธศาสตร์ของกระทรวงกลาโหม และกองบัญชาการกองทัพไทยเป็นหลักในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามยุทธศาสตร์การผนึกกำลังป้องกันประเทศขึ้นอยู่กับการเห็นความสำคัญในการนำทรัพยากรที่เป็นพลังอำนาจของชาติในทุกมิติ ทั้งด้านการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มาบูรณาการอย่างมีระเบียบแบบแผน และเป็นระบบตั้งแต่ยามปกติ เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของชาติ รวมทั้งขดเขยอำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีการเตรียมการและดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในยามปกติและยามสงคราม

สำหรับการปฏิบัติงาน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาใช้ขีดความสามารถในการพัฒนาปฏิบัติงานเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวมา โดยแบ่งเป็นแผนงานการพัฒนา 8 แผนงาน ประกอบด้วย แผนงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม แผนงานส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ แผนงานพัฒนาชุมชนและสาธารณูปการ แผนงานสาธารณสุข แผนงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แผนงานการประชาสัมพันธ์และจิตวิทยา และแผนงานสังคมสงเคราะห์ และอื่น ๆ การดำเนินการทั้ง 8 แผนงาน เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งมวลชนที่จะช่วยเหลือในการปฏิบัติงานทางด้านความมั่นคง ตามวัตถุประสงค์แรกเริ่มในการก่อตั้งหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ซึ่งในสมัยนั้นมีนามหน่วยว่า กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ที่ประกอบกำลังจากหน่วยงานทหารและภาคประชาชน ปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นรุกรันดาร จากปัญหาที่รุนแรงเกิดความคลี่คลายกลับเข้าสู่สภาพปกติ จนสามารถสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนได้ เป็นส่วนหนึ่งให้ประเทศไทยสามารถแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จ ปัจจุบัน กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ได้เปลี่ยนนามหน่วยเป็น หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา แต่ยังคงปฏิบัติงานตามแผนงานทั้ง 8 แผนงานเช่นเดิม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามยุทธศาสตร์การผนึกกำลังป้องกันประเทศขึ้นอยู่กับการเห็นความสำคัญในการนำทรัพยากรที่เป็นพลังอำนาจของชาติในทุกมิติ ทั้งด้านการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาบูรณาการอย่างมีระเบียบแบบแผน และเป็นระบบ ตั้งแต่ยามปกติ เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของชาติ รวมทั้งขดเขยอำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีการเตรียมการและดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในยามปกติและยามสงคราม โดยมีความมุ่งหมายของการพัฒนาตามยุทธศาสตร์กระทรวงกลาโหม ประกอบด้วย

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ “คนและชุมชน” ในพื้นที่เป้าหมาย โดยส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในการดำรงชีพ มีคุณธรรม มีรายได้ มีงานทำ มีบริการพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและสวัสดิการที่จำเป็น เกิดความผาสุกอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการเสริมสร้างขีดความสามารถและบทบาทการมีส่วนร่วมของ “คนและชุมชน” เพื่อเป็นกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญภายในชุมชนหรือท้องถิ่นที่อยู่อาศัย

2. จัดระบบการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในพื้นที่เป้าหมาย ด้วยการเร่งรัดพัฒนาเพื่อลดเงื่อนไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา ความมั่นคงปลอดภัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของ “คน – ชุมชน – พื้นที่” และการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพทางทหารในพื้นที่ โดยมุ่งที่จะให้ผลของการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่เป้าหมาย เกิดผลเชื่อมโยง สอดคล้อง และสนับสนุนการจัดเตรียมพื้นที่และการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรทางทหาร เพื่อการป้องกันประเทศไปพร้อมกัน

3. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยการสนับสนุนบทบาทของชุมชน องค์กรชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงด้านต่าง ๆ ในพื้นที่เป้าหมาย ส่งเสริมให้เกิดการอาสาร่วมมือกันพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า รวมทั้งการฝึกกำลังความร่วมมือ จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาเสริมสร้างทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ ในพื้นที่เป้าหมายที่มีอยู่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนา

โดยการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อข้างต้น ยึดถือแนวพระราชดำริในการพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นแนวทางการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จสามารถสร้างความสมดุลที่มั่นคงให้แก่ชาวชนบทในหลายพื้นที่ ซึ่งมีปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ การพัฒนาบนหลักของภูมิสังคม (ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ, ออนไลน์) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเน้นเสมอว่า การพัฒนาหรือการดำเนินการอะไรก็ตาม ต้องยึดหลักสำคัญคือให้สอดคล้องกับ **ภูมิสังคม** ซึ่งนั่นก็คือการพัฒนาโดยยึดหลักสภาพความเป็นจริงของ "ภูมิประเทศ" ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ด้านลักษณะนิสัยประจำถิ่น คือ นิสัยใจคอความเคยชิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและหลักศาสนาเป็นต้น และการพัฒนาโดยยึดหลักภูมิสังคมนี้ ก็คือหลักสำคัญยิ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นเอง ดังพระราชกระแสว่า "...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วย โดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปช่วยว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง..."

ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส ยะลา และ ปัตตานี เป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติ ที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ เป็นปัญหาชาติแย้งในหลายมิติ ทั้งมิติการเมือง มิติด้านวัฒนธรรม หรือมิติอื่นๆ ที่ก่อให้เกิด การก่อความไม่สงบและส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาคอมมิวนิสต์ จะเห็นได้ว่า ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสภาพปัญหาใกล้เคียงกับปัญหา

คอมมิวนิสต์ในอดีต ส่วนที่สำคัญได้แก่ การแย่งชิงมวลชน เพื่อนำไปสู่การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่จะเข้าแก้ไข สร้างความเข้าใจ สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชน โดยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น มีหน่วยขึ้นตรงของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้แก่ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในงานด้านมวลชน ซึ่งได้ใช้แนวทางปฏิบัติงาน 8 แผนงานหลัก ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีความแตกต่างทั้งด้านภูมิศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ หรือที่เรียกโดยรวมว่า มีความแตกต่างทางภูมิสังคม ที่แตกต่างจากการปฏิบัติงานพื้นที่ปกติและสภาพปัญหาคอมมิวนิสต์ในอดีต จึงเป็นที่น่าสนใจว่า การปฏิบัติงานของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ใช้การปฏิบัติงานตามแนวทางหลักทั้ง 8 แผนงานในปัจจุบัน จะมีประสิทธิผลของการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร และ ปัจจัยภูมิสังคมใด ที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทตามแนวชายแดนของ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนดนโยบายในการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงกับความต้องการตามภูมิสังคมของประชาชน ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาภูมิสังคม ที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัด

ชายแดนภาคใต้

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเป็นการศึกษาเฉพาะในการศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนาชนบท โดยกำหนดจากผลลัพธ์ที่ต้องการทางทหารอันได้แก่ ความพึงพอใจของประชาชน ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย และความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำหรับโครงการที่นำมาใช้ในการสำรวจความพึงพอใจของประชาชน ในงานวิจัยจะประกอบด้วย 4 โครงการ ได้แก่ โครงการก่อสร้างเส้นทางชนบท โครงการจัดหาน้ำกินน้ำใช้ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชนเฉพาะในส่วนการสร้างอาชีพให้กับประชาชน และโครงการเกษตรผสมผสาน

การศึกษา ภูมิสังคม เฉพาะในด้าน หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ศาสนาที่นับถือ อาชีพ และด้านความสามารถทางภาษาไทย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และ จังหวัดปัตตานี ที่เคยได้รับประโยชน์จากโครงการที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และ จังหวัดปัตตานี ในตำบลที่เคยปฏิบัติงานตามแผนการพัฒนาตำบลเป้าหมายหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ประจำปีงบประมาณ 2563

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเนื้อหาต่าง ๆ ของภูมิสังคมและประสิทธิผลการปฏิบัติงานการพัฒนาชุมชนชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้นำชุมชน ผู้นำจิตวิญญาณ ประชาชน และประชาชนเคยได้รับประโยชน์จากโครงการที่ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาค้นคว้า เอกสาร และจากเว็บไซต์ต่าง ๆ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่าง ๆ

3. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการศึกษาวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ทราบถึงประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ทราบถึงภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

คำจำกัดความ

ประสิทธิผล (effectiveness)	หมายถึง	ผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการในการพัฒนา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ความพึงพอใจของประชาชน ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทยและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ปัจจัยภูมิสังคม	หมายถึง	สภาพทางกายภาพ ลักษณะของพื้นที่ วิถีชีวิต ค่านิยม สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม โดยในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดปัจจัยที่นำมาพิจารณาได้แก่ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ศาสนาที่นับถือ อาชีพ ความสามารถทางภาษาไทย

คุณภาพชีวิตของประชาชน	หมายถึง	ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชนที่มีความ กินดี อยู่ดี มีความสุขอย่างพอเพียง
การพัฒนาชนบทตามแนวชายแดน	หมายถึง	การช่วยเหลือ พัฒนารัพยากรบุคคล ชุมชน พื้นที่ใน พื้นที่เป้าหมายการพัฒนาตามแนวชายแดนของประเทศไทย ให้มีความพร้อมต่อการป้องกันภัยคุกคามทุกรูปแบบ ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี รักถิ่นฐาน และพร้อม ที่จะให้ความร่วมมือกับทหาร ในการปฏิบัติงานป้องกัน ประเทศ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รวบรวม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสู่การจัดทำแบบสอบถามให้ทราบถึง สภาพภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการประเมินประสิทธิผลโครงการพัฒนาชุมชนชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นำไปสู่การสรุปปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ประกอบด้วย

1. การพัฒนาบนหลักภูมิสังคม
2. หลักการและแนวความคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวทางการปฏิบัติงานและบทบาทของทหารในการพัฒนาชนบท ประกอบด้วย

1. กรอบแนวทางการปฏิบัติงานของทหารในการพัฒนาชนบท
2. การบริหารการพัฒนาด้านการพัฒนาชนบท
3. บริบทหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
4. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. 2524
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

1. การพัฒนาบนหลักภูมิสังคม

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ, ออนไลน์) ทรงเน้นเสมอว่า การพัฒนาหรือการดำเนินการอะไรก็ตามต้องยึดหลักสำคัญคือให้สอดคล้องกับ **ภูมิสังคม** ซึ่งนั่นก็คือการพัฒนาโดยยึดหลักสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิประเทศ” ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ด้านลักษณะนิสัยประจำถิ่น คือ นิสัยใจคอ ความเคยชิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและหลักศาสนาเป็นต้น และการพัฒนาโดยยึดหลักภูมิสังคมนี้ ก็คือหลักสำคัญยิ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นเอง ดังพระราชกระแสว่า “...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วย โดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปช่วยดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

จากพระราชกระแสนี้ ทำให้เห็นชัดว่า การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้นได้ยึดถือสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิประเทศ” และ “ภูมิสังคม” คือ ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ที่เกี่ยวกับนิสัยใจคอ และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่เป็นหลัก เป็นการพัฒนาโดยกลมกลืนกับหลักความเป็นจริง และไม่ใช้วิธีการหักเหเป็นหลัก การพัฒนามุ่งเน้น หรือเร่งรีบ เพื่อให้เกิด

ความเจริญหรือความเป็น “ทันสมัย” โดยไม่มีรากฐานที่มั่นคง ย่อมเป็นการพัฒนาตามที่มีรับสั่งว่า “เป็นการพัฒนาตามด้วยกระหายที่จะสร้างของใหม่เพื่อความแปลกใหม่” ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาที่ไม่พึงกระทำ

นอกจากนี้ยังทรงอธิบายอีกว่า การพัฒนาไม่ใช่การสร้างสิ่งใหม่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการรักษาสิ่งดีๆ ที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่ด้วย ดังพระราชกระแสว่า “...นอกจากการสร้างสิ่งใหม่แล้ว ยังมีการรักษาความเจริญที่มีอยู่แล้วอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นภาระสำคัญเหมือนกัน ทุกคนจะละเลยมิได้...” และอีกตอนหนึ่งที่ว่า “...การพัฒนาไม่ใช่การล้มล้างของเก่า ตรงกันข้าม การล้มล้างของเก่าอาจนำไปสู่การชะงักกันได้ อีกทั้งการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรงยังทำให้เกิดความปั่นป่วนและร้าวฉานแก่ประเทศได้...” เเท่าที่รวบรวมพระราชกระแสเกี่ยวกับการพัฒนามาแสดงไว้นี้ ก็เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ การพัฒนาที่สอดคล้องกับภูมิสังคมและยึดภูมิสังคมเป็นหลัก ในการดำเนินการนั่นเอง ดังกล่าวแล้วเบื้องต้นว่า การพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นจะเน้นการยึดถือสภาพตามความเป็นจริงของภูมิประเทศ ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา และด้านวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวกับนิสัยใจคอ และอัธยาศัยของคนในพื้นที่พัฒนาเป็นหลัก โดยทรงเน้นเสมอว่า จะพัฒนาอะไรหรือจะทำการใดนั้น ขอให้ยึดหลักสำคัญคือ การทำให้สอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” เป็นหลัก “ภูมิสังคม” มีขอบเขตกว้างขวางและมีความหมายอย่างไร มีผู้รู้ให้อรรถาธิบายว่า ภูมิ หมายความว่า ถึง ลักษณะของภูมิประเทศ ซึ่งก็คือสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเรานั้นเอง พุดแบบชาวบ้านก็คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ นั้นเอง เพราะสภาพภูมิประเทศในแต่ละภูมิภาคนั้นแตกต่างกันไปมาก ตัวอย่างเช่น อุณหภูมิความหนาวร้อน ความแห้งแล้งและชุ่มฉ่ำแตกต่างกันไปอย่างในประเทศไทย ภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทางใต้เป็นพื้นที่พรุ ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูงแห้งแล้งในบางส่วน เป็นต้น

สังคม คือสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี วิถีชีวิต แนวคิดทัศนคติที่แตกต่างกันและอยู่ล้อมรอบผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น นักวางแผนพัฒนาจะต้องไม่ประเมินหรือคาดการณ์ว่าผู้คนที่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะมีวัฒนธรรม ค่านิยม และการชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดเหมือนกันไปหมดเป็นบรรทัดฐาน เราจะต้องไม่ไปตัดสินใจแทนเขาในเรื่องของความต้องการและความพึงพอใจตามแนวคิดที่ผูกพันอยู่กับเรา ดังนั้น แนวคิดในการพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงหลัก 2 ประการนี้เป็นสำคัญอย่าได้ไปแปรเปลี่ยนสภาพ ทั้งของผู้คนในพื้นที่และภูมิประเทศตรงนั้นให้เสียไปจากสภาพเดิมเป็นประการสำคัญ

ขั้นตอน - ความสำคัญก่อนหลัง - และการรักษาสภาพเดิมไว้

การพัฒนาโดยยึดหลัก “ภูมิสังคม” นั้นจะต้องยึดหลักขั้นตอนของการดำเนินการว่าทุกอย่างต้องเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนสภาพแวดล้อมทุกอย่างลงตัว ดังเช่น ทฤษฎีของการ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งก็คือ ความพร้อมของคนในสังคมนั้น ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันและพลังในการร่วมกันคิดร่วมกันทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าเป็นปัญหาและจะต้องพัฒนาให้ก่อประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมในสังคมนั้น และเมื่อพัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้เองแล้ว จึงค่อยขยายการดำเนินงานออกสู่สังคมภายนอก สรุปได้ว่า แนวพระราชดำรินในการพัฒนาทุกเรื่อง ทรงแนะนำให้ผู้ดำเนินการพัฒนา ศึกษา เรียนรู้และทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศของท้องถิ่น รวมตลอดถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งก็คือการพัฒนาโดยยึดหลัก “ภูมิสังคม” เป็นแนวทางนั่นเอง

จากปัญหาของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นอยู่ในสภาพปัจจุบัน แนวทางการแก้ปัญหาได้มีการน้อมนำ ยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง และ พัฒนา” ในระบบภูมิสังคม มาใช้เป็นหลักปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาในหลายมิติที่ควบคู่กันไปได้ภายใต้บริบทภูมิสังคม สร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นการพัฒนาที่จะสร้างความยั่งยืนบนพื้นฐานที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิสังคม” ซึ่งเป็นรากเหง้าที่แท้จริงของภูมิประเทศและผู้คน ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ การพัฒนา มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความเป็นจริงในทุกด้าน

จากแนวคิดของ ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ (มะยานี ดาหามิ, 2552,บทคัดย่อ) ได้กล่าวว่า พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เป็นพหุสังคม จากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ดินแดนส่วนนี้คือ อาณาจักรปัตตานีที่สืบต่อมาจาก อาณาจักรลังกาสุกะ ประชากรส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน มีความเชื่อทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีตามหลักศาสนาอิสลาม มีความสำนึกในประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวกับอารยธรรมปัตตานี และรู้สึกว่าเป็นชนพื้นเมืองในท้องถิ่นเดิม มิได้อพยพมาจากถิ่นอื่น ขณะที่ประชาชนอีกส่วนหนึ่งนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่นๆ ย่อมจะยึดถือ วัฒนธรรมของแต่ละศาสนาที่ตนนับถือแตกต่างกัน ปัญหาด้านสังคม จิตวิทยา ปัญหาความยากจน และปัญหาทางการศึกษา ชาวไทยมุสลิมไม่ค่อยนิยม เรียนภาษาไทย เพราะการศึกษาภาษาไทยมุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา 94 วารสารกึ่งวิชาการ หลักสูตร เนื้อหา รูปภาพประกอบ พิธีกรรมในโรงเรียนล้วนแต่เป็นวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา อันขัดกับวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม เมื่อรัฐแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ได้ จึงทำให้มุสลิมนิยมเข้าเรียนมากขึ้น ซึ่ง ดร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์ มีทัศนะว่า รัฐบาล ได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อจะพัฒนาการศึกษา และการให้ความสำคัญในเรื่องของวัฒนธรรมและ วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่าง สมานฉันท์ เอื้ออาทรต่อกัน เห็นคุณค่าในความ หลากหลายของวัฒนธรรมที่เป็นพลังสร้างสรรค์ สังคมไทย มีภาวะจิตวิทยาที่เข้มแข็ง

ดังนั้นที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า พี่น้องประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีความเชื่อต่อผู้นำจิตวิญญาณ การศึกษาศาสนา และการศึกษาภาษาไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงปัจจัยภูมิสังคมของพื้นที่ โดยเฉพาะความแตกต่างที่ชัดเจนของบริบทภูมิสังคมของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในงานวิจัยนี้จึงได้นำความแตกต่างและบริบทของภูมิสังคมที่เป็นที่น่าสนใจอันประกอบด้วย หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ศาสนาที่นับถือ ความสามารถทางภาษาไทย มาใช้ในการศึกษาภูมิสังคมของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักการและแนวความคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หลักการและแนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, น. 6-1 – 6-4) ในแนวทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นถึงการเปลี่ยนวิธีการคิดเพื่อการตัดสินใจ และพิจารณาถึงผลที่จะได้รับจากการตัดสินใจนั้นๆ

จากเอกสารสรุป “Caring for the Earth” ยุทธศาสตร์การดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน ที่เสนอโดย IUCN World Conservation Union UNEP โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติและ

WWF World Wild Fund for Nature เมื่อเดือนตุลาคม 2534 เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคณะกรรมการโลกด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (WCED) ได้กำหนดไว้

“การพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็น “การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนความสามารถของคนในอนาคตที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง” “การแปลความหมายดังกล่าว ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าคลุมเครือและเปิดกว้าง ให้หลากหลาย มีการตีความหลายแห่งซึ่งขัดแย้งกัน เกิดความสับสนระหว่าง คำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” “การเติบโตอย่างยั่งยืน” และ “การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน” ได้ถูกนำมาใช้สลับกันได้ราวกับว่าความหมายของพวกเขาเหมือนกัน สำหรับ”การพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่ใช้ในยุทธศาสตร์การดำเนินชีวิต อย่างยั่งยืน นี้คือการปรับปรุงคุณภาพของชีวิตมนุษย์ ภายใต้ความสามารถในการรองรับระบบนิเวศ “เศรษฐกิจที่ยั่งยืน” จะเป็นผลมาจากการพัฒนาอย่างยั่งยืน การหมั่นรักษา ฐานทรัพยากรธรรมชาติ สามารถพัฒนาต่อไปได้โดยการปรับตัว และผ่านการปรับปรุงความรู้, องค์การ, ประสิทธิภาพทางเทคนิคและภูมิปัญญา (IUCN/UNEP/WWF, 1990)

1. วิธีการคิดแนวใหม่

มีหลักการสำคัญ 6 ประการคือ

1.1 การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องเป็นการวางแผนระยะยาว (Future-Oriented/Long-Term) เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งคนในรุ่นปัจจุบันและรุ่นอนาคตต่อไป ซึ่งจะยาวนานกว่าการวางแผนโดยทั่วไปที่มีระยะเวลาประมาณ 5-20ปี ที่อาจไม่คำนึงถึงผล ที่จะเกิดขึ้นในระยะต่อไป

1.2 การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะกำหนดขอบเขต (Bounded by Limits) โดยไม่ได้คำนึงแต่เฉพาะขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) แต่จะพิจารณาควบคู่กับกำลังความสามารถด้านเทคโนโลยีของมนุษย์ ในการพัฒนาภายใต้ขีดจำกัดทางธรรมชาติของบริเวณพื้นที่นั้นๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบเชิงพื้นที่ (Ecological Footprint) เป็นหลัก

1.3 การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะพิจารณาถึงสภาพธรรมชาติและภูมิศาสตร์ (Natural /Geographic) โดยจะครอบคลุมพื้นที่ภูมิภาคนิเวศ (Eco region) และสร้างเสริมความร่วมมือในระดับภูมิภาคเพื่อให้เกิดการพัฒนาในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อกันภายในพื้นที่ภูมิภาคนั้นๆ แทนการแข่งขันซึ่งจะก่อให้เกิดผลขัดแย้งหรือทำลายซึ่งกันและกัน

1.4 การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะมุ่งเน้นถึงวิธีการ (Means-Oriented) โดยการพิจารณาถึงวิธีการ และกระบวนการในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย หรือเป้าประสงค์ตามที่กำหนด แทนการมุ่งเน้นแต่เพียงผลลัพธ์ (Ends) โดยปราศจากการคำนึงถึงวิธีการหรือกระบวนการในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์นั้น

1.5 การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะใช้แนวความคิดแบบองค์รวม (Holistic หรือ Interconnected) เพื่อให้เกิดการประสานเชื่อมโยงทางกายภาพระหว่างทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและสภาพทางธรรมชาติ (Nature) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น (Man-made) ตลอดจนการประสานเชื่อมโยงกับวิถีทางการเมืองระบบทางเศรษฐกิจและการบริหารปกครองอย่างเป็นองค์รวม

1.6 การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) จากทุกภาคส่วน หรือภาคีการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นของการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการจัดทำโครงการรวมทั้ง

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการติดตามประเมินผลเพื่อให้การพัฒนาสามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เป็นรากฐานของแนวคิดภาคินิยมใหม่นี้ ครอบคลุมประเด็นอื่นๆ นอกเหนือไปจากด้านสิ่งแวดล้อม นั่นคือความยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจและความเท่าเทียมกันในสังคม ในส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นแนวคิดภาคินิยมใหม่ ถือว่าการจัดสร้างและให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานในระดับภาคมีประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่ามากกว่า ในกรณีที่แต่ละเขตการปกครองแยกจัดการเอง

2. ความสมดุลระหว่างการเจริญเติบโตตามแนวความคิดภาคินิยมใหม่

การดำเนินการเพื่อให้เกิดสภาพความสมดุลระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economy) การสร้างความเท่าเทียมทางสังคม (Equity) และการสงวนรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (Environment) ตามแนวความคิดภาคินิยมใหม่ (New Regionalism หรือ 3E) จะประกอบด้วยแนวทางสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

2.1 การสงวนรักษาและการฟื้นฟูสภาพทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Greensward) ซึ่งได้แก่การสงวนรักษาและการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ ป่าชายเลน ฯลฯ เพื่อให้มีปริมาณที่เพียงพอต่อการดำรงรักษาสมดุลและความอุดมสมบูรณ์ของสภาพทางธรรมชาติ

2.2 การพัฒนาบริเวณการตั้งถิ่นฐาน (Centers) ซึ่งได้แก่เมืองและชุมชนในขนาดและบทบาทต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้สามารถแสดงบทบาทการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและสังคมของเมืองและชุมชนเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การพัฒนาระบบความเชื่อมโยง (Mobility) โดยโครงข่ายการคมนาคมและขนส่งที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพระหว่างศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานที่เป็นเมืองและชุมชนในระดับต่าง ๆ และกับพื้นที่ภูมิภาคโดยรอบ

2.4 การพัฒนาด้านกำลังแรงงาน (Workforce) หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่มีความเหมาะสมเพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค

2.5 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Governance) เพื่อให้มีการวางแผนการพัฒนาและการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ อย่างเป็นเอกภาพ และมีธรรมาภิบาล

3. หลักการและการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากหลักการและแนวทางการดำเนินการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวความคิดภาคินิยมใหม่ (New Regionalism หรือ 3E) ดังกล่าวข้างต้นแล้ว สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program หรือ UNDP) ยังได้เสนอในรายงานการพัฒนามนุษย์ของประเทศไทย 2550 (Thailand Human Development Report 2007) ถึงหลักการและแนวทางการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency -Economy) ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความรู้คู่คุณธรรม และมีหลักการ 6 ประการ ดังนี้

3.1 ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางสำหรับนโยบายจัดความยากจน และลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของคนจน

3.2 ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการสร้างพลังอำนาจ ของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศ

3.3 นำเศรษฐกิจพอเพียงให้ช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เป็นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีความแข่งขัน

3.4 นำเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับปรุงมาตรฐานธรรมาภิบาลในการบริหารงานของภาครัฐ

3.5 ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลันและเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน

3.6 ปลุกฝังจิตสำนึกพอเพียง เพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิด ที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองและสังคม

4. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมเพื่อประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมเพื่อประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน เป็นผลงานของ วิทยากร เชียงกูล คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม เพื่อประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน, ออนไลน์) ได้นำเสนอแนวทาง ด้วยการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ที่สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง รื้อฟื้นและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นประโยชน์ อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

นโยบายการพัฒนาประเทศ ที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากการลงทุนและการค้ากับต่างประเทศ อธิบายว่า เนื่องจากไทยเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลกหรือส่วนหนึ่งในกระบวนการ โลกาภิวัตน์ คนไทยจึงไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากต้องใช้นโยบายเปิดเสรีต้อนรับการลงทุนและการค้าจากต่างชาติและพยายามแข่งขันให้ชนะเขา ความที่แนวคิดนี้แพร่หลายมาก จนทำให้คนทั่วไปรับรู้ทางเดียว และเข้าใจว่าการพัฒนาประเทศมีหนทางเดียวคือทางนี้เท่านั้น แต่นี้เป็นเพียงแนวคิดการพัฒนาแนวหนึ่งที่เผยแพร่และครอบงำโดยชนชั้นนำจากประเทศมหาอำนาจที่ชนชั้นนำไทยส่วนใหญ่เห็นด้วย เนื่องจากพวกเขาล้วนได้รับการศึกษาแนวตะวันตก เพราะมีผลประโยชน์ร่วมด้วย แนวคิดนี้เป็นแนวคิดแบบสุดโต่งที่มองแต่ด้านผลดีของการเปิดเสรี เพียงด้านเดียว ทั้งที่การเปิดเสรีเร็วเกินไปหรือมากเกินไปมีผลเสียต่อประชาชนไทยส่วนใหญ่ซึ่งยังอ่อนแอ ไม่พร้อมที่จะแข่งขันแบบมือใครยาวสาวได้สาวเอาในตอนนี้ได้ แม้แต่คำว่าโลกาภิวัตน์ (Globalization) ก็ถูกใช้ในความหมายทางบวกอย่างสุดโต่ง เหมือนกับเป็นความทันสมัยที่ทุกประเทศทุกคนควรมุ่งไปสู่ แต่คำนี้ความจริงมีความหมายเพียงแค่กระบวนการที่ระบบการผลิตการค้าแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมขยายตัวข้ามชาติได้อย่างเสรีในลักษณะเดียวกันทั่วโลก ทำให้เศรษฐกิจประเทศต่าง ๆ มีความสัมพันธ์พึ่งพาการลงทุนและค้าขายกันมากขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกที่ขึ้นอยู่กับบริษัททุนข้ามชาติขนาดใหญ่ 500 แห่งมากขึ้น

กระบวนการโลกาภิวัตน์ จึงมีทั้งผลดีและผลเสียไม่ได้มีแต่ผลดีด้านเดียว เราสามารถวิพากษ์หรือแม้แต่คัดค้านโลกาภิวัตน์อย่างสุดโต่ง และเสนอการพัฒนาทางเลือกอื่น ๆ เช่น การพัฒนาแบบพึ่งตนเอง (เศรษฐกิจพอเพียง) การพัฒนาเพื่อความสุขประชาชาติ และเพื่อความยั่งยืนเป็นด้านหลัก โดยที่ยังคงมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในระดับที่จำเป็นได้ การที่รัฐบาลไทยมีนโยบายเปิดเสรีทางการลงทุนและการค้าอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว มีทั้งผลดีและผลเสียสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ ในฐานะที่เราเป็นประเทศที่พัฒนาทุนนิยมที่หลังและเป็นทุนนิยมด้อยพัฒนาหรือทุนนิยมบริวาร การเปิดเสรี (โดยเฉพาะการทำสัญญาเปิดเสรีทางการค้าระหว่าง 2 ประเทศ คือ ไทยกับประเทศที่เศรษฐกิจใหญ่กว่า มากเกินไปหรือเร็วเกินไป จะทำให้ไทยในฐานะประเทศที่เล็กกว่า มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจน้อยกว่า และโดยเฉพาะในสาขาเกษตร สาขาอุตสาหกรรมขนาดกลาง ขนาดย่อมที่ประชาชนส่วนใหญ่ของไทยยังมีประสิทธิภาพและอำนาจต่อรองต่ำกว่าประเทศคู่สัญญาที่ใหญ่โตกว่า จะทำให้ประชาชนไทยเป็นฝ่ายเสียประโยชน์ มากกว่าจะได้ประโยชน์ ควรเปิดเสรีอย่างมีจังหวะก้าวและคำนึงถึงประโยชน์ประชาชนส่วนใหญ่

จริงอยู่ที่การเปิดประเทศก็มีส่วนที่ติดอยู่ด้วยเช่นกัน แต่น่าจะเป็นการเปิดเสรีในระดับที่เหมาะสมให้ต่างชาติมาลงทุนหรือค้าขายในสินค้าที่เรายังไม่เป็นหรือไม่เก่งพอหรือที่เราขาดแคลน จำเป็นต้องใช้ เพื่อทำให้เรามีโอกาสเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ มีโอกาสลงทุนได้มากขึ้นเร็วขึ้น มีสินค้าและบริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีการศึกษาเพื่อประเมินผลดี ผลเสีย สำหรับคนส่วนใหญ่อย่างรอบคอบ

โดยเฉพาะเมื่อข้อตกลงการเปิดเสรีทางการค้ากับบางประเทศให้ผลดีสำหรับคนบางกลุ่ม เช่น นายทุนอุตสาหกรรม รถยนต์ ธุรกิจโทรคมนาคม และให้ผลเสียสำหรับคนกลุ่มอื่น เช่น เกษตรกร จะต้องมีการชั่งน้ำหนักในระดับประเทศอย่างรอบคอบโดยคิดถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่เป็นหลัก สมมติว่าชั่งน้ำหนักแล้ว ประเทศจะได้ประโยชน์มากกว่าก็จะต้องเพิ่มการเก็บภาษีจากธุรกิจที่ได้ประโยชน์มาจุนเจือช่วยเหลือธุรกิจที่เสียประโยชน์ ก่อนอื่นประเทศไทยจะต้องรู้จักตัวเองว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อนอะไร รู้จักการต่อรองและเปิดให้มีการลงทุน และการค้าขายกับต่างชาติในขอบเขตและในลักษณะที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นจริงของประเทศ และเป็นการเปิดรับการลงทุนและการค้าที่มุ่งให้ประโยชน์กับคนส่วนใหญ่มากกว่าเพื่อประโยชน์ของทุนต่างชาติ และทุนขนาดใหญ่ฝ่ายเดียว

เวทีองค์การการค้าโลกและเวทีเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ เป็นเรื่องของการผลักดันและการต่อรองกันอยู่ตลอดเวลา การที่รัฐบาลอ้างกับประชาชนว่า เราถูกเขาบีบบังคับให้เปิดเสรีเหมือนกับประเทศอื่น ๆ ทุกประเทศเป็นเรื่องไม่จริง เพราะจริง ๆ แล้ว แต่ละประเทศก็ต่อรองเรื่องการค้าเสรีทางการค้า (และการลงทุน) อย่างมีขอบเขต มีจังหวะขั้นตอน รัฐบาลที่คำนึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ จะต้องรู้จักต่อรองเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของคนในประเทศ มากกว่าจะรีบร้อนเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนแบบเหมารวม ซึ่งอำนาจประโยชน์ต่อบริษัทยักษ์ใหญ่ทุนข้ามชาติและบริษัทยักษ์ใหญ่ของไทยมากกว่าประโยชน์ของประชาชนไทยส่วนใหญ่

4.1 การสร้างชุมชนและประเทศให้เข้มแข็ง

แม้ว่าทิศทางใหญ่ของการพัฒนาเศรษฐกิจโลก คือ การเรียกร้องผลักดันให้ทุกประเทศต้องเปิดเสรีทางการค้า การลงทุนเพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่ละประเทศก็ยังมีเวลา มีจังหวะขั้นตอนที่จะต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนอยู่ไปได้อีกระยะหนึ่ง โดยเฉพาะประเทศกำลัง

พัฒนาซึ่งอ้างได้ว่า การรีเปิดประเทศเร็วเกินไปจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศตนซึ่งเสียเปรียบประเทศร่ำรวยอยู่แล้วต้องเสียเปรียบเพิ่มขึ้น ดังนั้นสิ่งที่ต้องรีบทำ คือ เราจะต้องส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน เข้มแข็งพอที่จะแข่งขันรับมือกับการเปิดเสรีทางการลงทุนการค้าที่จะมาถึงในอนาคต ได้ดีกว่าการรีเปิดเสรีในสภาพที่เรายังอ่อนแอและไม่พร้อม ปัจจัยที่จะช่วยให้ชุมชน (ทั้งในชนบทและในเมือง) เข้มแข็ง ได้แก่

4.1.1 มีประชาชนที่มีความรู้และจิตสำนึกเพื่อสังคมส่วนรวม

ความรู้ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึง ความรู้ที่ได้มาจากระบบโรงเรียนเท่านั้น หากเป็นความรู้จากครอบครัว ชุมชน สื่อสารมวลชนและสภาพแวดล้อมทั่วไปที่ประเทศควรส่งเสริมให้ประชาชนได้สนใจและมีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างสะดวก โดยเสียค่าใช้จ่ายต่ำ โดยเฉพาะความรู้ในการที่จะพัฒนาตนเองและสังคมได้ ด้านหนึ่งควรวิจัยรื้อฟื้นและประยุกต์ใช้ใหม่ ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย อีกด้านหนึ่งคือการวิจัยและเผยแพร่ความรู้สมัยใหม่จากประเทศต่าง ๆ อย่างวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ รู้จักการนำความรู้ที่เป็นสากลมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทย ไม่ใช่การท่องจำ ลอกเลียนแบบตะวันตกมาทั้งคั้น

การจัดการศึกษาในปัจจุบันที่เน้นความรู้ทางวิชาชีพ เพื่อหางานที่จะได้ผลตอบแทนสูงสุด มีข้อจำกัดว่า ทำให้เกิดการแข่งขันแบบแพ้คัดออก ดังนั้นถึงประเทศจะคัดได้คนเก่งคนฉลาดส่วนน้อย พวกเขาที่มีแนวโน้มจะเก่งแบบปัจเจกชน แต่ทำงานทีมเวิร์คทำงานร่วมกับคนอื่นไม่เก่งหรือคิดและทำเพื่อตัวเองมากกว่าเพื่อส่วนรวม เราควรจัดการศึกษาและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ประชาชนมีความรู้แบบใช้งานได้ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านอารมณ์ (EQ) และจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม คือฉลาดมีวุฒิภาวะทางอารมณ์เข้าใจความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาตัวรอดตามลำพังด้วย จึงจะเป็นความรู้คู่กับจิตสำนึกที่ช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งได้

4.1.2 ประชาชนมีปัจจัยการผลิต

ปัจจัยการผลิตเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพและพัฒนาตนเอง การกระจายปัจจัยการผลิตและทรัพย์สินให้เป็นธรรมเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะช่วยให้การกระจายรายได้ ที่เป็นธรรม เป็นจริงได้อย่างยั่งยืน การที่รัฐบาลยังไม่ได้ปฏิรูปด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ เช่น ปฏิรูปที่ดินปฏิรูประบบภาษีอากรและการคลัง ฯลฯ และได้แต่ใช้วิธีการกระจายการให้สินเชื่อไปสู่ชนบทไม่ใช่วิธีการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้เป็นเพียงการกระจายรายได้ระยะสั้นและการสร้างหนี้เพิ่มขึ้นมากกว่า

4.1.3 ชุมชนมีทรัพยากร

โครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค สาธารณสุขและการจัดตั้งองค์กรของชุมชน ชุมชนที่ยังมีป่าไม้เหลือ หรือมีแหล่งน้ำ มีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ดี มีความสามัคคี มีการรวมกลุ่มองค์กรช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจเช่นกลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์สหกรณ์ ย่อมมีโอกาสพัฒนาได้มากกว่า หรืออีกนัยหนึ่งคือ เข้มแข็งกว่าชุมชนที่ขาดแคลนสิ่งเหล่านี้ เพราะการพึ่งพากันอย่างเสมอภาคและการร่วมมือกัน จะทำให้ปัจเจกชนทำงานได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นแนวนโยบายพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมแบบสุดโต่ง อาจยังเป็นการทำลายให้ชุมชนอ่อนแอลง

4.1.4 มีการกระจายทรัพย์สินและรายได้ การศึกษา ฐานะทางสังคม

การกระจายในหมู่สมาชิกของชุมชนอย่างเป็นธรรม ไม่มีการผูกขาดใช้อำนาจบาตรใหญ่ การค้ากำไรเกินควร มีความเป็นเครือญาติ หรือความสามัคคี ช่วยเหลือกันค่อนข้างดี เป็นประชาธิปไตย นี่คือนี่ที่ควรรักษาไว้หรือรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ แต่ระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบแสวงอำนาจ ผลประโยชน์จากส่วนกลางมักเข้าไปทำลายมากกว่าจะสนับสนุนจึงควรปรับแนวคิดในเรื่องนี้เสียใหม่

4.1.5 เป็นชุมชนที่สมาชิกมีความตื่นตัวเป็นพลเมืองดี

มีการดูแลช่วยเหลือกันไม่ให้คนในชุมชนติดยาเสพติด เหล้า การพนัน อบายมุข ต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นช่องทางที่จะทำให้ชีวิตคนตกต่ำลง และชุมชนอ่อนแอ ชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคมได้ ซึ่งต่างจากวิธีคิดของรัฐบาลที่เน้นแต่เรื่องกฎหมาย การเพิ่มตำรวจ การแก้ปัญหาแบบราชการรวมศูนย์สั่งการจากบนลงล่าง

5 การรื้อฟื้นและพัฒนาภูมิปัญญาดั้งเดิมเพื่อสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง

ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนของแต่ละกลุ่มชนทางวัฒนธรรมที่ได้จากการเรียนรู้การปรับตัว และการมีประสบการณ์ ในการดำรงชีพ และพัฒนาตนเองและสังคม จะเรียกว่า ความรู้แบบองค์รวมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมก็ได้

ปัจจุบันเรากล่าวถึงใช้ “ภูมิปัญญาไทย” ในฐานะที่เป็นการพัฒนาทางเลือกที่ต่างไปจากแนวทางการพัฒนาแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกมากขึ้น แต่คำว่า “ภูมิปัญญาไทย” ในที่นี้ควรมองในแง่เป็นลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของคนไทยจากอดีตถึงปัจจุบันที่มีการผสมผสานจากกลุ่มชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมต่าง ๆ หลากหลาย ไม่ควรมองอย่างแคบ ๆ เรื่องชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมแบบบริสุทธิ ซึ่งไม่ได้มีอยู่จริง และการมองแบบแคบ ๆ อาจทำให้เกิดอคติ ความหลงชาติได้ ดังนั้นถ้าจะเรียนกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น แทนภูมิปัญญาไทยก็น่าจะได้

การจะพัฒนาภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์สูงสุดในยุคปัจจุบัน น่าจะอยู่ที่การรู้จักประยุกต์ใช้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาของผู้อื่น ๆ รวมทั้งวิทยาการตะวันตก (ที่ถนัดอยู่แล้ว) ให้เกิดประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน การรื้อฟื้นและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในยุคปัจจุบัน มีประเด็นที่เราน่าจะเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างน้อย 3 ประเด็นคือ

5.1 ความรู้ความสามารถในการดำรงชีพและพัฒนาอารยธรรมของชาวไทย ตั้งแต่พันปีที่แล้ว ในยุคก่อนที่เราจะรับเศรษฐศาสตร์และวัฒนธรรมทุนนิยมตะวันตก มาเป็นตัวกำหนดค่านิยม และทิศทางการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบัน คนไทยมีภูมิปัญญาในการรู้จักการทำมาหากินแบบเกษตร เพื่อยังชีพอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น รู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีพันธ์พืชหลากหลายชนิดที่เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่นและความหลากหลายช่วยป้องกันโรคระบาด มีระบบชลประทานท้องถิ่น ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสมุนไพรปราบศัตรูพืช ฯลฯ คนในสมัยก่อนปลูกพืช เลี้ยงปลาไก่ ฯลฯ หลากชนิด ซึ่งนอกจากจะใช้ประโยชน์ได้หลายทางแบบเกื้อกูลกันแล้ว ในแง่ของการผลิตไม่เสี่ยงมาก เมื่อพืชผลชนิดใดชนิดหนึ่งเสียหายก็ยังมีพืชชนิดอื่น ๆ ได้กินอยู่ โรคภัยก็น้อยด้วย นี่คือนี่ ภูมิปัญญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือพึ่งตนเองได้เป็นหลัก สิ่งใดที่ขาดแคลนก็เอาของที่มีเหลือเพื่อไปแลกเปลี่ยนกับคนอื่นหรือหมู่บ้านอื่น ซึ่งเป็นการ

แลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ใช้สอยมากกว่าการค้าเพื่อหวังกำไรอย่างไร้จุดหมายในยุคนิคมการพัฒนาแบบทุนนิยม การผลิตแบบเกษตรพึ่งตนเองนี้ทำเพื่อพอกินมากกว่าเพื่อหวังขายให้ร่ำรวย จึงไม่ได้ทำลายธรรมชาติ หรือกดขี่แรงงานคนมากเท่ากับการผลิตยุคทุนนิยมที่เน้นการผลิตเพื่อขายหากำไร

5.2 คนไทยสมัยก่อนเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามา ไม่ได้ยึดความเป็น เจ้าของ กรรมสิทธิ์ส่วนตัวอย่างเคร่งครัด แต่มองเรื่องการแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การใจกว้าง ความ ยุติธรรมเป็นเรื่องสำคัญ ดังจะเห็นได้ว่าการแลกเปลี่ยนในชนบทสมัยก่อนนั้น เป็นการแลกเปลี่ยน เพื่อประโยชน์ใช้สอยแบบฉันทน์เพื่อน ฉันทน์ญาติ คือ แลกกันง่าย ๆ ให้พอสมน้ำสมเนื้อ ไม่ได้คิดเล็กคิดน้อย อย่างละเอียดลออแบบมุ่งหากำไรกันทุกบาททุกสตางค์ คนไทยสมัยก่อนนิยมการแลกสินค้าต่อสินค้า โดยไม่ต้องใช้เงินเป็นสื่อกลางด้วยซ้ำ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน ก็เป็นแบบง่าย ๆ การให้ความ ช่วยเหลือคนจนกว่า ชาดแคลนกว่า เป็นเรื่องของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ทำได้เป็นปกติ เพราะคนส่วนใหญ่อยู่ในสังคมหมู่บ้านที่คนเป็นเครือญาติและเพื่อนฝูง มีความเป็นกันเองและปฏิบัติต่อกันแบบมีน้ำ จิตน้ำใจ ถ้ามองในแง่ของการพัฒนาทางสังคม ก็ถือได้ว่า คนสมัยก่อนมีการพัฒนาทางสังคมที่มี คุณภาพมากกว่าคนยุคปัจจุบัน

5.3 คนไทยสมัยก่อนการพัฒนาแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตก รู้จักใช้เทคโนโลยี การผลิตและการบริโภคแบบเรียบง่าย แต่มีปัญหา เน้นความกลมกลืน ความสมดุลของธรรมชาติ คนสมัยก่อนโดยเฉพาะระดับหมู่บ้านยังมองว่า ชีวิตเป็นองค์รวมของการทำมาหากิน และการชื่นชม กับชีวิต การดูแลครอบครัว เครือญาติ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน การทำบุญสุนทาน การหา ความสนุกจากการละเล่นและศิลปวัฒนธรรม คนไทยสมัยก่อนไม่ได้มองเรื่องการทำมาหากิน หรือ เศรษฐกิจแบบแยกส่วน ไม่ได้มีค่านิยม เน้นการแข่งขันกันหาเงิน การแสวงหาบริโภคสูงสุดแบบตัวใคร ตัวมันเหมือนคนในยุคทุนนิยมอุตสาหกรรม แต่มองเศรษฐกิจเพียงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่มีหลายด้าน คือ มีด้านทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย คนไทยสมัยก่อนดูแลรักษาต้นไม้ใหญ่ สัตว์ใหญ่ รักษาป่าได้ดี พวกเขาเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีบุญคุณ จึงสร้างให้เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ มีข้อห้าม ขนบธรรมเนียมพิธีเกี่ยวข้องกับ ธรรมชาติมาก หากมองแนววิทยาศาสตร์แบบที่ ๑ ๆ ก็อาจคิดว่าคนไทยสมัยก่อนล้าสมัย เชื่ออะไร งบประมาณ แต่ถ้าเรามองในแง่สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอย่างใจกว้าง เราจะเห็นได้ว่าคนสมัยก่อนอยู่ กับธรรมชาติ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ดีกว่าคนในยุคทุนนิยมอุตสาหกรรมที่ความโลภบดบังตา คือพวกเขา รู้จักพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable) ในสมัยที่ยังไม่ได้มีการใช้ศัพท์คำนี้กัน

ถึงคนปัจจุบันจะมีความรู้สมัยใหม่เกี่ยวกับเรื่องการทำลายธรรมชาติ แต่ บ่อยครั้งที่ความโลภ ความต้องการหาเงินทอง การบริโภคสูงสุดบดบังตา ทำให้พวกเขาไม่ได้สนใจ ไม่ได้เอาใจใส่เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติเหมือนคนสมัยก่อน ซึ่งเขาเอาใจใส่ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ช่วยให้สังคมอยู่รอดมาได้ตลอด ขณะที่ความรู้ใหม่ ๆ แบบตะวันตกที่คนไทย ปัจจุบันพยายามเรียนรู้ กลายเป็นเพียงเครื่องมือให้คนกลุ่มน้อยที่ร่ำรวยใช้เอาเปรียบคนส่วนใหญ่และ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากกว่า

6. การรื้อฟื้นและประยุกต์ใช้ในสังคมสมัยใหม่

เราน่าจะกลับไปศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เช่น เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจแบบชาวพุทธที่เน้นการบริโภคพอประมาณ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกษตรและสาธารณสุขทางเลือก เช่น การทำเกษตรแบบอินทรีย์ การบริโภคอาหารพื้นบ้าน และ

สมุนไพรมีประโยชน์ การใช้พลังงานทางเลือก ฯลฯ และนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมยุคใหม่ของไทยอย่างจริงจัง เพราะน่าจะเป็นทางเลือกของการพัฒนาที่ดีกว่าทุนนิยมอุตสาหกรรมเพื่อการบริโภค ฟังการคาดการณ์ลงทุนจากต่างชาติเป็นสัดส่วนสูง แนวทางพัฒนาแบบสร้างปัญหาทางการเมืองสังคม และการเป็นหนี้มากเกินไป สร้างความไม่สมดุลและความขัดแย้งระหว่างคนรวยและคนจนเพิ่มขึ้น การแก่งแย่งแข่งขันชิงดีชิงเด่น เอารอดเอาเปรียบ ทุจริตฉ้อฉล ยาบ้าระบาด ฯลฯ

การรื้อฟื้นและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมองอย่างวิพากษ์วิจารณ์ เลือกส่วนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยสมัยใหม่ที่เรามีประชากรมากขึ้น มีทรัพยากรลดลง และรู้จักนำมาประยุกต์ใช้ควบคู่ไปกับการรู้ที่เป็นสากลในโลกปัจจุบัน การกล่าวถึงภูมิปัญญาไทยแบบหวงหวาดดีด อาจไม่สอดคล้องกับความจริง เพราะประชากรเพิ่มขึ้นสูงกว่าเมื่อ 50 – 100 ปี ที่แล้วมาก ทรัพยากร เช่น ป่าไม้ลดลงไปมาก และคนยุคปัจจุบันต้องเรียนรู้และใช้ชีวิตสัมพันธ์กับคนต่างชาติต่างวัฒนธรรม มากกว่าก่อน แต่ก็อยู่ในวิสัยที่จะรู้จักเลือกและพัฒนาภูมิปัญญาและจิตสำนึก เพื่อส่วนรวมในการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในประเทศไทยยุคใหม่ อย่างมุ่งให้เกิดทั้งประสิทธิภาพ เป็นธรรม และอย่างยั่งยืนคู่ขนานกันไป ได้

ปัญหาคือ ทางกรกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เศรษฐกิจพอเพียง สาธารณสุข ทางเลือก เกษตรทางเลือก เหมือนเป็นเพียงส่วนย่อย ๆ เป็นโครงการย่อย ๆ แต่แนวนโยบายใหญ่ในการพัฒนาประเทศทั้งประเทศยังคงเน้นเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบมุ่งทำลายทรัพยากรเพื่อ กอบโกยผลกำไรของภาคเอกชนเป็นด้านหลัก

การจะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ต้องปฏิรูปทางโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองของประเทศด้วย เนื่องจากคนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ การเมืองของประเทศต้องสัมพันธ์กับระบบการเมืองที่ภาครัฐมีอำนาจบทบาทสูง สัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและระบบการศึกษา สื่อสารมวลชน และสภาพแวดล้อมทางสังคมอื่นที่มีบทบาทต่อสมาชิกในชุมชนสูง และหลายเรื่องเป็นสิ่งที่ขัดแย้งและหรือบั่นทอนความเข้มแข็งของชุมชน

ดังนั้นการจะพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งได้อย่างแท้จริง จึงจะต้องคิดไกลถึงการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมด้วย จึงจะสามารถจัดให้มีกระจายสิทธิอำนาจทางการเมืองและสังคม สู่ประชาชนส่วนใหญ่ได้ การจะทำเช่นนั้นข้อสำคัญคือ ต้องหาวิธีการทำให้ภาครัฐ คือนักการเมืองและราชการเล็กลง ภาคสังคมประชาคือองค์กรประชาชนต่าง ๆ เข้มแข็งขึ้น ทำให้กระบวนการตัดสินใจทางการเมืองเป็นประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจเกิดการพัฒนาคงที่สมดุล การแข่งขันที่เป็นธรรม ทำให้สังคมเกิดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสันติวิธีเพิ่มขึ้น นั่นก็คือการหายุทธศาสตร์ ยุทธวิธี ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพในทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่เน้นแต่การพัฒนาทางวัตถุแบบทุนนิยมผูกขาดที่ถึงจะสร้างความเจริญเติบโตทาง

7. มาตรการในการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างชุมชนและประเทศให้เข้มแข็ง ควรประกอบไปด้วย

7.1 ปฏิรูปเศรษฐกิจ การบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อสร้างความเป็นธรรม ประสิทธิภาพ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ระดมกำลังของทั้งทางภาครัฐ องค์กรอิสระ องค์กรมหาชน เช่น สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รัฐสภา ภาคธุรกิจเอกชนและองค์กรประชาชน องค์กรพัฒนา

เอกชน สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างวิพากษ์วิจารณ์และสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้ภาพองค์รวมของระบบทั้งหมด และจัดลำดับความสำคัญของการแก้ปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่ถือเป็นวาระแห่งชาติ เช่น ปฏิรูประบบการคลัง การเก็บภาษี และจัดสรรงบประมาณ เพื่อหารายได้จากคนรวยมากระจายช่วยพัฒนาคนจน ปฏิรูประบบธนาคาร สถาบันการเงินและสหกรณ์ ให้จัดสรรสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อย เป็นสัดส่วนสูงขึ้น ลดความต่างกันระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากลง ส่งเสริมการออมและการให้สินเชื่อเพื่อการพัฒนาที่เป็นประโยชน์กับคนส่วนใหญ่

7.2 ปฏิรูปการเมือง และปฏิรูประบบราชการ แบบลดขนาดและลดอำนาจนักการเมืองและราชการลง กระจายอำนาจบริหารสู่องค์กรอิสระ องค์กรมหาชน และองค์กรบริหารท้องถิ่นที่ต้องส่งเสริมพัฒนาให้เป็นองค์กรที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและซื่อตรงมากขึ้น ปฏิรูปการคัดเลือกบุคคลดำรงตำแหน่งองค์กรอิสระองค์กรมหาชนให้มีความโปร่งใสและคัดเลือกคนที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สนับสนุนให้องค์กรประชาชนเข้มแข็ง และตรวจสอบภาครัฐได้เพิ่มมากขึ้น

ผ่าตัดการบริหารจัดการบุคคล และการจัดสรรงบประมาณในระบบ ราชการใหม่ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านบริการและพัฒนาเศรษฐกิจสังคมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น แก้ไขระเบียบบริหารราชการให้สามารถมีการสับเปลี่ยนโยกย้าย ให้รางวัลและลงโทษข้าราชการได้คล่องตัวแบบการบริหารภาคเอกชน ตรวจสอบประเมินคุณภาพการทำงานของทุกหน่วยงานใหม่หมด โยกย้ายคนที่ไม่ค่อยมีงาน ให้ไปทำงานอื่นที่ต้องการคนมากกว่าหรือเป็นประโยชน์มากกว่า ปลดคนทำผิด คนด้อยประสิทธิภาพออกไป หรือให้เกษียณก่อนกำหนด ไม่ใช่เพียงแค่การย้ายข้าราชการผู้มีปัญหาให้ไปเป็นปัญหาหรือภาระกับหน่วยงานอื่น รณรงค์เพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความเป็นธรรม ในการบริหารจัดการทั้งภาครัฐวิสาหกิจและเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับภาครัฐ หากจะแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เอกชนเข้ามาถือหุ้นเป็นสัดส่วนสูงขึ้นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน ควรเน้นการขยายหุ้นให้พนักงาน ประชาชน องค์กรประชาชน และธุรกิจเอกชนในประเทศ ไม่จำเป็นต้องขายให้นักลงทุนต่างประเทศ เพราะทุนในประเทศไทยก็มีมากพอปรกติถ้าเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีการดำเนินงานดีมีผลกำไร ก็จะมีคนในประเทศไปเข้าคิวจองซื้อมากกว่าจำนวนที่เสนอขายอยู่แล้ว

สนับสนุนผลักดันให้การทำงานของสำนักงานคณะกรรมการปราบปราม การทุจริตประพฤติมิชอบ (ปปช.) สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และองค์กรอิสระอื่น ๆ เพิ่มการตรวจสอบและรณรงค์ลดการคอร์รัปชัน การเล่นพรรคเล่นพวก การใช้อภิสิทธิ์ และการใช้อำนาจไม่เป็นธรรม อย่างเป็นหลักการทั่วไป ที่ใช้กับทุกฝ่ายอย่างยุติธรรม และเพื่อแก้ปัญหา หรือป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีกทั้งระบบ ไม่ใช่การเลือกแก้ปัญหาเฉพาะส่วน เฉพาะบุคคลอย่างที่ทำกันอยู่

7.3 ปฏิรูปการศึกษา การวิจัยและการพัฒนา การสื่อสารมวลชนห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ และมูลนิธิสาธารณกุศลต่าง ๆ เพื่อกระจายโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาตนเองสู่ประชาชนส่วนใหญ่ ส่งเสริมให้คนรู้จักการทำงานของสมอง และใช้สมองอย่างมีประสิทธิภาพ รักการเรียนรู้ และมีโอกาสเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมเพิ่มขึ้น ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนหัดคิดวิเคราะห์ ปฏิบัติ ทำงานรวมกลุ่มมากขึ้น

ปฏิรูปการเป็นเจ้าของ และผู้ควบคุมให้สถาบันการศึกษา องค์กรทางศาสนา มูลนิธิสาธารณกุศลและสื่อมวลชนเป็นของประชาชนและควบคุมดูแลโดยประชาชนและชุมชนมากขึ้น รมรงค์เปลี่ยนวิถีชีวิตและค่านิยมใหม่ที่มุ่งแนวทางแข่งขันกับตนเองและร่วมมือกับคนอื่น เพื่อพัฒนา ความอยู่เย็นเป็นสุขหรือคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ แทนวิถีชีวิตและค่านิยมเก่าที่เน้นการแข่งขันกัน แสวงหาเงิน กำไรส่วนเอกชนและการบริโภคมามากเกินไป

ส่งเสริมกิจกรรมที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้านศาสนาจริยธรรมและจิตสำนึกที่ จะช่วยทำให้ประชาชนเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันช่วยแก้ปัญหาของทั้งสังคมอย่างคนที่มี วุฒิภาวะ สามารถตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ด้วยสติปัญญาและสันติวิธี ทำงาน สร้างสรรค์เพื่อส่วนรวม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เปลี่ยนแปลงค่านิยมแบบเห็นเงินเป็น พระเจ้าและนิยมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย หันมายกย่องค่านิยมที่ซื่อสัตย์สุจริต การใช้ชีวิตประหยัด เรียบง่าย เอื้ออาทรต่อกันและกัน มีจิตสำนึกเห็นแก่ประชาคม และลูกหลานในระยะยาว

7.4 ใช้มาตรการทั้งทางภาษี การจัดสรรงบประมาณ และการรณรงค์ทางสังคมให้ ประชาชนสนใจและมีโอกาสที่จะเรียนรู้และคิด ค้นคว้าวิจัย พลังงานทางเลือก เกษตรทางเลือก เทคโนโลยีทางเลือก ฯลฯ ประหยัดการใช้พลังงานและลดการบริโภคสินค้าที่ไม่จำเป็นลง

รณรงค์ให้ประชาชนเกิดความตระหนักเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ประหยัดลดการบริโภคที่ไม่จำเป็น เช่น ลดการใช้พลังงานจากน้ำมัน ซึ่งทำลายสิ่งแวดล้อม และ สิ้นเปลืองเงินต่างประเทศ มาใช้พลังงานทางเลือก เช่น น้ำมันไบโอดีเซล พลังไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ พลังความร้อนใต้โลก พลังลม แก๊สชีวภาพ มากขึ้น ลดการใช้รถส่วนตัวลง ใช้รถสาธารณะ และ จักรยาน มากขึ้น

การจะประหยัดพลังงานของประเทศต้องใช้มาตรการทางภาษี และการรณรงค์ ควบคู่กันไป การรณรงค์แบบขอร้องหรือขอความร่วมมืออย่างเดียวไม่ค่อยได้ผล เช่น ถ้าจะให้คนลด การใช้รถส่วนตัวโดยเฉพาะคันใหญ่ ๆ ลงก็ต้องเก็บภาษีค่าธรรมเนียมให้สูงขึ้น เก็บค่าธรรมเนียมการ ขับรถเข้ามาในตัวเมืองชั้นใน, เก็บค่าที่จอดรถให้สูงขึ้น เป็นต้น

7.5 ปฏิรูประบบกฎหมาย ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ราชทัณฑ์ การประชาสงเคราะห์ การพัฒนาสุขภาพจิต การพัฒนาความอบอุ่นในสถาบันครอบครัวอย่างเชื่อมโยงกันเป็นระบบองค์รวม ไม่ใช่ต่างหน่วยงานต่างทำงานตามหน้าที่ไปวัน ๆ โดยควรเน้นการส่งเสริมให้คนทำความดี ทำสิ่งที่ ถูกต้อง ทำกฎหมายให้ประชาชนเข้าใจง่าย มีเหตุผล มีความโปร่งใส มากกว่าการจัดระเบียบสังคม แบบเพิ่มความเข้มงวดให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในการลงโทษได้มากขึ้น ซึ่งมักจะทำให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางที่ผิด เกิดการทุจริตฉ้อฉลเพิ่มขึ้น

การปฏิรูปทางด้านกฎหมาย การลงโทษ และการประชาสงเคราะห์ ควรมุ่งเน้นที่ ผลลัพธ์คือ ช่วยให้เห็นค่ามากกว่าตั้งแต่ตัวกฎหมายต่าง ๆ นั่นก็คือ ต้องคัดเลือกคนที่มีคุณภาพและ บริการงานด้านนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ทันสมัยต่อสภาพการณ์ทาง สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และเปิดให้องค์กรประชาชนมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้น

7.6 ระดมกำลังความคิด ทรัพยากร บุคคล ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อแก้ไข ปัญหาทางสังคมที่ร้ายแรง เช่น การแพร่ระบาดของยาเสพติด และปัญหาการกดขี่เอารัดเอาเปรียบ ผู้หญิง เด็ก และเยาวชนให้ได้ผลอย่างถึงรากเหง้า

ปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องวิกฤติเร่งด่วนที่ต้องแก้ไขในหลาย ๆ ด้านพร้อมกันไปอย่างเชื่อมโยง และต้องลงมือผ่าตัดปราบปรามการทุจริตฉ้อฉลของเจ้าหน้าที่ในเรื่องนี้อย่างเด็ดขาด ไม่มีการลูบหน้าปะจมูก ผ่อนปรนให้กับผู้ที่มีอำนาจหนุนหลัง

ปัญหาทางสังคมที่ร้ายแรง เช่น ยาเสพติดนั้น เป็นปัญหาที่เกิดจากหลายสาเหตุ หรือสภาพแวดล้อมทั้งหมดแนวทางแก้ไข ต้องแก้ไขทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมควบคู่กันไป กับการปราบปรามการค้ายาเสพติด เช่น ต้องสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว โรงเรียนและวัด ช่วยให้เกิดเยาวชนมีโอกาสได้เรียนทำงาน มีที่เล่นกีฬา ดนตรี ทำงานศิลปะ และกิจกรรมสร้างอื่น ๆ ต้องส่งเสริมให้การศึกษาให้ผู้ปกครอง ครู ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง เข้าใจจิตวิทยาในการดูแลเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้น ขยายบทบาท หรือจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือบำบัดผู้ติดยาเสพติดที่มีเจ้าหน้าที่เข้าใจปัญหาและช่วยเหลือผู้ป่วยอย่างได้ผลเพิ่มมากขึ้น ฯลฯ

ปัญหาการกดขี่ข่มเหงแรงงานเด็กและเยาวชน โสเภณีเด็กและเยาวชนก็เป็นเรื่อง ที่เชื่อมโยงกับปัญหาเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมอย่างซับซ้อนเช่นกัน ต้องแก้ไขในหลายด้านพร้อมกันอย่างครบวงจร ไม่ใช่แก้ไขตามการแบ่งงานของส่วนราชการแบบต่างคนต่างทำหน้าที่เฉพาะด้าน รวมทั้งต้องหาวิธีป้องกันและส่งเสริมด้านบวก เช่น ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของเด็กและสตรีเพิ่มขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชนสตรีมีความรู้ มีภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งที่จะต่อสู้การเอารัดเอาเปรียบพวกตนได้เพิ่มขึ้น

7.7 ปฏิรูประบบสาธารณสุข สวัสดิการสังคม และการพัฒนาสังคมในด้านเกี่ยวกับสุขภาพกาย และสุขภาพจิต รวมทั้งการพัฒนาสถาบันครอบครัว สถาบันองค์กรประชาชนให้มีความเข้มแข็ง เน้นการป้องกันและการวางแผนดำเนินงานเพื่อระบบสาธารณสุขที่ดีอย่างต่อเนื่อง รณรงค์ลดการใช้ยาสมัยใหม่ที่ปัจจุบันคนไทยใช้กันมากเกินไป ลดการติดบุหรี่ เหล้า ยาเสพติดต่าง ๆ ส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและสมุนไพรที่ผลิตได้ในประเทศ และการออกกำลังกาย รณรงค์ลดปัญหาอุบัติเหตุจากการเดินทาง การเจ็บป่วยจากทำงาน และปัญหาหมอลง

เน้นการให้ความรู้ความเข้าใจประชาชนให้รู้จักใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทั้งในทางร่างกายและจิตใจ เสริมสร้างสุขภาพกายและสุขภาพจิตของประชาชนในสังคมมากกว่าการตามรักษาตามแก้ปัญหเฉพาะทางไปวัน ๆ ซึ่งมักจะแก้ได้เพียงบางส่วน สิ้นเปลือง หรือก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามมา

ปฏิรูประบบสวัสดิการสังคม ซึ่งรวมทั้งการให้บริการทางสังคม ประกันสังคมและการสงเคราะห์ให้ครอบคลุมประชาชนส่วนใหญ่ แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมทางสังคม เช่น ยาเสพติด โสเภณี การขูดรีดแรงงานเด็ก อาชญากรรม การทุจริตฉ้อฉลข่มขู่รีดไถ ฯลฯ อย่างเข้มข้น ทุ่มเทเอาจริงเอาจัง มุ่งแก้ที่ต้นตอของปัญหา และอย่างครอบคลุมถึงระบบโครงสร้างของสังคมทั้งหมด ไม่ใช่การใช้วิธีแบบราชการที่ฝ่ายบริหารเพียงแต่สั่งให้หน่วยงานนั้นหน่วยงานนี้แก้ปัญหตามหน้าที่ไปวัน ๆ ซึ่งมักไม่ได้ผล หรือแก้ได้เฉพาะส่วน แต่ไม่ได้แก้ปัญหอื่น ๆ อย่างเชื่อมโยงกันเป็นระบบครบวงจร

ปฏิรูปองค์กรรัฐที่ทำงานด้านการพัฒนาสังคม ประกันสังคม สวัสดิภาพสังคมให้ทำงานอย่างคล่องตัว มีประสิทธิภาพแบบองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งรัฐควรให้งบประมาณสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านการดูแลเด็กเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสหรือ

เสียเปรียบในด้านต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรเหล่านี้ขยายงานได้และช่วยลดภาระที่หน่วยงานรัฐที่มีขีดความสามารถจำกัด และทำให้มีการให้บริการทางสังคมที่หลากหลาย และแข่งขันกันอย่างสร้างสรรค์ทำให้ประชาชนมีทางเลือกเพิ่มขึ้น

แนวทางการปฏิบัติงานและบทบาทของทหารในการพัฒนาชนบท

1. กรอบแนวทางการปฏิบัติงานของทหารในการพัฒนาชนบท

บทบาทการปฏิบัติงานพัฒนาประเทศของทหาร มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ซึ่งแนวทางการปฏิบัติงานของทหารในการพัฒนาชนบท (สุพจน์ สุวรรณเตมีย์, 2535, น.35-36) ซึ่งสถานการณ์ปัญหาและภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศในปัจจุบัน เป็นลักษณะผสมผสานระหว่างปัญหาและภัยความมั่นคงรูปแบบเก่ากับปัญหาและภัยความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่มีความซับซ้อน และมีความหลากหลายเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ การดำเนินงานแก้ไขปัญหาและภัยความมั่นคงรูปแบบเก่าที่เป็นเรื่องของทหาร กระทบต่อความมั่นคงและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนเป็นหลัก เช่น การสู้รบตามแนวชายแดน และความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดน เป็นต้น

ขณะที่ปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่เป็นเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ได้เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนและขยายพื้นที่ครอบคลุมไปถึงจังหวัดชั้นใน ซึ่งก่อผลกระทบต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติและทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว

การเสริมสร้างความมั่นคงของชาติที่ผ่านมา สภาคความมั่นคงแห่งชาติได้กำหนดนโยบายความมั่นคงในภาพรวม และนโยบายหรือยุทธศาสตร์เฉพาะพื้นที่ เฉพาะเรื่อง เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ โดยในช่วง พ.ศ.2550 - 2554 สภาคความมั่นคงแห่งชาติได้มีมติเห็นชอบ เมื่อกรกฎาคม 2550 กำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2550 - 2554 ใช้เป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานความมั่นคงในภาพรวม โดยในส่วนของพื้นที่ชายแดนและชายฝั่งทะเลนั้น สภาคความมั่นคงแห่งชาติได้มีมติเมื่อธันวาคม 2549 กำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชายแดนตามนโยบายของรัฐบาลและรองรับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติดังกล่าว

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อมกราคม 2550 เห็นชอบยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน (พ.ศ.2550-2554) และให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) รับไปดำเนินการและประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานทั้งในระดับกระทรวง และระดับพื้นที่ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ฯ ในการดำเนินงานได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดชายแดน(30 จังหวัดและปัตตานี)และพื้นที่จังหวัดชายฝั่งทะเลและเกาะแก่ง (22 จังหวัดและกทม.) โดยมุ่งเสริมสร้างศักยภาพคน และชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ และเน้นการจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน ชายฝั่งทะเลให้เกิดความมั่นคง รวมทั้งมุ่งให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนเพื่อให้การบริหารจัดการชายแดนมีเอกภาพ และประสิทธิภาพ โดยใช้กลไกภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ.2547 ทำหน้าที่ประสานหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องและบูรณาการแผนงาน/โครงการในระดับต่างๆ รวมทั้งกำหนดให้จังหวัดชายแดนและจังหวัดชายฝั่งทะเลจัดทำแผนงานด้านความมั่นคงบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อเตรียมความพร้อมของประชาชนและทุกภาคส่วนในชาติให้พร้อมเผชิญสถานการณ์ปัญหาและภัยที่อาจเกิดขึ้น และสามารถบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและ ภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. การบริหารการพัฒนาด้านการพัฒนาชนบท (ยูวัฒน์ วุฒิเมธี. 2539 : 5)

ในอดีตที่ผ่านมา กระแสแห่งความเจริญจากประเทศตะวันตกก็หลั่งไหลไปสู่ประเทศอื่นที่เจริญน้อยกว่า ดังนั้น คำว่า การพัฒนา จึงเป็นคำที่นำมาใช้ เพื่ออธิบายความเจริญก้าวหน้าให้ทัดเทียมประเทศในตะวันตก อย่างไรก็ตาม ความหมายของการพัฒนาก็ยังไม่เป็นที่เข้าใจอย่างเดียวกันในแต่ละประเทศและในแต่ละช่วงเวลา เราจะพบว่าในช่วงแรกๆ ของการนำเอาแนวความคิดในการพัฒนามาใช้จะเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ทันสมัย หรือการปรับให้เป็นอุตสาหกรรม เป็นต้น ต่อมามีการพบว่าความหมายต่างๆ เหล่านี้ไม่สามารถสร้างความเข้าใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยทั่วไปได้ แม้คำว่าพัฒนาจะถูกใช้กันอย่างมากมาย แต่มันก็ยังไม่ได้รับความเข้าใจอยู่ไม่มากนัก

คำว่า “ชนบท” และ “เมือง” เป็นคำที่ได้ยินและทราบความแตกต่างกันเป็นอย่างดี แต่ถ้าพิจารณาหลักเกณฑ์กันในแต่ละประเทศแล้วก็เกิดความลำบากในการกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ฉะนั้นคำว่า ชนบท จึงเป็นการกำหนดของในแต่ละประเทศว่าจะเรียกพื้นที่ใดเป็นเขตชนบท พื้นที่ใดเป็นเขตเมือง เช่นในสหรัฐอเมริกา ใช้ขนาดประชากรเป็นจุดแบ่งความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท โดยระบุว่าพื้นที่ใดที่มีประชากรอยู่ระหว่าง 1,000 – 1,500 คน จัดเป็นสังคมชนบท (Irwin T Sander. 1977 :2)

สำหรับประเทศไทย ชนบท คือ ขอบเขตที่อยู่นอกตัวเมืองออกไป เป็นท้องที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาล จึงพอสรุปได้ว่าชนบท คือ อาณาเขตนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลทั่วประเทศ

ถ้าพิจารณาโดยกว้างๆ แล้วการพัฒนาชนบทเป็นเรื่องของการส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น เช่น ด้านการเกษตร ด้านการสาธารณสุข เป็นต้น (วิรัช เตียงหงษากุล. 2528 : 9-10)

สำหรับความหมายที่ละเอียดยิ่งขึ้นของการพัฒนาชนบท ดร. สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวว่า “การพัฒนาชนบท หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตามที่ได้กำหนดทิศทาง ระยะเวลา อัตราความเร็ว เจ้าหน้าที่งบประมาณ และวิธีการไว้ล่วงหน้า โดยคำว่าชนบท หมายถึง ดินแดนนอกเขตเมือง ที่เป็นที่อยู่อาศัยของคนส่วนใหญ่ในประเทศ ดินแดนส่วนนี้มีความล้าหลังและมีปัญหาที่สำคัญหลายอย่างที่จะต้องกำจัดหรือทำให้บรรเทาเบาบางลงกว่าที่เป็นอยู่ การพัฒนาชนบทจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงชนบทหรือสร้างความแตกต่างขึ้นในชนบท โดยมีทิศทางที่แน่นอนภายในระยะเวลาขนาดหนึ่ง ด้วยอัตราความเร็ว เจ้าหน้าที่ งบประมาณและวิธีการที่กำหนดไว้

ดังนั้น การพัฒนาชนบทในที่นี้จึงหมายถึง “การมุ่งพัฒนาหรือส่งเสริมประชาชนในชนบท ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามที่กำหนดไว้ในแผน” สำหรับในต่างประเทศนั้นได้มีผู้ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาชนบท หมายถึง การปรับปรุง มาตรฐาน

ความเป็นอยู่ของประชาชน ที่มีรายได้ต่ำที่อยู่ในชนบทและเป็นการดำเนินกระบวนการของการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชน และการพัฒนาชนบทดังกล่าวนี้มีลักษณะสำคัญสามประการ คือ

1. การปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งรวมถึงการระดมสรรพกำลัง และการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลตามที่ต้องการในช่วงเวลาหนึ่งๆ โดยความสมดุลตามที่ต้องการในช่วงเวลาหนึ่งๆ โดยความสมดุลนั้นเกิดระหว่างกิจการ การสงเคราะห์ และกิจการด้านการผลิตบริการที่มีประโยชน์เพื่อหน่วยงานในชนบทที่มีอยู่

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ต้องการให้ทรัพยากรต่างๆ ถูกจัดสรรไปยังเขตที่มีรายได้ต่ำ และชนชั้นที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งบริการการผลิตและบริการทางสังคมต้องถึงประชาชนจริงๆ

3. การดำเนินกระบวนการพัฒนาด้วยตนเองซึ่งนักวิเคราะห์อีกท่านหนึ่งได้กล่าวว่าการพัฒนาชนบทเป็นกระบวนการที่ไม่มีสิ้นสุด แม้ว่าความสำเร็จบางส่วนของแผนงาน จะทำให้สังคมชนบทก้าวไปข้างหน้า มีการเปลี่ยนระดับในกระบวนการของมันก็ตาม (แต่การพัฒนาชนบทนี้เป็นจุดเริ่มของปัญหาเฉพาะต่างๆ) เพื่อแก้ไขปัญหามาโดยวิธีการใหม่ๆ ดังนั้นการพัฒนาชนบทจึงเป็นสิ่งต่อเนื่องในกระบวนการของมันที่มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเนื้อหา หรือการเบี่ยงเบนในเรื่องการเน้นย้ำในส่วนประกอบต่างๆ และความผันแปรของกระบวนการนี้จะนำไปตามช่วงระยะเวลา เช่น การพัฒนาชนบทในประเทศอินเดียที่เริ่มจากการพัฒนาชนบทต่อมาเป็นแผนการพัฒนาเน้นหนักด้านการเกษตรอำเภอ การพัฒนาการเกษตรเข้มข้นระดับพื้นที่ที่แผนงานพื้นที่แห่งแล้ง แผนงานความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และในปัจจุบันเป็นแผนงานพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาชนบทโดยเน้นว่า การพัฒนาชนบทไม่ได้หมายถึงการพัฒนาด้านเกษตรแต่อย่างใดอีกต่อไป และในทำนองเดียวกันไม่ใช่การสังเคราะห์ที่มุ่งอัดฉีดเงินไปสู่พื้นที่ชนบทเพื่อนำมาซึ่งความจำเป็นขั้นพื้นฐาน การพัฒนาชนบทเกี่ยวพันกับขอบเขตของกิจกรรมต่างๆ ขอบเขตของการระดมสรรพกำลังของมนุษย์ เพื่อให้ประชาชนยืนอยู่บนขาของตนเองและหลุดพ้นจากโครงสร้างของการไร้สมรรถภาพ ซึ่งผูกมัดพวกเขาอยู่ในสภาพที่เป็นอยู่ การพัฒนาชนบทรวมถึงการทำให้เป็นเมืองด้วย ซึ่งในกรณีนี้หมายถึงขอบเขตของการพัฒนาชนบทที่กว้างและนำมาซึ่งผลทางด้านการเมืองและสังคมที่จะต้องดำเนินงานให้สำเร็จ ดังนั้นขอบเขตของการพัฒนาชนบทควรจะประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 4 ประการต่อไปนี้

1. ควรจะลดการพัฒนาแบบทวิภาค วิธีการทวิภาค คือ การกระทำที่แบ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นสองส่วน เช่น เมืองกับชนบท เกษตรกรรมกับอุตสาหกรรม เล็กกับใหญ่ จากเบื้องล่างสู่เบื้องบน กับจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง

2. ควรจะมุ่งไปสู่ปัญหาของคนจน

3. ควรจะส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

4. ควรจะเริ่มดำเนินการโดยประชาชน

ในแง่มุมมองของมิติของการพัฒนาชนบทได้มีผู้ระบุว่ามิติการพัฒนาชนบทมีหลายด้านดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุง (Improvement) มาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนในชนบท ซึ่งสามารถวัดได้ในรูปของการบริโภคอาหาร อายุการดำรงชีพ วิธีการต่างๆ จะได้รับบริการของรัฐ โอกาสการมีงานทำ และระดับรายได้

2. การปรับปรุงเกี่ยวกับระบบ การแจกจ่ายทรัพยากรต่างๆ และผลประโยชน์ของการพัฒนาในส่วนของคนชนบท และระหว่างประชาชนในชนบทกับประชาชนส่วนที่เหลือ

3. สิ่งผูกพันที่เชื่อมระหว่างพื้นที่ชนบทกับศูนย์กลางการตัดสินใจระดับเขตและชาติ และตลาดต่างๆ เพื่อให้เจริญเข้มแข็งขึ้น ในกรณีนี้หมายถึง ชุมชนชนบทได้เพิ่มความสามารถที่จะตัดสินใจและมีอิทธิพลต่อรัฐบาลระดับสูงๆขึ้นไป

1. ความหมายของการพัฒนาชนบท

การพัฒนา เป็นคำที่มีผู้ใช้กันอย่างแพร่หลายโดยทั่วไป ไม่ว่าผู้ใช้จะเป็น นักวิชาการหรือมิใช่ก็ตาม นอกจากจะใช้คำว่า พัฒนาโดยลำพังตนเองแล้ว ยังอาจนำคำนี้ประกอบกับคำอื่นๆ เพื่อระบุขอบเขตหรือประเด็นให้เฉพาะเจาะจงลงไป เช่น พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม พัฒนาจิตใจ พัฒนาการเมือง พัฒนาเยาวชน พัฒนาการศึกษา เป็นต้น ข้อที่น่าสังเกตก็คือ เมื่อนำคำว่าพัฒนาไปประกอบกับคำหรือวลีใดมักแสดงว่าประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับคำหรือวลีประกอบนั้น อยู่ในภาวะ สถานการณ์ หรือลักษณะที่ยังไม่พึงประสงค์ ไม่น่าพอใจ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น เช่น หากกล่าวว่า พัฒนาประชาธิปไตยย่อมแสดงว่าภาวะประชาธิปไตยนั้นยังไม่เหมาะสม ยังยอมรับไม่ได้ สมควรเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

คำว่า พัฒนาชนบท ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญในการพัฒนาชนบท แต่ก็เคยพบว่ารัฐบาลไหนสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้แบบถึงแก่นแท้ของปัญหา

1.1 นิยามทั่วไปของคำว่า การพัฒนาชนบท (ญาดา ประภาพันธ.2524:24)

เมื่อ พ.ศ. 2518 ธนาคารโลกได้จัดทำเอกสารขึ้นฉบับหนึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทและได้เริ่มต้นด้วยการนิยามการพัฒนาชนบทว่า เป็น “ยุทธวิธีที่กำหนดขึ้นเพื่อปรับปรุงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มคน โดยเฉพาะเจาะจงกลุ่มหนึ่งคือ คนจนในชนบท

ดังนั้น ตามความหมายกว้างๆ การพัฒนาชนบทจึงเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชนบท ถึงแม้ว่านักวิชาการส่วนใหญ่จะพิจารณาให้คำนิยามการพัฒนาชนบทแตกต่างกันไปในรายละเอียด แต่โดยทั่วไปแล้วจะให้นิยามคำว่า การพัฒนาชนบทโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่มุ่งให้เกิดขึ้นเป็นสำคัญ

โคเซอร์ (Kocher) ได้กล่าวว่า โดยพื้นฐานแล้ว การพัฒนาชนบทหมายถึง การเพิ่มความสามารถในการผลิตของแรงงานในชนบท ซึ่งส่งผลให้รายได้เพิ่มพูนขึ้น และโอกาสในการทำงานในชนบท เพื่อให้สามารถรองรับแรงงานชนบทใหม่ๆ ที่เพิ่มขึ้นมากมาย ทั้งนี้โดยให้มีการครองชีพที่ดีขึ้นเรื่อยๆ

เฮเรเดโร (Herdero) ในด้านสังคมการพัฒนา หมายถึง การก่อให้เกิดความยุติธรรมและการเลิกกีดกันและยังต้องหมายถึงการช่วยเหลือประชาชนให้ได้บรรลุมาตรฐานทางเศรษฐกิจขั้นต่ำเป็นอย่างน้อย ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนได้รับสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

เอซิน (Axinn) การพัฒนาชนบทเป็นกระบวนการที่ก่อความเปลี่ยนแปลงให้กับคนชนบทนับหมื่นแสน แต่การเปลี่ยนแปลงทุกชนิดมิได้หมายถึงการพัฒนาเสมอไป การพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ผู้กำลังเปลี่ยนแปลงนั้นเห็นว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในแง่หนึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกี่ยวข้องกับความสามารถในการผลิต อุปทาน การตลาด การปกครอง

การดำรงชีวิตส่วนบุคคล สุขภาพอนามัยและการเรียนรู้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนานั้นเป็นผลจากการที่ระบบสังคมในชนบทมีอำนาจเพิ่มขึ้น เป็นอำนาจที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ชุมชนเมืองและระบบอื่นๆภายนอก

สรุป การพัฒนาชนบท หมายถึงกระบวนการใดๆ ก็ตามที่กระทำโดยตั้งใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวชนบทส่วนใหญ่ (ปรัชญา เวสารัชช.2540:4)

1.2 ลักษณะของชนบท (ปรัชญา เวสารัชช.2540:133-134)

ชนบท เป็นคำที่ใช้เรียกเขตที่ตั้งอยู่นอกตัวเมือง และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตามสภาพพื้นที่ตั้งกับประชาชนที่อยู่ในชนบทนั้นจะมีความสัมพันธ์ต่อกันด้วย ชนบทแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสถานที่ตั้ง จึงมีปัญหาเกิดขึ้นแตกต่างกันไปทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และความเป็นอยู่ของชาวชนบท ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1.2.1 หมู่บ้านในชนบท มักจะตั้งอยู่โดดเดี่ยวเป็นหย่อมๆ กระจัดกระจายกันอยู่ตามไร่นาอันเป็นที่ทำกินของแต่ละคน มีการปลูกต้นไม้ที่มีใบหนา อาทิ กอไม้ไผ่ไว้รอบๆ หมู่บ้านเพื่อกันลมพายุพัดบ้านพัง และใช้เป็นรั้วป้องกันขโมย ใช้คันทา หรือหัวร่องสวนเป็นเส้นทางคมนาคมไปมาหาสู่ระหว่างกัน

1.2.2 ชุมชนชนบทแต่ละแห่ง มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยทางเชื้อชาติ ประเพณีภูมิหลังทางวัฒนธรรม หรือมีความเกี่ยวข้องกันทางสายโลหิต มีความผูกพันยอมรับในขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ความสามัคคี รักหมู่ จึงมีอยู่ในชนบทมากกว่าในเมือง

1.2.3 แรงงานส่วนใหญ่ ในชนบทถูกใช้ไปในเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ในการประกอบอาชีพนั้นคนชนบทส่วนใหญ่ ดำรงชีวิตด้วยการทำนา ทำไร่ ปลูกพืชหลักทางเศรษฐกิจ ทำสวนยาง และสวนผลไม้ มีการเลี้ยงสัตว์ เพื่อใช้เป็นอาหารในครอบครัวและในปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์กำลังจะขยายเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรในชนบทมักประสบภาวะการว่างงานแฝง หรือการว่างงานตามฤดูกาล แรงงานในชนบทยังมีได้ใช้อย่างเต็มที่

1.2.4 ชุมชนในชนบทเป็นหน่วยผลิตทางการเกษตรเพื่อบริโภคเสียเป็นส่วนมาก เพราะสภาพของชนบทแต่เดิมเป็นที่ดินอุดมสมบูรณ์ หากแต่ทางคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่มี เมื่อประชาชนเข้าไปอยู่อาศัย จึงต้องทำการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อการบริโภคของตนเองในแต่ละครอบครัวขึ้นมาทัน ไม่ใช่ปลูกพืชเพื่อการค้าและการอุตสาหกรรม จึงเกิดการขาดทุนในการประกอบการ และเกิดความยากจนตามมาจนกลายเป็นปัญหาชนบท

1.2.5 ความไม่สะดวกหลายอย่าง ทำให้สังคมในชนบทมีความไม่ปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน กล่าวคือ ผู้อยู่อาศัยอาจจะเจ็บไข้ได้ป่วยง่าย การครองชีพต้องอยู่กันอย่างแร้นแค้น โจรผู้ร้ายมีอยู่เสมอ ชาวชนบทมักจะขาดความความรู้จึงมีความด้อยในด้านความสามารถในการเพิ่มผลผลิตทางเกษตรกรรม ยังความด้อยในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ทำให้สังคมชนบทตกอยู่ในสภาพถูกเอารัดเอาเปรียบโดยระบบของคนกลางในทุกรูปแบบ

คนส่วนใหญ่ในชนบทไทยประสบปัญหาต่างๆ อันเกิดจากความยากจน ทั้งนี้เพราะพื้นที่เกษตรในชนบทยังขาดแคลนอุปกรณ์การผลิตที่พอเพียงและเหมาะสม สำหรับปัญหาความยากจนของเกษตรกรไทยนั้นพอที่จะประมวลออกมาได้ 2 ประการ คือ ความตกต่ำในพลังหรือ

ประสิทธิภาพในการผลิตกับลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ไม่ให้ความเป็นธรรมต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ

ในด้านความตกต่ำของประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรมนั้น เกิดจากการที่ชาวไร่ชาวนาจำนวนมากยังคงต้องทำการผลิตด้วยวิธีง่ายๆ เหมือนเช่น ที่ทำสืบเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ กล่าวคือ ใช้เพียงสองมือเปล่ากับเครื่องมือแบบหยาบๆ เท่านั้น เพราะยังขาดแคลนปัจจัยการผลิตที่ทันสมัย รวมทั้งความรู้ทางวิชาการและการวางแผนงาน ความสามารถทางเทคนิค วิทยาที่จะใช้ปัจจัยการผลิตเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันนี้มีพื้นที่ถึง 30 จังหวัด แบ่งเป็นท้องที่ 280 อำเภอ ที่จัดว่าเป็นพื้นที่ชนบทยากจนมีปัญหาผลผลิตข้าวต่ำ คุณภาพข้าวที่ผลิตไม่ได้มาตรฐานการส่งออก ตลาดไม่ต้องการ ทั้งนี้เนื่องมาจากพื้นที่เพาะปลูกขาดปุ๋ย เกษตรกรขาดความรู้ที่จะใช้ข้าวพันธุ์ดีที่เหมาะสมกับท้องที่ และยังถูกภัยธรรมชาติ คือศัตรูพืช ฝนแล้ง น้ำท่วม โรคแมลงและระบาด ขาดแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังมีชาวไร่ ชาวนาไม่มีที่ทำมาหากินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินของผู้อื่นด้วยอัตราค่าเช่าสูง เป็นเหตุทำให้เกิดปัญหาความยากจนและมีหนี้สินล้นพ้นตัว เกิดความไม่สงบสุขในสังคม มีโจรผู้ร้ายอยู่เนืองๆ จนต้องเปลี่ยนอาชีพเป็นการขายแรงงาน

สภาพปัญหาของชนบทไทย เป็นอาการของปัญหาที่มีอยู่ในชนบท และมีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ อาการเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา และจำเป็นต้องร่วมแก้ไข ทั้งในเศรษฐกิจ สังคมและการปกครอง อาการปัญหานี้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งในสังคมชนบทไม่ว่าในเขตชนบทก้าวหน้าหรือล้าหลังก็ตาม ทั้งนี้โดยมีสาเหตุจากคนในสังคมนั้นเป็นผู้สร้าง หรือกำหนดขึ้น จากสภาพของธรรมชาติ การเศรษฐกิจท้องถิ่น การจัดการตามนโยบายของรัฐบาล การจัดปกครอง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม เป็นต้น

1.3 องค์ประกอบการพัฒนาชนบท (ปรัชญา เวสารัชช์.2540:6-7)

1.3.1 การพัฒนาชนบทเป็นกระบวนการ การพัฒนาชนบทนั้น มิใช่การกระทำชั่วคราวแต่เป็นการดำเนินการที่มีความต่อเนื่องตั้งแต่มีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย นโยบายดำเนินการ การวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขเป้าหมายและวิธีการ กระบวนการนี้ไม่มีวันหยุดยั้งต้องดำเนินต่อไปอยู่เสมอ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ดียิ่งขึ้น ไปอีก

1.3.2 การพัฒนาชนบทเป็นการทำโดยตั้งใจ กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงสภาพชนบทนั้นเป็นกระบวนการที่กระทำโดยตั้งใจ คือ เป็นการดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่แน่ชัด เช่น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อลดปัญหาสุขภาพอนามัยหรือเพื่อสร้างแหล่งน้ำ เป็นต้น มิใช่เพื่อการกระทำโดยเลื่อนลอย สักแต่ทำ หรือกระทำโดยมีวัตถุประสงค์อื่นแต่มีผลพลอยได้ในรูปของความเจริญบางอย่างในชนบท เช่น หากดำเนินการเพื่อพัฒนาชุมชนเมือง และในการดำเนินการนี้ส่งผลพลอยได้ไปถึงการพัฒนาชุมชนชนบท การดำเนินการเช่นนี้มีใช้การพัฒนาชนบท เพราะมิได้เป็นการกระทำโดยตั้งใจ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาชนบทต้องกระทำโดยมีเป้าหมาย และโดยทั่วไปมักมีการกำหนดนโยบาย แผน และยุทธวิธีในการดำเนินการไว้ด้วย จึงมีนักวิชาการบางท่านให้ความหมายของการพัฒนาชนบทในแง่ของการวางแผน คือถือว่าการพัฒนาชนบทต้องเป็นไปโดยมีการกำหนดการกระทำไว้ล่วงหน้า เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือ

ส่งเสริมให้ท้องถิ่นที่ยังไม่เจริญได้มีวิวัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม

1.3.3 การพัฒนาชนบทเป็นการดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์ของการพัฒนาชนบทคือ มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งการดำเนินชีวิตของประชาชนให้สู่สภาพที่ดีขึ้น น่าพอใจขึ้น ในแง่นี้การพัฒนาชนบทจึงเป็นกระบวนการที่ไม่อยู่นิ่งเคลื่อนไหวอยู่เสมอในลักษณะพลวัต

1.3.4 การพัฒนาชนบทมุ่งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวชนบท ถึงแม้จะมีผู้พยายามกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชนบทไว้ต่างๆ กัน เช่น ให้ยกระดับการครองชีพ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือตนเองให้ลดสภาพความเจ็บป่วย ให้ยกระดับการศึกษา เป็นต้น แต่โดยแก่นแท้แล้วการพัฒนาชนบทมุ่งถึงตัวบุคคลเป็นหลัก คือ มุ่งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวชนบท ให้ชาวชนบทมีความสุขอนามัยดีขึ้น มีความรู้ความสามารถยิ่งขึ้น มีโอกาสพัฒนาตนเองมากขึ้น

1.3.5 การพัฒนาชนบทมุ่งถึงชาวชนบทส่วนใหญ่ การพัฒนาชนบทนั้นมิใช่เป็นเพียงแต่พัฒนาสภาพพื้นที่ชนบทให้ดีขึ้น เพราะการกระทำดังกล่าวอาจส่งผลต่อคนเพียงจำนวนเล็กน้อย คือ ผู้อาศัยในชนบท ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองที่อยู่แล้ว ให้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่คนส่วนใหญ่ที่ยากจนก็ยังคงทนทุกข์ทรมานเหมือนเดิมหรืออาจมากกว่าเดิมจากการบีบคั้นของคนกลุ่มน้อยที่มั่งมี ดังนั้นการพัฒนาชนบทจึงต้องมุ่งถึงตัวบุคคลส่วนใหญ่ ซึ่งอาศัยในชนบท เป็นหลัก คนส่วนใหญ่ที่กล่าวนี้โดยทั่วไปเป็นคนยากจน และขาดโอกาส

1.4 สภาพปัญหาของชนบทในอดีต (ปรัชญา เวสารัชช์.2540:136-137)

จากข้อมูลสถิติเกี่ยวกับรายได้ของประชากรไทย ปรากฏว่าความแตกต่างทางรายได้ระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีอยู่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้ต่ำสุด ชาวชนบทประสบปัญหาหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการใช้แรงงาน ปัญหาแหล่งที่ทำกิน ปัญหาในการผลิตทางการเกษตร และปัญหาอุตสาหกรรมในชนบท

1.4.1 ปัญหาแรงงานในชนบท

ปัญหาทางด้านแรงงาน เป็นปัญหาที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันมาตลอดทุกๆ ปี อาการปัญหาของการใช้แรงงานในชนบทนั้นที่ปรากฏชัดคือปัญหาการว่างงานและการใช้แรงงานสตรี ดังนี้

1.4.2 การว่างงาน พอจำแนกเป็นประเภทได้ดังต่อไปนี้

1.4.2.1 การว่างงานตามฤดูกาล (Seasonal Unemployment) ประเทศที่กำลังพัฒนา เกษตรกรจะมีเวลาว่างหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวเป็นเวลานานและมักมิได้ดำเนินกิจกรรมอันก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจเต็มที่ในช่วงเวลานั้น

1.4.2.2 การว่างงานตามวัฏจักร (Cyclical Unemployment) เป็นการว่างตามความเจริญรุ่งเรืองของวัฏจักรธุรกิจ ซึ่งจะมีระยะหนึ่งซึ่งมีความตกต่ำทางเศรษฐกิจ ผู้ผลิตจะลดการผลิตลง ซึ่งจะมีผลต่อการลดจำนวนคนงานลงทำให้เกิดการว่างงาน หากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเกิดขึ้นในช่วงที่เกิดการว่างงานตามฤดูกาล ชาวชนบทที่มุ่งหางานในโรงงานระหว่างรอฤดูกาล การเกษตรก็ประสบปัญหาการหางานทำ และอาจต้องรับงานโดยได้รับค่าตอบแทนต่ำด้วยความจำเป็น

1.4.2.3 การว่างงานเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเทคนิค (Technical Unemployment) การว่างงานประเภทนี้ได้แก่ การใช้เครื่องมือเครื่องจักรแทนแรงงานคนทำให้คนงานไม่มีงานทำ สภาพเช่นนี้โดยทั่วไปมีกระทบต่อการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม แต่อาจมีผลในชนบทด้วยหากใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงานเกษตร

1.4.2.4 การว่างงานชั่วคราว (Temporary Unemployment) เป็นการว่างงานเนื่องจากกำลังรองาน เพิ่งจบการศึกษา เตรียมสอบบรรจุเข้างาน หรือเปลี่ยนงาน

1.4.2.5 การว่างงานแฝง (Disguised Unemployment) คือลักษณะการทำงานช่วยกันทำคนละเล็กละน้อย ทำให้ดูเหมือนว่าทุกคนมีงานทำแต่ความเป็นจริงแล้วจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับชนบทนั้น การว่างงานตามฤดูกาลนับเป็นอาการปัญหาที่สำคัญ ปัญหาการว่างงานในสาขาเกษตรเกิดขึ้นภายหลังฤดูการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นลักษณะการว่างงานที่แท้จริง

การว่างงานส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองทั้งภายในและภายนอกกล่าวคือ

1. ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน เนื่องจากไม่ได้ทำงานจึงไม่มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้ครอบครัวอยู่ในฐานะลำบากอันจะนำมาซึ่งปัญหาสังคมอื่นๆ

2. ทำให้เสียสุขภาพจิต เนื่องจากผู้ว่างงานมักมีความกังวลใจ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และในที่สุดจะกลายเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ร้าย ผลที่สุดก็อาจประพาศติพิบัติหรือก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นได้

3. ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะเลวลงด้วยเหตุที่เกิดความขัดสนเงินทองที่จะมาใช้จ่ายในครอบครัว ทุกคนในบ้านอาจต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อเพิ่มพูนรายได้

4. ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน จากการศึกษาถึงสาเหตุในการประกอบอาชญากรรมและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่สำคัญ คือ เป็นความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน เนื่องจากตัวผู้กระทำผิดมีฐานะทางเศรษฐกิจตกต่ำเป็นต้น

5. ก่อให้เกิดผลเสียในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการว่างงานไม่ได้ก่อให้เกิดผลผลิตในทางเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นจึงทำให้รัฐขาดรายได้ในการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังต้องหารายได้ไปช่วยชดเชยกับผู้ว่างงาน เช่นในการให้สวัสดิการทางสังคมอื่นๆ

1.5 การใช้แรงงานสตรี

ประชากรของประเทศร้อยละ 50 เป็นสตรี จึงเห็นได้ว่าสตรีเป็นส่วนนำสำคัญของโครงสร้างประชากรและด้านแรงงานของประเทศและน่าจะเป็นพลังสำคัญที่จะก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าบทบาทและความสามารถของสตรีทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองยังไม่ปรากฏเป็นที่ยอมรับเด่นชัดในสังคมปัจจุบัน ปัญหาพื้นฐานของสตรีที่เป็นปัญหาและอุปสรรคทำให้สตรียังมีบทบาทด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างไม่เต็มที่ คือ

1.5.1 ค่านิยมในสังคมที่ยกย่องผู้ชาย นายจ้างมักจะเห็นว่าผู้ชายทำงานได้มากกว่า และดีกว่าสตรี เป็นผลให้สตรีได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ

1.5.2 เจตคติของสังคมและครอบครัวยังให้โอกาสบุตรชายมากกว่า

1.5.3 การให้บริการด้านสุขภาพอนามัยที่รัฐให้แก่มารดาและเด็กยังไม่ทั่วถึง และเพียงพอแต่ความต้องการกระจายสถานบริการของรัฐบาล

1.5.4 สตรีส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านโภชนาการ

1.5.5 โอกาสและประสบการณ์ที่สตรีได้รับยังไม่เอื้อต่อลักษณะการเป็นผู้นำในด้านการเมือง การปกครอง ตลอดจนการจัดการและบริหารทุกระดับ

1.6 ปัญหาการผลิตทางการเกษตร

การผลิตทางการเกษตรนั้นอาศัยปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหลายประการด้วยกัน ได้แก่ เงินทุน แหล่งน้ำ ที่ดิน วิธีการเพาะปลูก การใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง การใช้เครื่องจักรกล ดังต่อไปนี้

1.6.1 เงินทุนพัฒนาการเกษตร

โดยทั่วไปเกษตรกรมีฐานะยากจน มิได้มีเงินออมมากมาย แต่ขณะเดียวกันภาวะความต้องการใช้จ่ายใช้สอยในด้านต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตก็มีอยู่ ด้วยเหตุนี้เมื่อถึงฤดูการเพาะปลูกซึ่งเกษตรกรจำเป็นต้องลงทุนในการผลิต จึงมักมีปัญหาขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพตามปกติของตน เหตุผลหลายที่ทำให้ยังเป็นปัญหาอยู่ คือ

1.6.1.1 เกษตรกรต้องการมีเงินก้อนติดตัวไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น ดังนั้นการกู้เงินมาเป็นเงินก้อนได้ จึงไม่เอื้ออำนวยคือต้นทุนเงินกู้ไป แต่ยินดีจ่ายดอกเบี้ยให้ เพราะเห็นว่าเป็นเงินเล็กน้อย

1.6.1.2 ขาดทุนจากการขายผลิตผลทางการเกษตรทำให้มีเงินจ่ายหนี้ที่กู้มา

1.6.1.3 เมื่อขาดแหล่งเงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยในอัตราที่สมเหตุสมผล ชาวไร่ชาวนาซึ่งส่วนใหญ่ยังยากจน จำเป็นต้องหันไปกู้เงินนอกระบบ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรผู้ยากจนยังคงต้องยากจนอยู่ต่อไป ไม่มีที่สิ้นสุด

1.6.1.4 เมื่อได้สินเชื่อเพื่อการเกษตรมาแล้ว จึงต่างคนก็ต่างประกอบการได้เพียงเล็กน้อยก็จะพบกับการขาดทุน เพราะต้นทุนการทำงานจะสูงกว่าการประกอบการแบบร่วมกันทำ

1.6.2 แหล่งน้ำและที่ดินทำกิน

1.6.2.1 แหล่งน้ำ นอกเหนือจากการหักล้างทางพงบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติซึ่งมีอยู่จำกัดแล้ว ในปัจจุบันเนื้อที่ที่จะใช้ในการเพาะปลูกไม่มีให้ขยายตัวต่อไปได้อีก จำเป็นต้องมีการพัฒนาที่ดินเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ คือ ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

1.6.2.2 แหล่งที่ดินทำกิน หลังจากที่ได้มีการพัฒนาเกษตรกรรมขึ้น การเพาะปลูกพืชได้ขยายออกไปทุกที่จนพื้นป่าไม้ของประเทศเหลือไม่ถึง 30% ของพื้นที่ทั้งหมดจนไม่มีพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเหลืออยู่เหมือนแต่ก่อนๆ จึงมีโครงการคือ การปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรให้กับเกษตรกร

1.7 ปัญหาในการเพาะปลูก

ถึงแม้มีที่ดินและน้ำเพียงพอแล้ว เกษตรกรยังต้องประสบปัญหาในการเพาะปลูกอีกหลายประการที่สำคัญ เช่น ปัญหาในการใช้พันธุ์พืช การใช้ปุ๋ย การใช้ยาฆ่าแมลง เกษตรกรมักจะไม่คิดถึงค่าใช้จ่ายต้นทุนในการผลิต แต่จะคิดถึงความสะดวกและความรวดเร็วในการทำงานของเครื่องยนต์เท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงมักจะพบว่าเกษตรกรแม้จะได้ใช้เครื่องจักรกลเข้าช่วยในการประกอบการเป็นอย่างมากแล้วก็ตาม แต่ก็ยังขาดทุนเมื่อได้ผลผลิตออกมา ทั้งนี้เพราะเครื่องจักรกลต้องใช้น้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งมีราคาแพงและค่าซ่อมแซมเครื่องจักรเวลาชำรุดก็ซ่อมยาก ต้องเสียค่าซ่อมล่วงหน้าโดยไม่รู้ว่าจะต้องเสียเท่าไร แม้ว่าจะมีการรับจ้างใช้เครื่องจักรกลช่วยทำงานให้ก็ต้องจ่ายเงินเป็นค่าจ้างสูงขึ้นตามความต้องการ ทำให้ต้นทุนการประกอบการเกษตรต้องพลอยสูงไปด้วย

1.8 ปัญหาการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ในเขตชนบทไทย มีปัญหาเกี่ยวกับสัตว์ที่เลี้ยงกันทั่วไป แบ่งออกเป็นจำพวกที่สำคัญๆ ได้คือ

1.8.1 ปัญหาสัตว์ปีกขนาดเล็กในหมู่บ้าน

1.8.2 ปัญหาการเลี้ยงปศุสัตว์

1.8.3 ปัญหาการเลี้ยงปลาน้ำจืด และการประมงน้ำจืด

ปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ดังกล่าวมานี้ พอจะนำมาพิจารณาสภาพอาการของปัญหาได้คือ

1. ปัญหาสัตว์ปีกขนาดเล็กในหมู่บ้านชนบท สัตว์ปีกมีปัญหาเรื่องโรคระบาดไก่และเป็ดเป็นปัญหาสำคัญที่สุด เพราะเมื่อเกิดโรคระบาดขึ้นแล้วไก่และเป็ดจะตายลงหมดอย่างรวดเร็ว ทำความขาดทุนให้แก่ผู้เลี้ยงอย่างมากมาย

2. ปัญหาการเลี้ยงปศุสัตว์ โค กระบือ และหมู มีปัญหาสำคัญๆ ที่ทำให้การเลี้ยงปศุสัตว์ไม่ค่อยจะได้ผล ก็คือ 1) ปัญหาการกำจัดโรคระบาด และถ่ายพยาธิ 2) ปัญหาการมีทุ่งหญ้าสาธารณะเลี้ยงสัตว์ 3) ปัญหาการปรับปรุงพันธุ์สัตว์

3. ปัญหาการเลี้ยงปลาน้ำจืด และการประมงน้ำจืด ในชนบทโดยทั่วไป ในภาคอีสานและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ พื้นที่ขาดแคลนแหล่งน้ำเป็นส่วนมาก แม้ว่าจะได้พยายามขุดบ่อเพื่อการเลี้ยงปลาแต่น้ำมักจะถูกดูดซึมแห้งไป เนื่องจากความขาดแคลนน้ำ จึงทำให้การเลี้ยงปลาน้ำจืดทำได้ยากมาก นอกจากนั้นปลาที่เลี้ยงในบ่อที่ขุดขึ้นเพื่อการเลี้ยงปลายังขาดแคลนอาหารปลาอีกด้วย จะพบว่าปลาที่เลี้ยงไว้โตแต่ตัวหิว และยังมีปัญหาในเรื่องการหาตลาดปลาอีกด้วย

หลักการของการพัฒนาชนบทในปัจจุบัน

การพัฒนาชนบทเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวพันกับกิจกรรมต่างๆ ของการเคลื่อนไหว ของมนุษย์ เพื่อให้ประชาชนยืนอยู่บนขาของตนเอง และหลุดพ้นจากโครงสร้างของการไร้สมรรถภาพซึ่งผูกมัดเขาอยู่ในสภาพที่เป็นอยู่ ดังที่กล่าวแล้วในเรื่องความหมายของการพัฒนาชนบท และการพัฒนาชนบทเป็นกระบวนการที่ไม่สิ้นสุด เพื่อให้สังคมชนบทก้าวไปข้างหน้า จึงมีหลักการหรือแนวดำเนินการหลายประการที่เหมาะสมตามสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ค่านิยมของแต่ละประเทศแต่ละชุมชน โดยทั่วไปแล้ว หลักการพัฒนาชนบทมี 8 ประการคือ

1. การมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เป็นความหมายที่แต่ละประเทศมุ่งทำให้เกิดขึ้น โดยแนวทางการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพของประชาชนจะสำเร็จได้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาชนบทที่มีส่วนคล้ายคลึงกับการพัฒนาชุมชนและการสร้างชีวิตใหม่ ขบวนการมีส่วนร่วมจะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อได้รับการยอมรับจากโครงสร้างของอำนาจ และต้องดำเนินการก่อตั้งตัวเองขึ้นมาเป็นพลังที่ยอมรับได้ เป็นที่รู้จักกัน โดยทั่วไปว่าข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมคือ การหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งของผู้รับผิดชอบ ผู้มีอำนาจจึงพยายามที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาที่แท้จริง และเสนอสิ่งใหม่แต่ไม่ได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ หัวใจของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องอยู่ที่อำนาจในการตัดสินใจของประชาชนที่จะเลือกดำเนินชีวิตในชุมชนหรือกิจกรรมการพัฒนา

การที่ประชาชน พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทาง เศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม การมีส่วนร่วมใน ความหมายนี้เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจกำหนดชีวิต ของตนเองด้วยตนเอง และในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วม ในช่วงต่างๆ ของกระบวนการพัฒนาดังนี้

1. ร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาและการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหา
2. ร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา
3. ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนา
4. ร่วมประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา

ในทัศนะหนึ่งนั้นได้มีผู้เสนอว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการซึ่งผู้ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาได้รับโอกาสและโอกาสนั้นเพื่อแบ่งปันในสิ่งที่เขามี ในส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นผู้ปฏิบัติการพัฒนาจะต้องเชื่อ หรือพัฒนาความเชื่อว่าประชาชนใน ชนบทจริงๆ ว่าพวกเขาต้องการอะไรเพื่อการพัฒนาของพวกเขา ชาวชนบทมีศักยภาพในการมีส่วนร่วม ในการพยายามต่างๆ ที่จะปรับปรุงชีวิตของพวกเขา ผู้กำหนดนโยบาย ข้าราชการ และผู้ทำงาน ในระดับล่างหรือตัวแทนต่างๆ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน และปฏิบัติตามแผนสามารถที่จะพัฒนา พึ่งพาตนเองของประชาชนเพื่อเร่งการพัฒนาได้ นั่นคือ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในเชิงปฏิบัติ คือ อยู่ใน กระบวนการของการกำหนดโครงการและการปฏิบัติการตามโครงการเป็นสิ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริง มากกว่าการเป็นผู้ลงคะแนนเลือกตั้งในทางการเมือง

2. การพึ่งตนเอง (Self Reliance)

การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่ชุมชนหรือเขตมีความสามารถที่จะดำเนินโครงการ และลงทุนดำเนินกิจการได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ท้องถิ่น เช่น การที่เขตหรือชุมชน วางแผนในกิจการการศึกษา การเคหะ การประปา ฯลฯ และดำเนินการลงทุนเองด้วยการพึ่งตนเองนี้ ชุมชนจะมีผลประโยชน์ร่วมกัน

การพึ่งตนเอง มีความหมายตรงกันข้ามกับการพึ่งผู้อื่น การพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ยึดหลักความสัมพันธ์ที่เสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่มีการครอบงำกัน ความสัมพันธ์ลักษณะนี้คือการช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่มีรากฐานแห่งความเสมอภาคและภราดรภาพ การพึ่งตนเอง จึงประกอบไปด้วยทั้งความเป็นไทและความเป็นธรรม โดยสรุป “การพึ่งตนเอง” ของบุคคลหรือสังคมไม่ใช่การปิดตัวเองตัดขาดความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสังคมภายนอกอื่นๆ แต่เป็นการเปิดสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นหรือสังคมอื่น แต่บนฐานของมิติใหม่แห่งความสัมพันธ์หรือคุณค่าของความเป็นมนุษย์

หลักการพึ่งตนเอง หลักการที่เน้นถึงความจริงที่ประชาชนไม่สามารถถูกพัฒนา หรือถูกทำให้ได้รับการศึกษา แต่ประชาชนต้องพัฒนาและศึกษาหาความรู้โดยพวกเขาเอง โดยผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการดำเนินการ เป้าหมายของกระบวนการพึ่งตนเอง คือ เสรีภาพจากข้อจำกัดต่างๆ และการเพิ่มอำนาจเหนือสิ่งแวดล้อม

การพึ่งตนเองของประชาชนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อประชาชนมีแนวความคิดในการช่วยตนเองก่อน ดังที่ได้มีการกล่าวไว้ว่า เกษตรกรในชนบทต้องหันมาช่วยตัวเอง สร้างสังคมในชนบทด้วยตนเอง ภายใต้คำขวัญที่ว่า “ร่วมมือกัน ชยันอย่างฉลาด และมีความคิดช่วยตัวเอง” และหลักการช่วยเพื่อให้เกิดวิถีสันติภาพพึ่งตนเอง มีดังนี้

1. ช่วยเขา เพื่อให้เขาช่วยตนเองให้ได้ในที่สุดไม่ควรใช้วิธีแจกของให้ชาวบ้าน เพราะเป็นการทำลายความคิดในการช่วยตนเองของชาวบ้าน แต่ให้ช่วยโดยยึดสุภาษิตที่ว่า “ การให้ปลาเขากิน 1 ตัว เขาจะกินหมดใน 1 วัน แต่สอนวิธีตกปลาให้เขา เขาจะหาปลากินได้ตลอดชีวิต”

2. ช่วยเฉพาะชุมชนหรือหมู่บ้านที่เขายากพัฒนาไม่ใช่เราอยากพัฒนาให้หมู่บ้านเขาเลือกโครงการเอง ให้เขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจสร้างอนาคตของเขา ราชการหรือหน่วยงานเป็นเพียงหน่วยที่ให้คำปรึกษา ดังนั้นชาวบ้านต้องมีการลงมือและรับผิดชอบผลงานที่เกิดขึ้นด้วยตัวของเขาเอง

3. ช่วยเฉพาะชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีผู้นำเข้มแข็ง การพัฒนาหมู่บ้านในชนบทจะต้องแสวงหาผู้นำ หรือสร้างผู้นำขึ้นมา ทางราชการมีหน้าที่ต้องให้การอบรมผู้นำระดับหมู่บ้านให้มีคุณสมบัติผู้นำ และเรียนรู้ยุทธศาสตร์การนำการพัฒนา

4. ช่วยเป็นวัสดุไม่ช่วยเป็นเงิน เพราะเงินทุจริตง่ายวัสดุตรวจสอบได้ และเป็นเครื่องจูงใจชาวบ้านให้ช่วยกันทำเอง

5. ช่วยทุกครั้งต้องช่วยอย่างมีเงื่อนไข- มีข้อห้ามเงื่อนไขในการช่วยเหลือตั้งอยู่บนปรัชญาที่ว่า “ช่วยเขาเพื่อให้เขาช่วยตนเองให้ได้ในที่สุด” เน้นจิตใจของการเสียสละ

6. ช่วยให้เกิดผลงานที่เป็นเนื้อเป็นหนัง คือผลงานที่เป็นรูปธรรม มีประโยชน์ใช้สอยสำหรับชุมชนในหมู่บ้าน ช่วยให้เกิดสาธารณประโยชน์ถาวรมักจะเป็นปัจจัยในการสร้างรายได้ของชุมชนนั้นๆ เช่น ธนาคารการข้าว บ่อเก็บกักน้ำ ถนนหนทาง ฯลฯ

3. การทำงานเป็นระบบ

ในระบบสังคมมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

3.1 กิจกรรม คือ ภาระการงานซึ่งประชาชนปฏิบัติ

3.2 การกระทำระหว่างกันที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนในการปฏิบัติภาระการงาน

เหล่านี้

3.3 เจตคติหรืออารมณ์ถาวร ที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชน

ซึ่งส่วนประกอบสำคัญ 3 ประการดังกล่าวจะมีผลต่อกัน นำไปสู่การกระทำระหว่างกันและเกิดอารมณ์ถาวรร่วมกัน

ถ้าเราพิจารณาองค์การใดองค์การหนึ่งว่า ตั้งอยู่ในระบบเปิดที่ประกอบไปด้วยระบบย่อยๆแล้ว ส่วนประกอบที่สำคัญขององค์การมี 5 ประการ

1. เป้าหมายและค่านิยม องค์การทุกองค์การเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมที่จะต้องมีการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่แน่นอน

2. ระบบย่อยทางเทคนิค หมายถึง ความรู้ที่ต้องการสำหรับการดำเนินการหน้าที่ที่ตลอดจนถึงเทคนิคที่ใช้ในการเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าเป็นผลผลิต

3. ระบบย่อยทางจิตวิทยาสังคม คือ การรวมกันของคน และกลุ่มต่างๆ ในการกระทำระหว่างกัน มันประกอบด้วยพฤติกรรมและการจิตใจของแต่ละคน สถานภาพและความสัมพันธ์ของบทบาท พลวัตของกลุ่ม และระบบอิทธิพลต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดบรรยากาศขององค์การในการทำงานตามบทบาทและกิจกรรมต่างๆ

4. โครงสร้าง ซึ่งรวมถึงแนวทางในภาระงานถูกแบ่งสรร และประสานงานในความรู้สึกรูปคดี โครงสร้าง คือ แผนภูมิขององค์การที่มีตำแหน่งและการกำหนดงาน ตลอดจนกฎและวิธีการต่างๆ ใดๆ ก็ตามมันควรมีการเน้นถึงความเกี่ยวพันระหว่างเทคนิคและจิตวิทยาสังคม

5. ระบบย่อยทางการบริหาร จะแผ่ปกคลุมองค์การทั้งหมดโดยสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของมัน การกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาแผนงานที่ซับซ้อนที่เป็นยุทธศาสตร์และเพื่อการปฏิบัติการการออกแบบโครงสร้างและการก่อกำเนิดกระบวนการควบคุม เป็นต้น

4. บทบาทของผู้ปฏิบัติงานพัฒนาชนบท

การพัฒนาชนบทไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการจัดพิมพ์หนังสือหลักการทำงานพัฒนาชนบทแล้วแจกจ่ายให้ชาวบ้านอ่านและดำเนินการเอง เมื่อการพัฒนาชนบทไม่สามารถดำเนินการโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยชาวชนบทเอง จึงนำมาซึ่งความจำเป็นที่ต้องมีผู้อื่นที่ไปทำงานร่วมกับชาวชนบท

เป็นที่ยอมรับว่าผู้มีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการพัฒนาชนบทก็คือนักพัฒนา ซึ่งคำว่านักพัฒนานั้นโดยทั่วไปหมายถึง ผู้ที่เข้าไปร่วมมือกับชาวบ้านเพื่อทำงานพัฒนาในชุมชนเมืองหรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนชนบท ซึ่งเป็นผู้ที่สังกัดองค์กรต่างๆของรัฐบาล บุคคลเหล่านี้ได้แก่ พัฒนาการ บัณฑิต อาสาสมัคร ครู พระสงฆ์ ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอ หรือนายอำเภอ รวมทั้งผู้ที่ไม่สังกัดรัฐบาล เช่นนักพัฒนาจากหน่วยงานเอกชนต่างๆ ที่ได้รับทุนจากภายในหรือภายนอกประเทศ และอาสาสมัครที่ทำงานพัฒนา เป็นต้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ.2529:51) ทั้งนี้ผู้ที่เข้าไปร่วมมือกับชาวบ้านในการพัฒนาควรมองหรือคิดเสมอว่า ชาวบ้านมีฐานะไม่แตกต่างกันไปตัวเองมีการเคารพ ให้เกียรติและเชื่อมั่นในตัวชาวบ้านจึงมีหารเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเป็นผู้กระทำการพัฒนาด้วยตนเองให้ชาวบ้านฝึกการเป็นผู้นำพัฒนาเอง ซึ่งนับว่าเป็นการปลุกฝังการพึ่งตนเอง ส่วนผู้เข้าไปทำงานพัฒนาเป็นเพียงผู้ประสานงานให้ความช่วยเหลือแนะนำและกระตุ้นเร่งเร้าเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ตามแนวความคิดนี้ผู้เข้าไปพัฒนาจะเรียกตัวเองว่า “ผู้ประสานงานพัฒนา” อันเป็นแนวความคิดที่ที่สอดคล้องกับแนวทางของการทำงานพัฒนาชนบทของไทยในปัจจุบันอย่างมาก ทั้งยังแสดงความเห็นว่านักพัฒนาที่แท้จริงควรเป็นชาวบ้านไม่ใช่บุคคลภายนอก

5. เป้าหมายของการพัฒนาชนบทในอนาคต

เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชนบท คือ ประชาชนส่วนใหญ่ ในชนบทซึ่งมีฐานะยากจน มีภาวะการครองชีพที่ขาดแคลน และมีความเป็นอยู่ซึ่งยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังที่คณะทำงานศึกษานโยบายการพัฒนาชนบทได้เสนอรายงานต่อรัฐบาลในปี 2523 มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“ภายใต้สภาพจำกัดทางทรัพยากรของประเทศ เป้าหมายของการพัฒนาชนบทย่อมจำเป็นต้องอยู่เองที่จะเริ่มต้นด้วยการยกระดับฐานะของคนยากจนให้ได้มีมาตรฐานขั้นจำเป็นต่อการดำรงชีวิต กล่าวคือ มีสิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีพระดับพื้นฐาน (เป็นต้นว่า เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และของใช้ที่จำเป็น) มีอาชีพและรายได้ มีความรู้และทักษะในการครองชีพ มีที่พักอาศัยและสุขภาพอนามัยแข็งแรง ตลอดจนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน” (เสน่ห์ จามริก และคณะ.2523:24)

ดังนั้นเป้าหมายของการพัฒนาชนบทคือ การเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต ของชาวชนบทส่วนใหญ่ที่ยากจน ให้ได้มาตรฐานขั้นจำเป็นต่อการดำรงชีวิตและยกระดับดังกล่าวให้สูงขึ้นเรื่อยๆ

5.1 ชาวชนบทซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนา

โดยทั่วไปผู้ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมมักเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าผู้ประกอบการอาชีพอื่นในสังคม และมักมีสภาพการดำรงชีวิตที่ลำบากยากแค้นกว่าผู้ประกอบการอาชีพอื่น ดังเคยมีผู้ประมาณว่าร้อยละ 70 ของประชากรในโลกอาศัยอยู่ในชนบทประกอบอาชีพการเกษตร ประชากรเหล่านี้อยู่ในกลุ่ม 2 ใน 3 ของคนที่มีรายได้ต่ำที่สุดในประเทศ (Hollis B. Chenery . 1974:19-21

เป็นที่ทราบกันดีอยู่ว่า ชนบท เป็นแหล่งผลิตขั้นพื้นฐานคือผลิตอาหารหรือทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อส่งออกไปยังเมืองและต่างประเทศ เทคโนโลยีที่ชาวชนบทใช้มักเป็นเทคโนโลยีง่ายๆ ไม่สามารถระดมทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ที่มีภาวะว่างงาน ภาวะการทำงานต่ำระดับหรือการว่างงานตามฤดูกาลมีความล้าหลังทางเศรษฐกิจ มีลักษณะอนุรักษ์นิยม ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นแหล่งที่ประชาชนมีทัศนคติต่อต้านภาวะทันสมัย และความเจริญทางเศรษฐกิจ (Normal Long .1976:1-2)

อย่างไรก็ตาม ผลสรุปที่แน่ชัดคือ คนในชนบทส่วนใหญ่ มีรายได้ต่ำ และมีสภาพการดำรงชีวิตที่ขาดแคลน การที่มีได้ใช้คำว่า คนในชนบทโดยรวม ก็เนื่องจากชนบทอาจแบ่งได้เป็นหลายระดับของการพัฒนา

ในประเทศไทยนอกเหนือจากเขตชนบทที่ยากจนซึ่งชาวชนบทที่ยากไร้และขาดแคลนอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากแล้วยังมีคนยากจนในชนบทกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศอีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และลดหลั่นลงมาในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ประมาณกันว่าในปี 2522 ความยากจนขาดแคลนของชาวชนบทเหล่านี้แสดงออกในรูปรายได้ ความอดอยากโหยหิว ขาดแคลนเนื้อสัตว์ที่ให้โปรตีน ขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำไร่ไถนา (เช่น โค กระบือ) ขาดแคลนที่ดิน มีอาการเจ็บไข้ได้ป่วย มีความไม่รู้ ด้อยการศึกษา ขาดความรู้ ในสภาพแวดล้อมที่จะสามารถช่วยตนเองได้ ไม่รู้วิธีการปรับปรุงการผลิตให้ดีขึ้น ไม่มีความรู้ เรื่องการป้องกันตนเองจากโรคภัยไข้เจ็บ และโรคระบาดของสัตว์เลี้ยง

ลักษณะสภาพชีวิตที่ยากไร้ขาดแคลนดังกล่าวเป็นเป้าหมายของการพัฒนาชนบทและเนื่องจากสภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในแต่ละสังคมมีลักษณะแตกต่างกันไป เป้าหมายเฉพาะของการพัฒนาชนบทของประเทศต่างๆ ย่อมผิดแผกกันออกไปด้วย ดังนั้นถึงแม้การพัฒนาชนบทจะมีความหมายและกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาชนบทให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของประเทศนั้นๆ ด้วย

5.2 คุณภาพชีวิตของชาวชนบทในฐานะที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา

การพัฒนาชนบทมุ่งเอื้อประโยชน์แก่ชาวชนบทส่วนใหญ่ ประโยชน์โดยตรงที่ชาวชนบทได้รับคือประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ตัวของพวกเขา คือ มีชีวิตที่ดีขึ้นหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ลักษณะของชีวิตที่ดีนั้นอธิบายได้ยากมาก เพราะคนแต่ละคนย่อมมีนิยามชีวิตที่ดีแตกต่างกันไป บางคนอยากมีชีวิตที่เรียบง่าย อย่างไรก็ตาม เราอาจพิจารณาลักษณะคุณภาพชีวิตที่ดีได้ง่ายขึ้น หากเริ่มต้นที่ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ผู้เขียนเห็นว่าคุณภาพชีวิตของมนุษย์แต่ละคนอาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ ลักษณะการดำรงอยู่ ลักษณะความเป็นและลักษณะการพัฒนา ดังต่อไปนี้

5.2.1 ลักษณะการดำรงอยู่ของมนุษย์ หมายถึงสภาพของตัวมนุษย์เองในฐานะสัตว์โลกสิ่งที่มีมนุษย์ห่วงหาและมุ่งรักษาไว้เป็นประการสำคัญคือ ชีวิต สิ่งที่ประกันคุณภาพชีวิตขั้นแรก คือการมีชีวิตอยู่ ดังนั้น ความปลอดภัยในชีวิตของมนุษย์มีชีวิตรอดจากการคุกคามใดๆ ไม่ว่าจะการคุกคามนั้นจะมาจากธรรมชาติ หรือจากมนุษย์ด้วยกัน นอกเหนือจากการมีชีวิตแล้ว มนุษย์ต้องมีสุขภาพด้วย กล่าวคือคุณภาพชีวิตไม่อาจวัดเพียงแต่การที่มนุษย์มีชีวิตรอดเท่านั้น เพราะการมีชีวิตไม่อาจวัดเพียงแต่การที่มนุษย์มีชีวิตรอดเท่านั้น เพราะการมีชีวิตรอดในลักษณะศพที่หายใจได้อาจเป็นสภาพที่เลวร้ายยิ่งกว่า การเสียชีวิตเสียอีกด้วยเหตุนี้คุณภาพชีวิตจึงอาจวัดได้จากการมีสุขภาพที่ดี คือมีอาหารการกินที่พอเพียง มีสารอาหารเหมาะสมและปลอดภัยจากโรคร้ายไข้เจ็บตลอดจนมีสุขภาพจิตที่ดี

5.2.2 ลักษณะความเป็นอยู่ หมายถึงลักษณะการใช้ชีวิตมนุษย์ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพคือ มีที่พักอาศัย ที่สะอาด และเหมาะสม สามารถคุ้มครองมนุษย์จากสภาพแวดล้อมที่คุกคามจากธรรมชาติ เช่น แดด ฝน ความร้อน ความเย็น เป็นต้น นอกจากนี้ลักษณะความเป็นอยู่ยังรวมไปถึงการมี เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ห่อหุ้มพอเพียง

5.2.3 ลักษณะการพัฒนา หมายถึงสภาพที่เอื้อให้มนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมเพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่และการดำรงอยู่ที่ดีขึ้น ลักษณะการพัฒนานี้เป็นคุณภาพส่วนตัวของมนุษย์ที่จะควบคุมและเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตนกล่าวคือ มนุษย์ต้องมีความสามารถที่จะเรียนรู้ มีเสรีภาพที่จะดำเนินการในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองและสภาพแวดล้อม มีโอกาสที่จะควบคุมชะตาชีวิตของตน (เช่น สามารถปกป้องทรัพย์สินและครอบครัวของตน) การมีงานทำ ตลอดจนมีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นปกติสุขในชุมชนของตน

คุณภาพชีวิตดังกล่าวมานี้เป็นเป้าหมายพื้นฐานของการพัฒนาชนบท เมื่อชนบทได้พัฒนาถึงขั้นนี้แล้วก็อาจพัฒนาคุณภาพดังกล่าวให้สูงขึ้นไปอีกในระดับต่างๆ กัน

6. เหตุผลและความจำเป็นของการพัฒนาชนบทจากอดีตถึงอนาคต

เหตุผลในการพัฒนาชนบทนั้นอาจเป็นไปได้หลายประการสุดแล้วแต่ลักษณะของชนบทในแต่ละประเทศ เป็นต้นว่า เหตุผลในแง่มนุษยธรรม ซึ่งถือว่าเป็นคนในชนบทก็เป็นมนุษย์สมควรได้รับสิทธิประโยชน์และโอกาสในชีวิตไม่ด้อยไปกว่าคนในเมือง กล่าวคือ ในแง่สิทธิมนุษยชนคนในชนบทควรได้รับความยุติธรรมและความเสมอภาคเท่าเทียมกับคนในเมือง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาชนบทเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ชาวชนบทซึ่งยากจนทั้งหลาย

การพัฒนาชนบทอาจเกิดขึ้นโดยเหตุผลทางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงที่การเมืองมีลักษณะประชาธิปไตยและฐานอำนาจทางการเมืองกระจายไปทั่วประเทศ โดยมีตัวแทนประชาชนจากภูมิภาคต่างๆ เข้ามาทำหน้าที่กำหนดนโยบายการ ตัวแทนประชาชนเหล่านี้มีแหล่งสนับสนุนจากประชาชน และหากประชาชนมีเสียงเท่าเทียมกัน กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดเสียงตามฐานรายได้แล้ว ตัวแทนประชาชนส่วนใหญ่ก็ได้รับเสียงสนับสนุนจากคนในชนบทเป็นสำคัญ หากการเมืองมีลักษณะประชาธิปไตยเช่นนี้ต่อเนื่องกัน เสียงสนับสนุนจากประชาชนในชนบทย่อมมีความหมายและมีส่วนทำให้ตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งพยายามดึงทรัพยากรของชาติกระจายไปพัฒนาในท้องที่ซึ่งเป็นฐานเลือกตั้งของตน

เหตุผลทางการเมืองอีกลักษณะหนึ่งซึ่งอาจผลักดันให้รัฐบาลเร่งพัฒนาชนบทคือการเรียกร้องหรือความรุนแรงอันเกิดจากชาวชนบท โดยปกติชาวชนบทมักจะไม่ตื่นตื่นทางการเมือง แต่ความตื่นตัวทางการเมืองในชนบทมีโอกาที่จะเกิดขึ้นได้มากหากชาวชนบทประสบปัญหาซึ่งกระทบกระเทือนภาวะการกินอยู่ตามปกติของตน เช่นในกรณีที่สภาพภูมิอากาศไม่เอื้อต่อการเพาะปลูกชาวชนบทก็จะโยกย้ายถิ่น หรือหลั่งไหลเข้ามาหางานทำในเขตชุมชนเมือง แต่บางกรณีความกดดันที่ชาวชนบทประสบอาจสะท้อนมาในรูปการเรียกร้องทางการเมืองได้ เช่น การขบถชาวนาในหลายประเทศ การลุกฮือจับกลุ่มปล้นทำลายหรือแย่งยึดทรัพย์สินจากคนรวยในชนบท การบุกรุกเข้าถือครองที่ดิน เป็นต้น

ความรุนแรงเช่นนี้อาจเกิดขึ้นโดยมีการปลุกระดมหรือไม่ก็ได้ แต่ผลที่เกิดขึ้นคือภาวะการไร้เสถียรภาพและปัญหายุ่งยากทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งรัฐบาลต้องเร่งดำเนินการแก้ไข โดยอาจจัดให้มีการปฏิรูปที่ดินหรือบางกรณีก็ดำเนินการในลักษณะป้องกันไว้ล่วงหน้า เช่นการสร้างงานในชนบท เป็นต้น การพัฒนาชนบทจึงเกิดจากเหตุผลทางการเมืองได้ดังที่กล่าวมาข้างต้น

เหตุผลหนึ่งซึ่งผลักดันให้รัฐบาลดำเนินการพัฒนาชนบท คือการป้องกันแก้ไขปัญหาชุมชนเมือง เช่นในสหรัฐอเมริกา เริ่มมีการมองการพัฒนาชนบทว่าเป็นการแก้ไขปัญหาคความแออัดของชุมชนเมืองประสบหลายแห่ง ได้แก่ ความแออัด ภาวะมลพิษ ปัญหาสังคม ปัญหาการจัดบริการสาธารณะ และความสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจในการบริการแก่ชุมชนเมือง เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นเหตุผลให้มีผู้สนใจพัฒนาชนบท เพื่อให้เป็นแหล่งนำอยู่จนจะลดจำนวนชาวชนบทที่ต้องการมุ่งเข้าสู่ชุมชนเมือง

ไม่ว่าจะเหตุผลในการพัฒนาชนบทจะเป็นอย่างไรก็ตาม ข้อความสำคัญก็คือว่าชนบทเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยสังคมเมือง สังคมกึ่งเมือง และสังคมชนบท เมื่อเป็นเช่นนี้ก็หมายความว่าความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมโดยส่วนร่วมย่อมขึ้นกับภาวะการพัฒนาของสังคมย่อยๆไม่ว่าเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบทก็ตาม ดังนั้นหากสภาพสังคมชนบทอยู่ในลักษณะ

ล้าหลัง ขาดแคลน ด้อยความเจริญ สังคมโดยรวมก็ย่อมได้รับความกระทบกระเทือนตามไปด้วย ผู้คนที่ยากไร้จากชนบทจะหลบหนีความแร้นแค้นไปแสวงโชคในชุมชนเมือง ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี การกดขี่ขูดรีดแรงงาน การใช้แรงงานเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้สังคมชนบทมักเป็นแหล่งป้อนผลิตผลทางการเกษตรกรรมให้สังคมเมือง และในประเทศด้อยหรือกำลังพัฒนาทั้งหลายสังคมชนบทเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศโดยการผลิตสินค้าการเกษตรเพื่อส่งออก ดังนั้นความเจริญพัฒนาของสังคมชนบท จึงส่งผลต่อความเจริญพัฒนาสังคมโดยรวม และไม่อาจแยกออกจากการพัฒนาสังคมเมืองได้อย่างเด็ดขาด โดยเหตุผลนี้การพัฒนาชนบทจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาสังคมใหญ่หรือประเทศนั่นเอง

7. ปัจจัยที่เกื้อกูล และเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการพัฒนาชนบทไทย

การพัฒนาชนบทมิได้เป็นเรื่องใหม่ประเทศไทย แต่เป็นเรื่องที่ได้เกิดขึ้นมานานแล้ว โดยนำแนวคิดวิธีการใหม่ๆ มาปรับให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย เพื่อเป็นสิ่งที่เกื้อกูลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชนบท ปัจจัยบางประการที่จำเป็นต่อความสำเร็จของการพัฒนา รวมทั้งเป็นเครื่องชี้ที่แสดงให้เห็นถึงความผูกพันของรัฐบาลในการพัฒนาชนบทนั้น Khan นักบริหารงานพัฒนาชนบทได้เสนอไว้ 6 ประการ (เสมอ จันทรพัฒน์ .2531:194-196) นั่นคือ ความสนับสนุนทางการเมือง การปฏิรูปที่ดินขององค์กรของประชาชน การปรับระบบราชการ การกำหนดนโยบายการพัฒนาที่ชัดเจน และการจัดสรรงบประมาณเพื่อภาคชนบท

7.1 ปัจจัยที่เกื้อกูลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชนบท

สำหรับในประเทศไทยนั้นได้มีการวิเคราะห์ปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาชนบทว่าประกอบด้วยองค์ประกอบและส่วนประกอบส่วนย่อยในการพัฒนาชนบท ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2525 : 31-39)

7.1.1 นโยบายระดับชาติ นโยบายเป็นแรงผลักดันให้ฝ่ายบริหารสามารถวางแผนดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีเวลาพอที่จะเป็นความถูกต้องคุ้มค่าของการลงทุน ต้องมีแนวทางการประสานประโยชน์ระหว่างรัฐบาลและเอกชนโดยเฉพาะองค์การธุรกิจเอกชนที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศนโยบายการค้า การลงทุนและความร่วมมือระหว่างประเทศจะต้องเกื้อกูลต่อการพัฒนาชนบท

7.1.2 องค์กรบริหารการพัฒนาชนบท ต้องมีองค์กรกลางที่จะทำหน้าที่เป็นจุดประสานนโยบายแผนงาน และโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและมีอำนาจค่อนข้างเด็ดขาดในการลงทุนให้หน่วยปฏิบัติต้องดำเนินการตามนโยบายแผนงานและโครงการที่จัดทำไว้ โดยอาศัยแผนชาติและระบบการจัดสรรงบประมาณที่มีการควบคุมติดตามที่มีประสิทธิภาพ

7.1.3 วิทยาการที่เหมาะสม และการจัดการบริการที่สมบูรณ์ ควรเลือกพื้นที่เป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และเลือกวิทยาการที่ประชาชนจะได้รับได้

7.1.4 การสนับสนุนระดับท้องถิ่น การพัฒนาชนบทจะมีประสิทธิภาพอย่างไรก็จริงในระยะยาว ย่อมขึ้นอยู่กับ การสนับสนุน และความรับผิดชอบของงานในท้องถิ่น

7.1.5 การควบคุมและติดตามผลการปฏิบัติ ควรจัดให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการทุกระดับและครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ ให้ครบทุกโครงการ และการประเมินผลติดตามผลในภาพรวมควรมอบให้สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นรับผิดชอบงานนี้ไป

7.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการพัฒนาชนบท

จากความเป็นจริงที่เป็นที่ยอมรับว่า ชนบทมีปัญหาหลายด้าน และแต่ละด้านก็เกี่ยวพันต่อเนื่องกันไม่สามารถแยกแยะได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชนบทจึงมีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และการปกครอง

7.2.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัญหาที่สำคัญในชนบท คือปัญหาความยากจรรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้กำหนดนโยบายที่จะขจัดความยากจนในชนบท มีการเน้นการกระจายรายได้ การลดช่องว่างระหว่างเมืองและชนบท การสร้างโอกาสการมีงานทำในชนบท เป็นต้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือรายได้ของประชาชนในชนบทเพิ่มขึ้นในอัตราที่ช้ากว่ารายได้ของประชาชนในเมือง ช่องว่างระหว่างคนในเมืองและชนบทก็นับวันจะห่างมากขึ้น

7.2.2 ปัจจัยทางด้านสังคม คนไทยมีแนวคิดพื้นฐานและความเชื่อในเรื่องการเกิดใหม่ เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมทั้งด้านวัตถุและศีลธรรม จากความเชื่อดังกล่าวจึงยอมรับความแตกต่างในการมีทรัพย์สินและอำนาจว่าเป็นเรื่องธรรมชาติหรือเป็นไปตามธรรมชาติ และมีความเชื่อว่าคนเราเกิดมาไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งสามารถแบ่งความเชื่อออกเป็น 3 ทางคือ

7.2.2.1 ค่านิยมเรื่องการนับถือบุคคล คือ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลเป็นสำคัญ มุ่งสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นสำคัญเพื่อความสำเร็จของงานมากกว่าจะสร้างความสำเร็จจากงานโดยตรง และมีค่านิยมรองอีก 2 ประการ

1. ลัทธิปัจเจกชน คือ ยึดตนเองเป็นใหญ่ แสดงตนออกมาเป็นพฤติกรรมที่มุ่งเสนอความต้องการของตนเป็นสำคัญ โดยไม่มีการเคารพระเบียบ กฎเกณฑ์ และกฎหมายบ้านเมืองเท่าที่ควร

2. ไม่ชอบความขัดแย้ง อันเกิดจากการนับถือบุคคลอื่นเป็นสำคัญนั่นเอง โดยเฉพาะกับบุคคลที่ตนรู้จัก

7.2.2.2 ค่านิยมในเรื่องความรักสนุก ถือว่าเป็นความสนุกสนานเป็นกำไรของชีวิตทำให้เกิดค่านิยมรองอีก 3 ประการคือ

1. การย้ายในการบริโภคปัจจุบัน จะใช้จ่ายทรัพย์สินตามสบายไม่ค่อยมีการออม

2. ความไม่ชอบงานหนัก หลีกเลี้ยงที่ใช้กำลังกาย กำลังสมองอย่างมากๆ แต่ชอบงานสนุกๆ เช่น งานบุญ งานเลี้ยง

3. ความนิยมในคนใจกว้างและใจนักเลง คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนอื่นโดยไม่คำนึงถึงความสูญเสียสิ้นเปลืองของตน กล้าเสียเพื่อเป็นที่พึ่งแก่คนอื่น

7.2.2.3 ความเชื่อเรื่องบุญกรรม เนื่องจากคนไทยมากกว่า 90% เป็นพุทธศาสนิกชน ค่านิยมเด่นก็คือ กฎแห่งกรรม คนไทยจึงเชื่อในเรื่องชาตินี้ชาติหน้า

7.2.3 ปัจจัยทางด้านการเมือง จากปัจจัยทางด้านสังคมที่กล่าวถึงความไม่กระตือรือร้น หรือการขาดความสนใจในเรื่องการเมืองเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการเมือง และยิ่งรัฐบาลไม่มีโครงการสนับสนุน

3. บริบทหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

มูลเหตุการณีก่อตั้งหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย เกิดจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งขึ้นโดยการแยกตัวออกมาจากพรรคคอมมิวนิสต์มลายู และได้มีการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างลับ ๆ ในหมู่กรรมกรชาวจีน ชาวไทย นักหนังสือพิมพ์ ครู นักศึกษา และนักเรียน ในปี พ.ศ.2485 ได้มีการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ต่อมาประเทศไทยได้ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยคอมมิวนิสต์ เนื่องจากไทยต้องการเข้าไปเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ อีกทั้งสาธารณรัฐสหภาพโซเวียตรัสเซีย เรียกร้องให้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าวด้วย โดยอ้างว่ากฎหมายของไทยฉบับนี้ขัดต่อปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จากผลของการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยคอมมิวนิสต์ ทำให้คอมมิวนิสต์ในประเทศไทย สามารถดำเนินการได้อย่างเปิดเผย ต่อมาในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี และ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้ตระหนัก ถึงปัญหานี้ และเห็นว่าสิ่งที่ฝ่ายตรงข้ามสามารถดำเนินการอย่างได้ผลในพื้นที่ชนบท เพราะความทุกข์ยากของประชาชน ประกอบกับ กระทบวงมหาดไทย ได้รายงานให้ทราบ ว่าคอมมิวนิสต์ ได้จัดส่งตัวแทนเข้าไปแทรกซึมอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อบ่อนทำลายศรัทธาของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล โดยได้เริ่มปฏิบัติการในเขตที่ประชาชนด้อยการศึกษาและยากจน เจ้าหน้าที่ของรัฐดูแลไม่ทั่วถึง เพราะการคมนาคมไม่สะดวกและเป็นถิ่นทุรกันดาร ทำให้ขาดการติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ กับประชาชน กระทบวงมหาดไทย จึงได้เสนอให้ใช้วิธีการพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือดำเนินการเพื่อขจัดปัญหาของต้นเหตุ รวมทั้งความเห็นจากการประชุมคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ทางความมั่นคงขององค์การ สปอ. ครั้งที่ 33 ระหว่างวันที่ 7 - 10 พฤศจิกายน 2503 ว่าการปฏิบัติการทางสาธารณะ (Civic Action) หรือการช่วยเหลือประชาชนเป็นการต่อต้าน การบ่อนทำลายของคอมมิวนิสต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ดังนั้น เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2505 ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้พิจารณาเห็นชอบตามข้อเสนอของฝ่ายอำนวยการ กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้ให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นหน่วยหนึ่ง มีอำนาจประสานการปฏิบัติงาน และรวมขีดความสามารถของส่วนราชการต่าง ๆ มาไว้ในที่เดียวกัน ซึ่งประกอบด้วย 13 หน่วยงาน มีทั้งพลเรือน ตำรวจ และทหาร มีอำนาจสั่งการได้ทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเร่งรัดการปฏิบัติงานพัฒนาท้องถิ่น เป็นการแก้ปัญหาพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จึงนำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาอนุมัติให้จัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้น เรียกว่า “กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ” ใช้คำย่อว่า “กรป.กลาง” เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2505 จากนั้นได้มีการส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่หน่วยแรกออกปฏิบัติงานที่ อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2505 ใช้ชื่อเรียกหน่วยว่า “หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.กาฬสินธุ์”

หลังจากที่คณะรัฐมนตรีลงมติและอนุมัติให้จัดตั้ง กรป.กลาง เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2505 ต่อมาจึงได้กำหนดให้ วันที่ 10 เมษายน ของทุกปี เป็นสถาปนา กรป.กลาง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และเมื่อปี 2539 ได้มีการปรับปรุงการจัดส่วนราชการของกองบัญชาการทหารสูงสุด โดยได้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2539 ให้ไว้ ณ วันที่ 19 พฤศจิกายน 2539 โดยในมาตรา 4 พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ ได้กำหนดแบ่งส่วนราชการกองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม โดยปรับเปลี่ยนชื่อหน่วยเป็น หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับนโยบาย วางแผน

อำนาจการ ประสานงาน และปฏิบัติการเกี่ยวกับการป้องกันการแทรกซึมบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยาของประเทศในท้องถิ่นทุรกันดารและในพื้นที่ที่กำหนด เพื่อการป้องกันอธิปไตย และรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ รวมทั้งพัฒนากำลังพลของทหาร เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ตลอดจนปฏิบัติการกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย และใน ปี 2552 ให้ยกเลิก อัตราเฉพาะกิจ หมายเลข 2400 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และให้ใช้อัตราเฉพาะกิจ หมายเลข 2100 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา แทน ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ 104/52 เรื่อง อัตรากองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพไทย ตั้งแต่ 1 เมษายน 2552

การดำเนินงานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้กำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับ แนวทางการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นการเตรียมพร้อม และสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถ ปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมั่นคง โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวความคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มีการเชื่อมโยง ทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อ สร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมใน กระบวนการพัฒนาประเทศ

สำหรับการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนานั้นได้ใช้ แนวความคิดทางยุทธศาสตร์ของกระทรวงกลาโหมเป็นหลัก เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามยุทธศาสตร์ การผนึกกำลังป้องกันประเทศขึ้นอยู่กับการเห็นความสำคัญในการนำทรัพยากรที่เป็นพลังอำนาจของชาติ ในทุกมิติ ทั้งด้านการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาบูรณาการ อย่างมีระเบียบแบบแผน และเป็นระบบ ตั้งแต่ยามปกติเพื่อแก้ไขข้อจำกัดของชาติ รวมทั้งชดเชย อำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีการเตรียมการและดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในยามปกติและยาม สงคราม โดยมีความมุ่งหมายของการพัฒนาตามยุทธศาสตร์กระทรวงกลาโหม ประกอบด้วย

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ “คนและชุมชน” ในพื้นที่เป้าหมาย โดยส่งเสริมให้ เกิดความมั่นคงในการดำรงชีพ มีคุณธรรม มีรายได้ มีงานทำ มีบริการพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และสวัสดิการที่จำเป็น เกิดความผาสุกอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการ เสริมสร้างขีดความสามารถและบทบาทการมีส่วนร่วมของ “คนและชุมชน” เพื่อเป็นกลไกในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญภายใน ชุมชนหรือท้องถิ่นที่อยู่อาศัย

2. จัดระบบการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในพื้นที่เป้าหมาย ด้วยการเร่งรัดพัฒนา เพื่อลดเงื่อนไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา ความมั่นคงปลอดภัยที่ส่งผลกระทบต่อความ มั่นคงของ “คน – ชุมชน – พื้นที่” และการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพทางทหารในพื้นที่ โดยมุ่งที่จะ ให้ผลของการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่

เป้าหมาย เกิดผลเชื่อมโยง สอดคล้อง และสนับสนุนการจัดเตรียมพื้นที่และการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรทางทหาร เพื่อการป้องกันประเทศไปพร้อมกัน

3. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยการสนับสนุนบทบาทของชุมชน องค์กร ชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงด้านต่าง ๆ ในพื้นที่เป้าหมาย ส่งเสริมให้เกิดการอาสาร่วมมือกันพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า รวมทั้งการผนึกกำลังความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาเสริมสร้างทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ ในพื้นที่เป้าหมายที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนา

โดยการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อข้างต้น ยึดถือแนวพระราชดำริในการพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นแนวทางการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จสามารถสร้างความสมดุลที่มั่นคงให้แก่ชาวชนบทในหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีเกษตรใหม่ และโครงการอันเนื่องมาจากพระดำริจำนวนมาก เพื่อขยายผลไปสู่พื้นที่ชนบทตามแนวชายแดนที่สำคัญอีกหลายพื้นที่

นอกจากที่กล่าวมา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนายังได้นำแนวทางตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ซึ่งเล็งเห็นว่าการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงประเมินสถานการณ์ปัญหาโดยรวมว่าประเทศไทยในปัจจุบันและต่อไปในอนาคตกำลังเผชิญกับปัญหาและภัยคุกคามรูปแบบใหม่มากมายหลายประการ จึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของประชาชนและทุกภาคส่วนในชาติ ให้พร้อมเผชิญสถานการณ์ปัญหาและภัยที่อาจเกิดขึ้นและสามารถบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ได้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งหวังที่จะเสริมสร้างประเทศชาติให้มั่นคง ประชาชนมีความอยู่รอดปลอดภัย และประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ตลอดจนสังคมมีความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้น ชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและยั่งยืนในอนาคต มาเป็นกรอบแนวความคิดในการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาประเทศของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

จากภารกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาที่จะต้องดำเนินการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ สนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาชาติ การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน รวมถึงศักยภาพและขีดความสามารถที่มีอยู่มีความพร้อมที่จะดำเนินการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ตลอดจนยุทธศาสตร์การผนึกกำลังป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหม โดยให้ความสำคัญในการนำทรัพยากรที่เป็นพลังอำนาจของชาติ ในทุกมิติมาบูรณาการอย่างมีระเบียบแบบแผน และเป็นระบบตั้งแต่ยามปกติ ลดปัญหาความขัดแย้งของภัยคุกคามรูปแบบใหม่แบบองค์รวม รวมทั้งชดเชยอำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศ และการพัฒนาประเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิสัยทัศน์

“หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เป็นหน่วยงานหลักในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับประชาชน สร้างความเจริญให้กับพื้นที่ สร้างความพร้อมเพื่อสนับสนุนการป้องกันประเทศ”

คำอธิบายวิสัยทัศน์

เนื่องจากหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจ พัฒนา ศักยภาพของคน ชุมชน และพื้นที่ เพื่อความมั่นคง ได้แก่

1. ความมั่นคงทางสภาพสังคม โดยใช้โครงการพัฒนาที่หน่วยสนับสนุนให้กับ ประชาชน และการปฏิบัติงานของหน่วยที่บูรณาการการแก้ปัญหาสำคัญทางสังคม ซึ่งเป็นปัญหา สำคัญของชาติร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ประชาชนใน ด้านความรักชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ความมั่นคงในด้านพื้นที่ โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของพื้นที่ให้ เกื้อกูลต่อการป้องกันประเทศ ทั้งในเรื่องเส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำกินน้ำใช้ ที่สอดคล้องกับแผน ป้องกันประเทศ ตลอดจนการพัฒนาที่เกื้อกูลต่อการเป็นแหล่งเสียดียงในสนามรบ ตั้งแต่ยามปกติ

เป้าประสงค์

การที่จะดำเนินงานให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ดังกล่าว หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กำหนดเป้าประสงค์ (Goal) ในการดำเนินงานในห้วง ปี พ.ศ.2555 – 2559 ดังนี้

1. สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ประชาชนในด้านความรักชาติและสถาบัน พระมหากษัตริย์

2. พัฒนาคชน ชุมชน พื้นที่ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน มีความสมดุลแบบ องค์กรรวมและเกื้อกูลต่อการป้องกันประเทศ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การพัฒนาประเทศในความรับผิดชอบของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา สอดคล้องกับบทบาทการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ รวมทั้งบทบาทการพัฒนาประเทศตามแผนแม่บทการปฏิรูป กระทรวงกลาโหม และ การปรับปรุงโครงสร้างกองทัพไทย จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ตามแผนแม่บทการพัฒนาประเทศของ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดังนี้

1. งานพัฒนาของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ ประชาชนในด้านความรักชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์

2. คน ชุมชน พื้นที่ ที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเข้าไปดำเนินงานมีภูมิคุ้มกัน พร้อมที่จะเผชิญปัญหาและภัยคุกคามในทุกมิติของความมั่นคง สามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ทุกภาคส่วนที่เป็นภาคีการพัฒนา ร่วมบูรณาการงานพัฒนาและสนับสนุนการ ปฏิบัติซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาเดียวกัน

4. งานพัฒนาของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ

5. งานพัฒนาของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ ต่อการปฏิบัติทางทหารในการป้องกันประเทศ

6. งานพัฒนาของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนมีความ เชื่อมั่นและศรัทธาต่อกองทัพไทย

การปฏิบัติงานที่จะตอบสนองต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หน่วยบัญชาการ ทหารพัฒนา กำหนดให้มีการปฏิบัติภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategy issue) 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เติบโตทุนสถาบันพระมหากษัตริย์

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จะเติบโตทุนสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างสมพระเกียรติ และจะสนับสนุนการดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดจนนำแนวพระราชดำริ มาขยายผลให้เป็นที่ประจักษ์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้สถาบันพระมหากษัตริย์ คงเป็นศูนย์รวมจิตใจ ของประชาชนชาวไทย และคงเป็นสถาบันหลักที่สำคัญยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 1

เผยแพร่พระอัจฉริยภาพและความห่วงใยของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อ ซึ่งเป็น เชิงสัญลักษณ์แห่งความมั่นคงของประเทศไทย ให้ประชาชนได้รับทราบและปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา

กลยุทธ์

1. ส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยการ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์เป็นที่ประจักษ์ด้วยตนเอง
2. สนับสนุนการแก้ปัญหาที่สำคัญของพื้นที่ ด้วยการน้อมนำโครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องมาเป็นพื้นฐานความคิดหลัก พร้อมทั้งเผยแพร่ผลความสำเร็จให้ ประชาชนได้รับทราบ
3. เสริมสร้างความจงรักภักดี ด้วยการบูรณาการสื่อทุกประเภท รมรงค์ให้ประชาชน แสดงออกถึงความเข้มแข็งของมวลชนที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพของ คน ชุมชน พื้นที่ ให้เกื้อกูลต่อการ ผนึกกำลังป้องกันประเทศ

พัฒนาศักยภาพของคน ชุมชน และพื้นที่ ในพื้นที่เป้าหมายของหน่วยบัญชาการ ทหารพัฒนา ให้มีภูมิคุ้มกัน มีความมั่นคงแบบองค์รวม พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหาในมิติต่าง ๆ ของความ มั่นคง โดยใช้ศักยภาพของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในรูปแบบของแผนงานการพัฒนาที่มีอยู่ ลดเงื่อนไขของปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงในทุกมิติ และเสริมสร้างให้มีความพร้อมที่จะเผชิญ ปัญหาในมิติต่างๆ ของความมั่นคง สามารถพึ่งพาตนเองได้ การพัฒนาจะส่งผลให้ คน ชุมชน มีความสุขอย่างยั่งยืนในการดำเนินชีวิต และพร้อมสนับสนุนการปฏิบัติการของทหารได้

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 2

1. พัฒนา ประชาชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถดำรงชีพได้อย่างพอเพียง เกิดความรักและหวงแหนท้องถิ่นที่อยู่อาศัยของตน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ และให้ความร่วมมือ กับทางราชการในการแก้ปัญหาคความมั่นคงในมิติต่างๆ
2. พัฒนาชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มในการพัฒนาและสร้างความมั่นคง ให้กับพื้นที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยคุกคามต่างๆทางสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

3. พัฒนาพื้นที่เป้าหมาย ให้มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกในการดำรงชีพตามความจำเป็น และสามารถเข้าสู่บริการพื้นฐานทางสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

กลยุทธ์

1. พัฒนาคุณภาพชีวิตระดับบุคคล ให้มีความอยู่ดีกินดี อย่างยั่งยืน
2. ส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชนรูปแบบต่างๆ ให้มีความเข้มแข็ง มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีการขับเคลื่อนพลังมวลชนเพื่อแสดงพลังความสามัคคีของชุมชน
3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ให้สามารถอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อการดำรงชีพในพื้นที่ทำกินของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความรักถิ่นฐาน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่สำคัญเร่งด่วนของชาติ

พัฒนากำลังพลและยุทธโศปกรณ์ให้มีความพร้อมและนำศักยภาพของหน่วยที่มีอยู่ เข้าร่วมปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของชาติ การสนับสนุนส่วนราชการอื่น อาทิ การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาเสพติด การสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการน้ำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง และอุทกภัย การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย เป็นต้น

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 3

ให้การสนับสนุนรัฐบาล ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่สำคัญเร่งด่วนของชาติ อย่างทันต่อเหตุการณ์ ด้วยขีดความสามารถของหน่วยที่มีอยู่ พร้อมทั้งพัฒนาความต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์ผลงานและขีดความสามารถของหน่วยให้เกิดความเชื่อมั่นต่อประชาชนและส่วนราชการอื่นๆ

กลยุทธ์

สนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติ โดยใช้ขีดความสามารถของหน่วยทั้งด้านกำลังพล สถานที่ ยุทธโศปกรณ์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาองค์กร

พัฒนาองค์กรในด้านกำลังพล ยุทธโศปกรณ์ หลักนิยมและการบริหารจัดการ ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพตอบสนองต่อการปฏิบัติงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1-3

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 4

พัฒนาองค์กรให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มุ่งไปสู่ความทันสมัยทั้งในด้านองค์ความรู้ของกำลังพล ความพร้อมของยุทธโศปกรณ์ที่ตอบสนองต่อภารกิจ รวมทั้งหลักนิยมและการบริหารจัดการ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผลงาน สามารถตอบสนองภารกิจที่หน่วยเหนือมอบหมายได้สำเร็จและทันเวลา

กลยุทธ์

1. พัฒนาขีดความสามารถของกำลังพล และ ทีมงานให้สอดคล้องกับภารกิจ/หน้าที่ที่รับผิดชอบทั้งในระดับของตนเองและเหนือระดับของตนเอง 1 ระดับ
2. พัฒนายุทธโศปกรณ์ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับภารกิจปกติและภารกิจที่ได้รับมอบหมายเพิ่มเติม

3. พัฒนาหลักนิยมให้มีความทันสมัย และมีการบริหารจัดการที่ดีด้วยการ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้กระชับ เกิดความรวดเร็วในการตอบสนอง

4. มีการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อนำผลมาพัฒนาระบบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

พื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา

พื้นที่เป้าหมายการพัฒนา กำหนดความเร่งด่วน ดังนี้

1. พื้นที่สำคัญลำดับแรก

พื้นที่จังหวัดชายแดน พื้นที่ซึ่งมีความสำคัญลำดับแรก หมายถึง พื้นที่โครงการพระราชดำริ และพื้นที่ตำบลติดชายแดน รวมทั้งเกณฑ์ที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่ ซึ่งเป็นชุมชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดชายแดน รวม 7 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ (17 อำเภอ 40 ตำบล 342 หมู่บ้าน) เชียงราย (6 อำเภอ 10 ตำบล 71 หมู่บ้าน) น่าน (9 อำเภอ 10 ตำบล 25 หมู่บ้าน) แม่ฮ่องสอน (4 อำเภอ 5 ตำบล 36 หมู่บ้าน) ตาก (2 อำเภอ 2 ตำบล 30 หมู่บ้าน) พะเยา (1 อำเภอ 1 ตำบล 3 หมู่บ้าน) และจังหวัดกาญจนบุรี (1 อำเภอ 1 ตำบล 8 หมู่บ้าน) โดยมีความมุ่งหมายในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและนำภาคประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ ตลอดจนจัดระเบียบชายแดนให้มีความพร้อมต่อการเผชิญสถานการณ์ และปัญหาต่างๆ ทั้งในภาวะปกติและไม่ปกติ และมีผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการให้บรรลุตามแผน คือ ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองและมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ สามารถสนองตอบความต้องการทางทหารตามยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ

พื้นที่จังหวัดชั้นใน พื้นที่ซึ่งมีความสำคัญลำดับแรก หมายถึง พื้นที่โครงการพระราชดำริ และพื้นที่ซึ่งจังหวัด หน่วยตำรวจ และหน่วยทหารในพื้นที่ร่วมกันกำหนดขึ้น หรือคณะอนุกรรมการจัดทำแผนงานด้านความมั่นคงจังหวัด ได้มีมติกำหนดพื้นที่ดำเนินการได้ ตามความเหมาะสม (เช่น ตำบล หรืออำเภอ) โดยใช้เกณฑ์ระดับความรุนแรงของสถานการณ์ และระดับผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่ รวมทั้งเกณฑ์ที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่ซึ่งเป็นชุมชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดชั้นใน 2 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดลำพูน (1 อำเภอ 1 ตำบล 11 หมู่บ้าน) และจังหวัดกำแพงเพชร (1 อำเภอ 1 ตำบล 6 หมู่บ้าน) โดยมีความมุ่งหมายในการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายที่อยู่ในเกณฑ์ยากจน หรือชุมชนมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การสร้างเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ หรือชุมชนที่อยู่ใกล้กับที่ตั้งของหน่วยทหาร พ้นจากความยากจน พัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ พัฒนาการศึกษา และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนพื้นที่เป้าหมายและระหว่างคนในชุมชนเป้าหมายกับทหาร มีผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการให้บรรลุตามแผน คือ ประชาชนในพื้นที่ดำเนินการของทหารมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเอง และมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อทหาร

พื้นที่จังหวัดชายฝั่งทะเล พื้นที่ซึ่งมีความสำคัญลำดับแรก หมายถึง พื้นที่โครงการพระราชดำริ และพื้นที่ตำบลติดชายฝั่งทะเล และพื้นที่เกาะแก่งต่างๆ โดยมีความมุ่งหมายในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ ตลอดจนจัดระเบียบชายแดนให้มีความพร้อมต่อการเผชิญสถานการณ์และปัญหาต่างๆ ทั้งในภาวะ

ปกติและไม่ปกติ และมีผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการให้บรรลุตามแผน คือ ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองและมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ สามารถสนองตอบความต้องการทางทหารตามยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ

2. พื้นที่สำคัญลำดับรอง

พื้นที่จังหวัดชายแดน พื้นที่ซึ่งมีความสำคัญลำดับรอง หมายถึง พื้นที่ตำบลถัดจากตำบลชายแดนของจังหวัดชายแดน โดยจังหวัด หน่วยตำรวจ และหน่วยทหารร่วมกันกำหนดพื้นที่ หรือคณะอนุกรรมการจัดทำแผนงานด้านความมั่นคงจังหวัด ได้มีมติกำหนดพื้นที่ดำเนินการได้ตามความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์ระดับสถานการณ์ปัญหาและระดับผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่ หรือลักษณะพื้นที่ซึ่งมีอาณาเขตเชื่อมต่อกับพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญลำดับแรก โดยมีความมุ่งหมายในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการป้องกันประเทศ ตลอดจนจัดระเบียบชายแดนให้มีความพร้อมต่อการเผชิญสถานการณ์ และปัญหาต่างๆ ทั้งในภาวะปกติและไม่ปกติ และมีผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการให้บรรลุตามแผน คือ ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองและมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ สามารถสนองตอบความต้องการทางทหารตามยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ

พื้นที่จังหวัดชั้นใน พื้นที่ซึ่งมีความสำคัญลำดับรอง หมายถึง มั่นคงพื้นที่ซึ่งจังหวัด หน่วยตำรวจและหน่วยทหารในพื้นที่ร่วมกันกำหนดขึ้น หรือคณะอนุกรรมการจัดทำแผนงานด้านความมั่นคงจังหวัด ได้มีมติกำหนดพื้นที่ดำเนินการได้ตามความเหมาะสม (เช่น ตำบล หรืออำเภอ) โดยใช้เกณฑ์ระดับความรุนแรงของสถานการณ์ และระดับผลกระทบต่อความมั่นคง ในพื้นที่น้อยกว่าพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญลำดับแรก หรือเป็นพื้นที่มีอาณาเขตเชื่อมต่อกับพื้นที่ ซึ่งมีความสำคัญลำดับแรก โดยมีความมุ่งหมายในการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายที่อยู่ในเกณฑ์ยากจน หรือชุมชนมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การสร้างเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ หรือชุมชนที่อยู่ใกล้กับที่ตั้งของหน่วยทหาร พันจากความยากจน พัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ พัฒนาการศึกษาคณะครูและสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนพื้นที่เป้าหมายและระหว่างคนในชุมชนเป้าหมายกับทหาร มีผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการให้บรรลุตามแผน คือ ประชาชนในพื้นที่ดำเนินการของทหารมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเอง และมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อทหาร

พื้นที่จังหวัดชายฝั่งทะเล พื้นที่ซึ่งมีความสำคัญลำดับรอง หมายถึง พื้นที่ตำบลถัดจากตำบลชายฝั่งทะเล และพื้นที่เกาะแก่งต่างๆ ของจังหวัดชายฝั่งทะเล โดยจังหวัด หน่วยตำรวจ และหน่วยทหารร่วมกันกำหนดพื้นที่ หรือคณะอนุกรรมการจัดทำแผนงาน ด้านความมั่นคงจังหวัด ได้มีมติกำหนดพื้นที่ดำเนินการได้ตามความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์ระดับสถานการณ์ปัญหาและระดับผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่ หรือลักษณะพื้นที่ซึ่งมีอาณาเขตเชื่อมต่อกับพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญลำดับแรก โดยมีความมุ่งหมายในการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายที่อยู่ในเกณฑ์ยากจน หรือชุมชนมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การสร้างเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ หรือชุมชนที่อยู่ใกล้กับที่ตั้งของหน่วยทหาร พันจากความยากจน พัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ พัฒนาการศึกษา และพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิต และ

วัฒนธรรมตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างคนในชุมชนพื้นที่เป้าหมายและระหว่างคนในชุมชนเป้าหมายกับทหาร มีผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการให้บรรลุตามแผน คือ ประชาชนในพื้นที่ดำเนินการของทหารมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเอง และมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อทหาร

ตัวชี้วัดผลการพัฒนา

ผลลัพธ์การพัฒนาประเทศ ของ นทพ. คือ การเสริมสร้างศักยภาพของ “คนชุมชน และพื้นที่” ให้เกิดความมั่นคงในการดำรงชีพ การยกระดับความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของ “คนและชุมชน” เพื่อการมีส่วนร่วม การจัดเตรียมระบบพื้นที่ ทรัพยากร และประชาชน เพื่อพัฒนาศักยภาพทางทหารในการป้องกันประเทศ โดยกำหนดตัวชี้วัดผลพัฒนาในพื้นที่เป้าหมาย ดังนี้

1. ประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย มีความมั่นคงในการดำรงชีพ ได้รับการพัฒนาระดับความเป็นอยู่ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยใช้เกณฑ์ จปฐ. และ กชช.2 ค. ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559) เป็นตัวชี้วัดระดับการพัฒนาและระดับคุณภาพชีวิตที่ต้องการให้บรรลุ

2. ชุมชน/หมู่บ้าน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีขีดความสามารถในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสำคัญในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยของตนเองได้ โดยประเมินจากผลการพัฒนาเฉพาะด้าน ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ยากจนในชนบทมีความมั่นคงในการดำรงชีพ การประกอบอาชีพ การมีรายได้ มีงานทำ ในระดับ “ พอมี – พอกิน” และได้รับการเสริมสร้างให้มีศักยภาพ ขีดความสามารถ เพื่อพัฒนาไปสู่ระดับ “กินดี – อยู่ดี” ได้

2.2 เกิดการอาสาร่วมมือกันภายในหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงในรูปแบบต่างๆ ในท้องถิ่นของตนเองได้โดยเฉพาะปัญหาผลกระทบจากยาเสพติด

2.3 “คน และชุมชน” มีขีดความสามารถที่จะจัดทำแผนพัฒนาตนเอง และท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ภายใต้ศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ได้

3. ปัญหาความมั่นคงจากภัยคุกคาม ทั้งภายในและภายนอกประเทศลดลง โดยเฉพาะเงื่อนไขปัญหาผลกระทบต่อ “คน ชุมชน” ในพื้นที่เป้าหมายตามแนวชายแดนและพื้นที่ตอนในที่มีปัญหาความไม่มั่นคงในทุกมิติที่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของการพัฒนาประเทศ

4. ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนา และประชาชนบริเวณที่ตั้งหน่วย มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการปฏิบัติงานของทหาร

จากที่กล่าวมา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีการจัดหน่วยรองรับพันธกิจ และดำเนินการตามประเด็นยุทธศาสตร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มปฏิบัติการจำนวน 6 หน่วย ได้แก่ สำนักงานพัฒนาภาค 1 ถึง 5 และหน่วยพัฒนาการพิเศษ มีหน้าที่เป็นส่วนปฏิบัติหลักในการพัฒนา โดยแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบ ดังนี้

สำนักงานพัฒนาภาค 1 มีพื้นที่พัฒนารับผิดชอบภาคกลาง

สำนักงานพัฒนาภาค 2 มีพื้นที่พัฒนารับผิดชอบภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

สำนักงานพัฒนาภาค 3 มีพื้นที่พัฒนารับผิดชอบภาคเหนือ

สำนักงานพัฒนาภาค 4 มีพื้นที่พัฒนารับผิดชอบภาคใต้
 สำนักงานพัฒนาภาค 5 มีพื้นที่พัฒนารับผิดชอบภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
 หน่วยพัฒนาการพิเศษ เป็นหน่วยงานก่อสร้าง เพื่อสนับสนุนงานของสำนักงาน
 พัฒนาภาคให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำนักงานพัฒนาภาค ทั้ง 5 สำนักงาน มีหน่วยขึ้นตรง ประกอบด้วย หน่วย
 พัฒนาการเคลื่อนที่ 6 หน่วย รวมทั้งสิ้น 30 หน่วย ตั้งอยู่ทุกภาคของประเทศ นอกจากนี้แต่ละ
 สำนักงานพัฒนาภาค ยังมีหน่วยช่างพัฒนา และ สถานีวิทยุกระจายเสียง เพื่อสนับสนุนการ
 ดำเนินงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

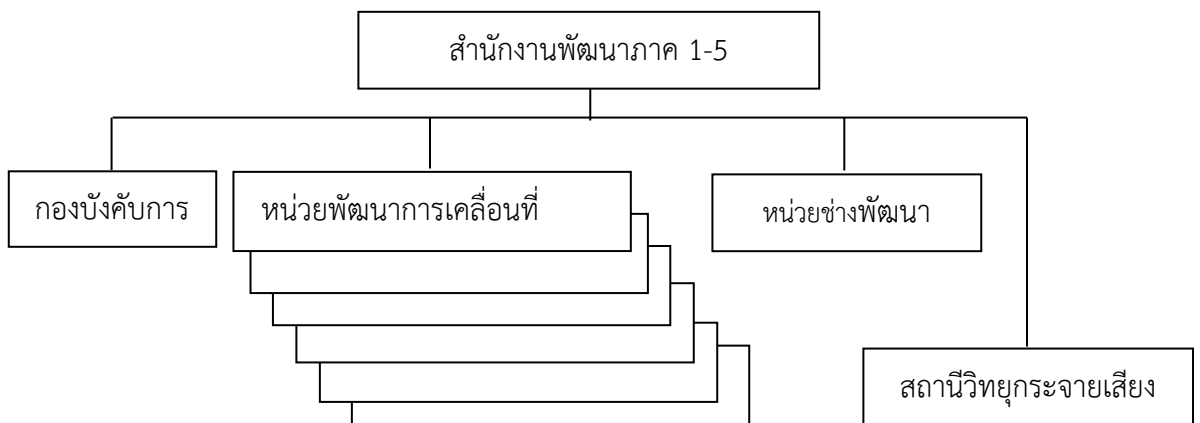
กลุ่มศึกษาและวิจัยจำนวน 2 หน่วย ได้แก่ สำนักงานทหารพัฒนา มีหน่วยขึ้นตรง
 ประกอบด้วย

กองการสนับสนุนและขยายพันธุ์สัตว์ กองการเกษตรและสหกรณ์ และหน่วย
 ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ที่ 1 ถึง 5

ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย มีหน้าที่ ในการดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรม
 ความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัย การค้นหาและช่วยชีวิตเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ อีกทั้งยังมีเป้าหมาย
 ที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์ฝึกการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติของอาเซียน

กลุ่มสนับสนุน จำนวน 1 หน่วย ได้แก่ สำนักงานสนับสนุน

แผนภาพที่ 2-1 แสดงผังการจัดและที่ตั้งหน่วยของ สำนักงานพัฒนาภาค 1-5

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

ตารางที่ 2-1 แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 1

หน่วย	สถานที่ตั้ง			
	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
สนภ.1 นทพ.	หนองเค็ด	ท่าถ่าน	พนมสารคาม	ฉะเชิงเทรา
นพค.11 สนภ.1 นทพ.	วังเกียง	ท่าขนุน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี
นพค.12 สนภ.1 นทพ.	แซร์อ้อ	แซร์อ้อ	วัฒนานคร	สระแก้ว
นพค.13 สนภ.1 นทพ.	ทุ่งเคล็ด	วังจันทร์	แก่งกระจาน	เพชรบุรี
นพค.14 สนภ.1 นทพ.	ตากแว้งล่าง	บ่อพลอย	บ่อไร่	ตราด
นพค.15 สนภ.1 นทพ.	ชุมทหาร	ห้วยคต	ห้วยคต	อุทัยธานี
นพค.16 สนภ.1 นทพ.	หนองนารี	สะเดียง	เมือง	เพชรบูรณ์
สถานีวิทยุกระจายเสียง 934	เขากิว	สะแกกรัง	เมือง	อุทัยธานี
ช.พัฒนา	หนองเค็ด	ท่าถ่าน	พนมสารคาม	ฉะเชิงเทรา

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

ตารางที่ 2-2 แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 2

หน่วย	สถานที่ตั้ง			
	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
สนภ.2 นทพ.	ค่ายยุทธศิลป์ประสิทธิ์	โนนสูง	เมือง	อุดรธานี
นพค.21 สนภ.2 นทพ.	บ.น้ำคำ	นาเยือง	ศรีธาตุ	อุดรธานี
นพค.22 สนภ.2 นทพ.	โคกหนองแวง	บ้านแก้ง	นาแก	นครพนม
นพค.23 สนภ.2 นทพ.	ทางหลวง	ท่าสวรรค์	นาด้าง	เลย
นพค.24 สนภ.2 นทพ.	ท่าสวรรค์	คำชะอี	คำชะอี	มุกดาหาร
นพค.25 สนภ.2 นทพ.	ศรีมงคล	ด่านศรีสุข	กิ่ง อ.โพธิ์ตาก	หนองคาย
นพค.26 สนภ.2 นทพ.	ศูนย์กลาง	ไร่	พรรณานิคม	สกลนคร
สถานีวิทยุกระจายเสียง 909	โคกพัฒนา	ธาตุนาเวง	เมือง	สกลนคร
ช.พัฒนา	ค่ายยุทธศิลป์ประสิทธิ์	โนนสูง	เมือง	อุดรธานี

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

ตารางที่ 2-3 แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 3

หน่วย	สถานที่ตั้ง			
	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
สนภ.3 นทพ.	ดอยน้อย	ดอยหล่อ	กิ่ง.อ.ดอยหล่อ	เชียงใหม่
นพค.31 สนภ.3 นทพ.	ป่าตองดอนทรายทอง	ศิลาเพชร	ปัว	น่าน
นพค.32 สนภ.3 นทพ.	ทุ่งละคร	เชียงดาว	เชียงดาว	เชียงใหม่
นพค.33 สนภ.3 นทพ.	หัวฝาย	พระธาตุผาแดง	แม่สอด	ตาก
นพค.34 สนภ.3 นทพ.	ตาปะขาวหาย	หัวรอ	เมือง	พิษณุโลก
นพค.35 สนภ.3 นทพ.	เหล่าเจริญเมือง	ทุ่งก่อ	กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง	เชียงราย
นพค.36 สนภ.3 นทพ.	คอนผึ้ง	แม่คะตวน	กิ่ง อ.สบเมย	แม่ฮ่องสอน
สถานีวิทยุกระจายเสียง 914	ปงอ้อ	แม่จัน	แม่จัน	เชียงราย
ช.พัฒนา	ดอยน้อย	ดอยหล่อ	กิ่ง อ.ดอยหล่อ	เชียงใหม่

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

ตารางที่ 2-4 แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 4

หน่วย	สถานที่ตั้ง			
	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
สนภ.4 นทพ.	ทุ่งผีป่วนรูป	ป่าบอน	ป่าบอน	พัทลุง
นพค.41 สนภ.4 นทพ.	เจาะวา	สุโขทัย	สุโขทัย	นราธิวาส
นพค.42 สนภ.4 นทพ.	ลือตอ	บาโร๊ะ	ยะหา	ยะลา
นพค.43 สนภ.4 นทพ.	คลองลำยุง	ชุมพล	กิ่ง อ.ศรีนครินทร์	พัทลุง
นพค.44 สนภ.4 นทพ.	น้ำดำ	น้ำดำ	ทุ่งยางแดง	ปัตตานี
นพค.45 สนภ.4 นทพ.	สะพานเคียน	ควนโดน	ควนโดน	สตูล
นพค.46 สนภ.4 นทพ.	ใหม่พัฒนา	วัดประดู่	เมือง	สุราษฎร์ธานี
สถานีวิทยุกระจายเสียง 912	บางนาค	บางนาค	เมือง	นราธิวาส
ช.พัฒนา	ทุ่งผีป่วนรูป	ป่าบอน	ป่าบอน	พัทลุง

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

ตารางที่ 2-5 แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานพัฒนาภาค 5

หน่วย	สถานที่ตั้ง			
	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
สนภ.5 นทพ.	หลุมหิน	สะแกราช	ปักธงชัย	นครราชสีมา
นพค.51 สนภ.5 นทพ.	คำเตย	โนนหนามแท่ง	เมือง	อำนาจเจริญ
นพค.52 สนภ.5 นทพ.	ดอนหนองแหน	ตาเป๊ก	เฉลิมพระเกียรติ	บุรีรัมย์
นพค.53 สนภ.5 นทพ.	ส้มป่อย	ลำโรง	อุทุมพรพิสัย	ศรีสะเกษ
นพค.54 สนภ.5 นทพ.	ลำพุก	ตาเบา	ปราสาท	สุรินทร์
นพค.55 สนภ.5 นทพ.	เมืองเก่า	บ้านยาง	เกษตรสมบูรณ์	ชัยภูมิ
นพค.56 สนภ.5 นทพ.	บก	กลาง	เดชอุดม	อุบลราชธานี
สถานีวิทยุกระจายเสียง 921	โคกหนองปลาชิว	นาแซง	หล่มเก่า	เพชรบูรณ์
ช.พัฒนา	หลุมหิน	สะแกราช	ปักธงชัย	นครราชสีมา

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

สำนักงานพัฒนาภาค 1-5

1. การกิจ มีหน้าที่วางแผน อำนวยการ ประสานงาน และดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา ของประเทศในท้องถิ่นทุรกันดาร และในพื้นที่ที่กำหนด รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่กำหนด ตลอดจนปฏิบัติการกิจอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค 1 – 5 เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

2. การแบ่งมอบ เป็นหน่วยขึ้นตรงหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

3. ขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่ที่สำคัญ

3.1 วางแผน อำนวยการ ประสานงานกับส่วนราชการ และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมความมั่นคง และช่วยเหลือประชาชน ในส่วนภูมิภาค และในพื้นที่ที่กำหนด

3.2 ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา เผยแพร่วิชาการ เกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

3.3 ดำเนินการงานประชาสัมพันธ์ การเสนอข่าวสารและความรู้ความบันเทิงต่อประชาชน ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

3.4 การส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ราษฎรและหน่วยทหาร การฝึกอบรมด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้อง

3.5 สนับสนุนกิจกรรมของหน่วยทหาร ในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

4. การแบ่งส่วนราชการและหน้าที่ แบ่งส่วนราชการออกเป็น

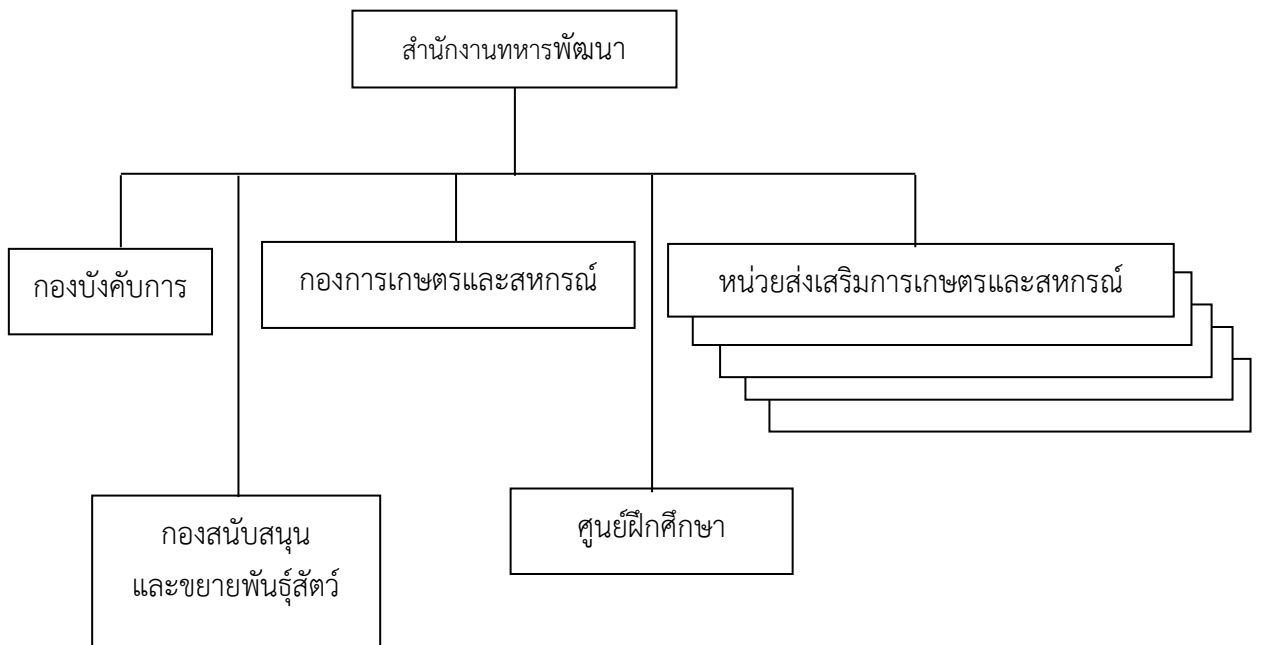
4.1 กองบังคับการ มีหน้าที่ควบคุม บังคับบัญชา วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชน ในพื้นที่ที่กำหนด ตลอดจนปฏิบัติภารกิจ อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.2 หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศเพื่อ เสริมความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา ดำเนินการงานประชาสัมพันธ์ การเสนอข่าวสารและความรู้ความบันเทิง ต่อประชาชน การรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ส่งเสริม และสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ราษฎรและหน่วยทหาร สนับสนุนกิจกรรมของหน่วยทหารเพื่อ สนับสนุนการพัฒนาประเทศ ตลอดจนปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.3 หน่วยช่างพัฒนา มีหน้าที่ก่อสร้าง และซ่อมบำรุง เส้นทาง สะพาน และงาน ช่างอื่น ๆ ตลอดจนการเจาะบ่อน้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น และการพัฒนาบ่อน้ำบาดาลในพื้นที่รับผิดชอบ

4.4 สถานีวิทยุกระจายเสียง มีหน้าที่ส่งกระจายเสียง เผยแพร่ข่าวสาร วิชาการ ต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพและความเป็นอยู่ของราษฎร เสนอบทความ สารคดี และให้ความรู้ความบันเทิง เป็นสื่อระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ตลอดจนปฏิบัติภารกิจประชาสัมพันธ์ และการปฏิบัติการจิตวิทยา ในพื้นที่รับผิดชอบ

แผนภาพที่ 2-2 แสดงผังการจัด สำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

ตารางที่ 2-6 แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานทหารพัฒนา

หน่วย	สถานที่ตั้ง			
	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
สทพ.นทพ.	ถ.นางวงประชาพัฒนา	สีกัน	ดอนเมือง	กรุงเทพมหานคร
กองการเกษตรและสหกรณ์	พุกะเหรัมย์	ท่าเสา	ไทรโยค	กาญจนบุรี
กองสนับสนุนและขยายพันธุ์สัตว์	หนองเค็ด	ท่าถ่าน	พนมสารคาม	ฉะเชิงเทรา
ศูนย์ฝึกศึกษา	หนองเค็ด	ท่าถ่าน	พนมสารคาม	ฉะเชิงเทรา
นทส.1 สทพ.นทพ.	แซร์อ้อ	แซร์อ้อ	วัฒนานคร	สระแก้ว
นทส.2 สทพ.นทพ.	โพนยางคำ	โนนหอม	เมือง	สกลนคร
นทส.3 สทพ.นทพ.	วังไคร้	วังหมัน	สามเงา	ตาก
นทส.4 สทพ.นทพ.	หินกูป	สลุย	ท่าแซะ	ชุมพร
นทส.5 สทพ.นทพ.	ลำพุก	ตาเบา	ปราสาท	สุรินทร์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

สำนักงานทหารพัฒนา

1. ภารกิจ มีหน้าที่พิจารณา เสนอความเห็นเกี่ยวกับนโยบาย การใช้กำลังทหารเพื่อการพัฒนาประเทศ วางแผน อำนาจการ ประสานงาน กำกับดูแล ดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาอาชีพด้านการเกษตรและสหกรณ์ และด้านช่างฝีมือ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรให้กับกำลังพลของทหาร และบุคคลอื่น ๆ เพื่อผลด้านความมั่นคงและการพัฒนาประเทศตลอดจนการสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีผู้อำนวยการสำนักงานทหารพัฒนา เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

2. การแบ่งมอบ เป็นหน่วยขึ้นตรง หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

3. ขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่ที่สำคัญ

3.1 พิจารณาเสนอความเห็น เกี่ยวกับนโยบาย วางแผน อำนาจการ ประสานงาน กำกับดูแล ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรและสหกรณ์ ด้านช่างฝีมือ การพัฒนาบุคลากร ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงของประเทศ

3.2 จัดทำโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการเกษตรและสหกรณ์ ด้านช่างฝีมือให้กับกำลังพล หน่วยทหาร ประชาชน และส่วนราชการ จัดทำโครงการพัฒนา กำลังทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารกองประจำการ ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา อย่างเหมาะสม ตามความต้องการของทหารและศักยภาพของหน่วย พัฒนาบุคลากรของหน่วย บัญชาการทหารพัฒนา ให้มีศักยภาพในการพัฒนาช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคง

3.3 ผลิตน้ำเชื้อผสมเทียมสัตว์ จัดหาพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สัตว์ เพื่อสนับสนุนการขยายพันธุ์สัตว์

3.4 ดำเนินการเกี่ยวกับการผลิต การเก็บรักษา การส่งเสริม และการตลาด ด้านการเกษตร

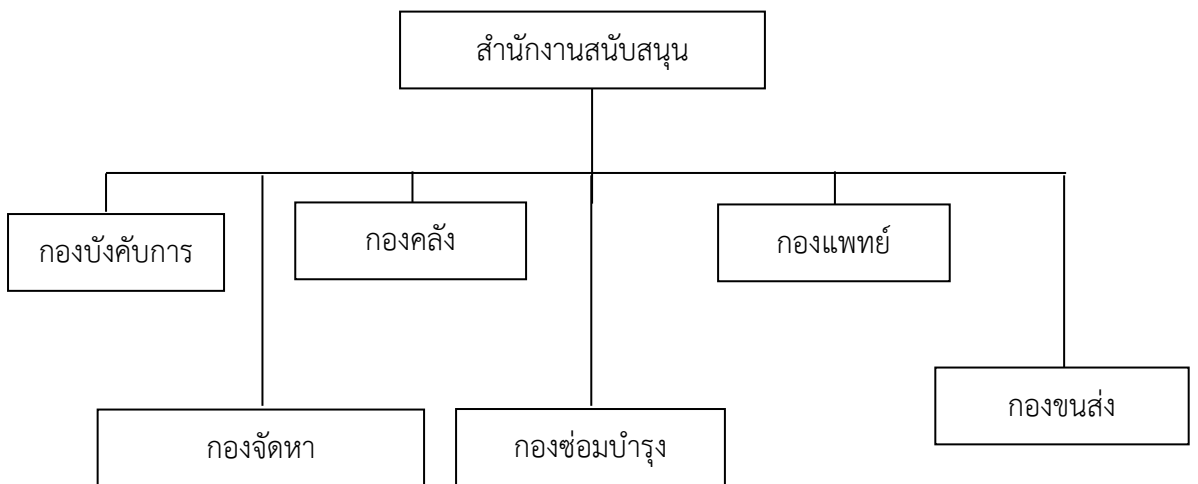
3.5 ดำเนินการฝึกอบรม ส่งเสริม สนับสนุน ด้านพัฒนาอาชีพ ทักษะและความรู้ในการดำรงชีวิต เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

3.6 วิจัย ประเมินผล และพัฒนาเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการเกษตรและสหกรณ์ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.7 ประสานงานกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการเกษตรและสหกรณ์

3.8 วิจัย พัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคง รวมทั้งโครงการพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

แผนภาพที่ 2-3 แสดงผังการจัดสำนักงานสนับสนุน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

ตารางที่ 2-7 แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานสนับสนุน

หน่วย	สถานที่ตั้ง			
	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
สสน.นทพ.	ถ.นางวประชาพัฒนา	สีกัน	ดอนเมือง	กรุงเทพมหานคร

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

สำนักงานสนับสนุน

1. ภารกิจ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนและบริการ รวมถึงงานด้านการส่งกำลังบำรุงทั้งปวง ให้แก่หน่วยต่าง ๆ ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีผู้อำนวยการสำนักงานสนับสนุน เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

2. การแบ่งมอบ เป็นหน่วยขึ้นตรงหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

3. ขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่ที่สำคัญ

3.1 ดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอความต้องการ จัดหา เก็บรักษา แจกจ่าย และจำหน่าย สิ่งอุปกรณ์ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

3.2 ดำเนินการซ่อมบำรุงตามระบบการซ่อมบำรุง ให้แก่หน่วยขึ้นตรงหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เกินขีดความสามารถของหน่วย

3.3 ดำเนินการเกี่ยวกับการบริการด้านการขนส่ง แร่งงาน การแพทย์ การก่อสร้าง การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และสาธารณูปโภค ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

3.4 ดำเนินการเกี่ยวกับการธุรการกำลังพล แผนงาน การส่งกำลังบำรุง การเงิน การงบประมาณ การสื่อสาร และสารสนเทศ ของสำนักงานสนับสนุน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ให้แก่ส่วนราชการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

แผนภาพที่ 2-4 แสดงผังการจัดหน่วยพัฒนาการพิเศษ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

ตารางที่ 2-8 แสดงที่ตั้งหน่วยขึ้นตรงของหน่วยพัฒนาการพิเศษ

หน่วย	สถานที่ตั้ง			
	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
นพศ.นทพ.	ถ.ลาดปลาเค้า	อนุสาวรีย์	บางเขน	กรุงเทพมหานคร

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

หน่วยพัฒนาการพิเศษ

1.ภารกิจ มีหน้าที่ปฏิบัติงานก่อสร้างงานตามโครงการพระราชดำริ โครงการตามนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนโครงการตามการร้องขอของส่วนราชการอื่น และงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่กำหนด ตลอดจนปฏิบัติการกิจอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายมีผู้บังคับหน่วยพัฒนาการพิเศษ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

2. การแบ่งมอบ เป็นหน่วยขึ้นตรงหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

3. ขอบเขตความรับผิดชอบ และหน้าที่ที่สำคัญ

3.1 ปฏิบัติงานตามโครงการพระราชดำริ โครงการตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ตลอดจนโครงการตามการร้องขอของส่วนราชการอื่น

3.2 สำรวจและประมาณการก่อสร้างเส้นทางคมนาคม การขุดลอกคูคลอง และการก่อสร้างอาคาร ภายในขีดความสามารถ

3.3 ก่อสร้างเส้นทางคมนาคมชั้นทางลาดยาง คอนกรีตเสริมเหล็ก และทางลูกรัง ภายในขีดความสามารถ

3.4 ก่อสร้างสะพาน และอาคารสิ่งปลูกสร้าง ภายในขีดความสามารถ

3.5 พัฒนาแหล่งน้ำ จัดสร้างระบบประปา และระบบน้ำบาดาล ด้วยเครื่องมือที่มีอยู่อย่างจำกัด

3.6 ช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยด้วยเครื่องมือที่มีอยู่

3.7 ปฏิบัติการจิตวิทยาและประชาสัมพันธ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน

3.8 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนามอบหมาย

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. 2524

เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาชนบท สิ่งที่สำคัญคือข้อกำหนดหรือแนวทางที่เป็นข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาชนบท ดังนั้น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. 2524 จึงมีความสำคัญที่จะต้องศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการพัฒนาชนบทในแต่ละระดับที่แตกต่างกันดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2525 :379)

1. ระดับชาติ ยุบเลิกคณะกรรมการที่เกี่ยวกับชนบทในระดับชาติชุดอื่น ๆ ให้เหลือเพียงกรรมการชุดเดียว คือ คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ สำหรับกรรมการอื่นๆ ประกอบด้วยรัฐมนตรีและปลัดกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ในการนี้ยกเว้นคณะกรรมการสร้างงานในชนบทเท่านั้น ที่ยังให้คงอยู่ต่อไป

2. ระดับจังหวัด ให้มีคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดเพียงชุดเดียวและให้จัดตั้งอนุกรรมการพัฒนาชนบทระดับจังหวัด ขึ้นเพื่อดำเนินการตามแผนพัฒนาชนบท ในระดับจังหวัด

3. ระดับอำเภอ ให้มีคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ ทำหน้าที่ในการวางแผนพัฒนาระดับอำเภอเชื่อมโยงกับอนุกรรมการพัฒนาชนบทในระดับจังหวัด

4. ระดับตำบลและหมู่บ้าน ให้ยึดสภาตำบลเป็นหลักในการพัฒนาชนบทระดับตำบล และให้มีคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบล ประกอบด้วย ผู้แทนของส่วนราชการต่างๆ เช่น เกษตรตำบล พัฒนาการตำบล เป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของสภาตำบล ส่วนในระดับหมู่บ้านนั้นให้ใช้คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. ที่มีอยู่เดิมแล้วเป็นหลัก

การพัฒนาชนบท

1. หลักการสำคัญในการพัฒนาชนบท คือ เพิ่มขีดความสามารถของประชาชน ในการช่วยเหลือตนเองและการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหมู่บ้านตนเอง โดยเน้นหลักการ ดังนี้

1.1 ให้ความสำคัญพื้นที่ยากจนเป็นหลัก

1.2 พัฒนาการกินอยู่ รวมทั้งการให้บริการพื้นฐานแก่ประชาชนในเขตยากจน เช่น ด้านสาธารณสุข การศึกษา

1.3 พัฒนาให้ประชาชนรู้จัก การพึ่งตนเอง

2. แนวทางการพัฒนาชนบท เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดช่องว่างของความแตกต่าง ระหว่างชนบทกับในเมือง การพัฒนาชนบทมีแนวทางดังนี้

2.1 พัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในชนบทจะต้องให้ความรู้ ให้การศึกษาฝึกอบรม วิชาชีพ เฉพาะ โดยเน้นด้านเฉพาะบุคคล กลุ่มคน และความสัมพันธ์ของกลุ่มในชนบท เป็นการพัฒนาที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2.2 การพัฒนาระบบบริหารการพัฒนาชนบท การพัฒนาชนบทจะได้ผลจะต้องพัฒนาแบบบริหารการพัฒนาชนบท โดยเน้นระบบความร่วมมือกันทุกหน่วยงาน ทุกระดับให้ประสานกัน เช่น จากหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และจัด “ระบบการทำงานที่เสริมสร้าง” การช่วยเหลือตนเอง

2.3 พัฒนาระบบสื่อสารเพื่อการพัฒนาชนบท หลักสำคัญในการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชนบท คือ การให้ข่าวสารที่ถูกต้องและการสร้างความสำเร็จในการแก้ปัญหา

การพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ

รูปแบบการพัฒนาชนบท ได้มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ ในสมัยก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลักษณะความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยนั้นเป็นชนบทโดยแท้จริง ประชาชนประกอบอาชีพ

การทำนาเป็นส่วนใหญ่ อาศัยแรงคนและแรงงานจากวัวควาย ใช้น้ำฝนเพียงอย่างเดียวบางปีน้ำท่วม บางปีก็แห้งแล้ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริหามาตรการแก้ไขปัญหา โดยให้ขุดคลอง เช่น คลองรังสิต เป็นต้น เพื่ออาศัยน้ำจากคลองขุดมาช่วยทำนาในปีที่แห้งแล้ง

การพัฒนาชนบทในสมัยต่อมาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการพัฒนาแหล่งน้ำโดยการขุดคลองได้วิวัฒนาการมาเป็นการพัฒนาระบบชลประทานจากระบบเหมืองฝาย อ่างเก็บน้ำ ไปจนถึงการสร้างเขื่อนซึ่งเป็นที่กักเก็บน้ำขนาดใหญ่

ยุคปัจจุบัน ปัญหาชนบทได้เพิ่มมากขึ้น และเกี่ยวเนื่องกับปัญหาอื่นๆ มากมายที่เป็นสาเหตุ เช่น จำนวนประชากรที่เพิ่ม ทรัพยากรธรรมชาติที่ลดลงและความไม่สมดุลต่างๆ จนเป็นปัญหาใหญ่ของชาติที่รัฐบาลต้องเร่งแก้ไขอย่างจริงจังและเร่งด่วน ช่วยพัฒนาชาวชนบทให้พ้นจากภาวะความยากจน ความล้าหลังทางเศรษฐกิจ ความเสื่อมโทรมในคุณภาพชีวิต ฯลฯ อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวชนบทไม่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง โดยระดมกิจกรรม โครงการและหน่วยราชการต่างๆ เข้าไปดำเนินการโครงการพัฒนาดังกล่าวซึ่งแบ่งเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1. โครงการที่มีลักษณะการพัฒนาโดยยึดพื้นที่เป็นเป้าหมาย โครงการในลักษณะนี้พัฒนาพื้นที่เฉพาะแห่งที่มีปัญหา โดยรัฐบาลทุ่มทรัพยากรทุกอย่างเท่าที่จำเป็น เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้นให้ได้อย่างสมบูรณ์แบบครบวงจร ตั้งแต่เริ่มพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน แหล่งน้ำไปจนถึงการส่งเสริมอาชีพ การลงทุน และการตลาด เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่แห่งนั้นได้รับการพัฒนาและการบริการทางเศรษฐกิจและสังคมที่จำเป็นในทุกสาขา อันเป็นโครงการระยะยาวในการแก้ไขปัญหาหลักของประชาชนให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ของโครงการในลักษณะนี้มักเป็นโครงการพัฒนาสมบูรณ์แบบ หรือเบ็ดเสร็จ หรือผสมผสานที่มีหน่วยราชการเดียวเป็นผู้รับผิดชอบโครงการทั้งหมด เช่น โครงการนิคมสร้างตนเองของกรมประมงประมงประมงประมง โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ โครงการหมู่บ้านสมบูรณ์แบบของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท เป็นต้น ซึ่งภายหลังได้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า หน่วยราชการที่รับผิดชอบไม่อาจมีความเชี่ยวชาญในทุกสาขาที่จะดำเนินงานพัฒนาได้ตามเป้าหมายทั้งหมด จึงทำให้ถอนตัวออกได้โดยง่าย จึงเป็นเหตุให้ราษฎรยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างเต็มที่ ราชการจึงต้องรับภาระทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงอยู่ต่อไป ทำให้เกิดความยึดเยื้อและสิ้นเปลืองทั้งเวลา กำลังคน และงบประมาณ การกระจายการพัฒนาเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงและตกอยู่แก่ประชาชนเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

2. โครงการที่มีลักษณะการพัฒนา โดยยึดตามสายงานรับผิดชอบของหน่วยงาน การพัฒนา ในลักษณะนี้ ได้แก่ การพัฒนาตามสายงานปกติของแต่ละหน่วยงาน รับผิดชอบ เช่น การส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการโดยกรมส่งเสริมการเกษตร การส่งเสริม การสหกรณ์ ดำเนินการโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์การพัฒนาปศุสัตว์ของกรมปศุสัตว์ การพัฒนาบริการ พื้นฐานในชนบทของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ฯลฯ เป็นต้น โครงการลักษณะนี้มีปัญหาหลัก คือการขาดหลักเกณฑ์ที่จะประสานการดำเนินงานของหน่วยราชการต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้สอดคล้อง เหมาะสมตามสภาพการณ์ของพื้นที่ และตามขั้นตอนระยะเวลา

3. โครงการที่มีลักษณะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า นอกจากการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวแล้ว รัฐบาลยังเห็นว่าชนบทนั้นมีปัญหาเรื้อรังมานาน ไม่อาจแก้ไขได้อย่างรวดเร็วทันที่ทันใด เพราะปัญหาชนบทได้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และบางกรณีก็จำเป็นต้องแก้ไขโดยรีบด่วน

ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ใช้โครงการต่าง ๆ เข้าเสริมเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือปัญหาเฉพาะกรณี ด้วย เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กหรือน้ำใต้ดิน การส่งเสริมกิจกรรมประเภทเสริมรายได้ รวมทั้งให้ความสำคัญกับปัญหาพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจชนบทมากขึ้น เช่น การส่งเสริมการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาภายในท้องถิ่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รจก กสิวุฒิ (2557, 165-183) ศึกษาเรื่องบทบาทของทพไทยในการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) สภาพปัญหาชนบทของไทย 2) ศึกษาการพัฒนาชนบทของทพไทย ตามแนวพระราชดำริ และ 3) ศึกษาบทบาทที่เหมาะสมของทพไทยในการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนในแต่ละภูมิภาคของประเทศ รวมจำนวน 50 ท่านและ การสนทนากลุ่มของทหารในการพัฒนาชนบท อีกจำนวน 50 ท่าน ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท โดยผลการวิจัยพบว่าปัญหาชนบทไทย มีปัญหาหลักที่สำคัญอันนำไปสู่ปัญหาด้านอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ถูกทำลาย และ ปัญหาการขาดความรู้ของประชาชน ก่อให้เกิดความไม่ยั่งยืนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชนบท ดังนั้นควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และ สังคม ข้อจำกัดของการพัฒนาชนบทของทพไทย ตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ 1) บทบาทซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น 2) ขาดตัวกลางในการประสานที่ชัดเจน 3) ขาดความต่อเนื่องของการพัฒนา 4) ไม่มีความรู้โดยตรงในด้านแนวพระราชดำริ และ 5) ขาดการประชาสัมพันธ์ โดยจำแนกหน้าที่ในการพัฒนาตามแนวพระราชดำริได้ 4 ประเภท ได้แก่ การก่อสร้างเส้นทางคมนาคม การจัดหาน้ำกินน้ำใช้ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ และ กิจกรรมที่สนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นการนำศักยภาพของหน่วยทหารทั้งกำลังพล ยุทโธปกรณ์ เครื่องจักร และ เครื่องมือ มาแสวงประโยชน์ร่วมในการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริ บทบาทที่เหมาะสมของทพไทยในการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ บทบาทการเป็นหน่วยรับผิดชอบหลัก และบทบาทการเป็นส่วนสนับสนุนการปฏิบัติของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีประเด็นในการดำเนินงาน ได้แก่ 1) สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองให้เกิดขึ้นกับชุมชน 2) ส่งเสริมการนำแนวทางของโครงการพระราชดำริไปใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน 3) ส่งเสริมปฏิบัติการข่าวสารด้านการแสดงออกถึงความจงรักภักดีของประชาชน ในเกิดในรูปพลังกลุ่ม และ 4) พัฒนาบุคลากรและยุทโธปกรณ์ ให้พร้อมต่อการสนองงานพระราชดำริ อันนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ชนบท ในด้านทรัพยากรมนุษย์ ดิน น้ำ ป่าไม้ และ การพัฒนาการเรียนรู้ โดยมีโครงสร้างองค์กรในการพัฒนาที่เหมาะสมในระดับจังหวัด ควรประกอบด้วย 1) กองบังคับการ 2) ส่วนประสานงานและประชาสัมพันธ์ 3) หน่วยสนับสนุนงานตามแนวพระราชดำริ และ 4) หน่วยศึกษาและพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และควรกำหนดให้มีการประเมินผลทั้งระบบเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากที่กล่าวมางานวิจัยของ รจก กสิวุฒิ สามารถนำมาใช้ในการเป็นพื้นฐานแนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้กล่าวคือ ข้อจำกัดของการพัฒนาชนบทของทพไทยและบทบาทที่เหมาะสมในการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ ที่กล่าวมาเป็นที่น่าสนใจว่าจากข้อจำกัดดังกล่าวและบทบาทการ

ทำงานด้านการพัฒนาที่เกิดขึ้นของกองทัพไทย ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันได้ประสิทธิผลอย่างไรจึงนำมาสู่ข้อคิดพื้นฐานในการค้นหาข้อมูลและพัฒนามาเป็นงานวิจัยครั้งนี้

ณรงค์ฤทธิ์ วิจิตร (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของผู้นำชุมชนชายแดนต่อการปฏิบัติงานของชุดพัฒนามวลชนสัมพันธ์ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 2 ส่วนแยก 2” เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนชายแดนทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะด้านความมั่นคงของประเทศ จึงได้มีการนำกระบวนการการสร้างชุมชนชายแดนให้เข้มแข็ง โดยมีชุดพัฒนามวลชนสัมพันธ์ เข้าดำเนินการร่วมกับผู้นำชุมชนชายแดน การได้ทราบถึงทัศนคติของผู้นำชุมชนชายแดนจะมีความสัมพันธ์กับแนวปฏิบัติงาน เพื่อให้ชุดพัฒนามวลชนสัมพันธ์มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง จากการศึกษาสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจต่อการปฏิบัติงาน ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้นำชุมชนชายแดน มีผลความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของชุดพัฒนามวลชนสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนชายแดนที่มีความรู้ความเข้าใจที่ดีมีความคิดเห็นที่ดี และมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากจะทำให้มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของชุดพัฒนามวลชนสัมพันธ์ที่ดีด้วยและเห็นด้วย

จากงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ วิจิตร ทัศนคติของผู้นำชุมชนชายแดนต่อการปฏิบัติงานของชุดพัฒนามวลชนสัมพันธ์ทำให้ทราบว่า ผู้นำชุมชนชายแดนมีทัศนคติทางบวกกับชุดพัฒนามวลชนสัมพันธ์ และเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาว่านอกจากชุดพัฒนามวลชนสัมพันธ์แล้ว ชุดปฏิบัติงานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาที่เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมชนชายแดนเช่นกันจะสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดีมีความคิดเห็นที่ดี จนสามารถปฏิบัติงานได้เป็นไปตามผลสัมฤทธิ์เพียงใด

สอวงศ์ วงศ์วรรณระโชติ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของนักพัฒนาชุมชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง พบว่า ภาพรวมบทบาทของนักพัฒนาชุมชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณารายด้านพบว่า การมีภูมิคุ้มกัน นักพัฒนาชุมชนมีการนำไปปฏิบัติมากที่สุด แสดงว่านักพัฒนาชุมชนมีความตระหนักถึงการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน ที่จำเป็นต้องมีการวางแผนป้องกันเกี่ยวกับการหารายได้เพิ่มรายได้ การใช้จ่ายที่จำเป็น การรู้จักการออม และการหลีกเลี่ยงอบายมุข จึงมีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการดำรงชีวิตแบบมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นหลักที่สำคัญประการหนึ่งในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ มีการนำไปปฏิบัติในระดับปานกลาง แสดงถึงการให้ความสนใจของนักพัฒนาชุมชนต่อประชาชนในชุมชนที่จะช่วยส่งเสริมให้ชุมชน มีกิจกรรมการประกอบอาชีพที่อยู่ในระดับพอประมาณ ไม่ท่วมท้นมากเกินไปทำให้ประสพภาวะขาดทุนเกิดปัญหาเศรษฐกิจขึ้นในครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้สม่ำเสมอจากผลผลิตที่หลากหลาย การผลิตปุ๋ยชีวภาพมาใช้แทนปุ๋ยเคมีและการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเองเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นให้กับครอบครัว แต่ที่นำไปปฏิบัติน้อยกว่าได้แก่ การส่งเสริมให้มีร้านค้าชุมชน การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตและการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการตลาด ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากนักพัฒนาชุมชนยังขาดการสนับสนุนแนวทางการให้ความรู้ในเรื่องเหล่านั้นแก่ชุมชน ด้านความมีเหตุผลนักพัฒนาชุมชนนำไปปฏิบัติในระดับปานกลาง แสดงถึงการมีความเข้าใจที่จะช่วย

กระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงแนวทางการดำรงชีวิตอย่างสมเหตุสมผล ได้แก่การมีกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทุนและสวัสดิการ เช่น การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน การจัดเวทีชาวบ้านพบผู้ประกอบการทำให้ชุมชนมีเป้าหมายการผลิตที่ชัดเจนขึ้น แต่ที่นำไปปฏิบัติได้น้อยกว่าได้แก่ การส่งเสริมให้ชาวบ้านมาร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขและการจัดตั้งธนาคารชุมชนยังมีความสำคัญกับประเด็นเหล่านี้น้อยเกินไป

จากงานวิจัยของ สอวงค์ วงศ์วรรณโชติ นำไปสู่การนำข้อมูลผลของการส่งเสริมมาสู่การเปรียบเทียบกับส่งเสริมของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา อันนำไปสู่การกำหนดแนวทางสอบถามของแบบสอบถามด้านงานเกษตรผสมผสาน ในงานวิจัยครั้งนี้

เกตุกานต์ อำไพ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนากองบัญชาการทหารสูงสุด”ในการพัฒนาประเทศ กรณีเฉพาะหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 13 สำนักงานพัฒนาภาค 1 หน่วยทหารพัฒนา (นทพ.13 สนภ.1 นทพ.) จากการศึกษาพบว่าบทบาทของหน่วยทหารพัฒนาในการพัฒนาประเทศ เมื่อทำการวิเคราะห์จากภารกิจ ขอบเขตความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่ที่สำคัญ เป้าหมายในการดำเนินการ ชีตความสามารถ และแนวทางการปฏิบัติของหน่วยพัฒนา แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานของหน่วยทหารพัฒนา เป็นการพัฒนาประเทศโดยสร้างความเจริญให้กับชุมชนต่างๆ ในลักษณะของการพัฒนาเพื่อความมั่นคง โดยมุ่งเน้นพื้นที่ตามแนวชายแดน และท้องถิ่นทุรกันดารเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2540 – 2544) ซึ่งเป็นมติของการพัฒนาประเทศในลักษณะของการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ โดยผลจากการประเมินพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างประเมินบทบาทในการพัฒนาประเทศของ นทพ.13 สนภ.1 นทพ. อยู่ในระดับสูง

จากงานวิจัยของ เกตุกานต์ อำไพ ซึ่งเป็นการวิจัยในกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ นทพ.13 สนภ.1 นทพ.อันนำมาสู่การใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเปรียบเทียบการประเมินบทบาทในการพัฒนาประเทศ ในภาพรวม หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ครั้งนี้ซึ่งมีการวิจัยในกลุ่มเป้าหมายทุกภูมิภาคของประเทศไทย

กันตยา มานะกุล (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านจอมจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลสันทราย อำเภอมะจันท์ จังหวัดเชียงราย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) 3 ตัว กลุ่มตัวอย่าง เป็นคนในชุมชนข้างต้น จำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะ ของตัวชี้วัดที่จะศึกษา จึงทำการทดสอบความรู้ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับตัวชี้วัดทั้ง 3 ตัว และแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เว้นระยะ 1 เดือน แล้วจึงทำการทดสอบใหม่ด้วย แบบทดสอบเดิม เพื่อศึกษาว่า เวลาที่ผ่านมา 1 เดือน มีการเปลี่ยนแปลงความรู้เกี่ยวกับตัวชี้วัดและแนวคิดเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงบ้างหรือไม่ พบว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จึงดำเนินการทดลองโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่สร้างขึ้นตามตารางในแผนการสอนที่กำหนดไว้ โดยแบ่งออกเป็น การจัดกิจกรรมการสอน การอ่านออกและเขียนภาษาไทยได้ 40 ชั่วโมง กิจกรรมการกินอาหารถูกต้องครบถ้วน 60 ชั่วโมง และกิจกรรมครอบครัวมีความอบอุ่น 40 ชั่วโมง รวม 140 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลในแต่ละกิจกรรม ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ผลการวิจัย พบว่า หลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม

โครงการ 1) มีคะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบ ด้านการอ่านออกเขียนภาษาไทยได้ เพิ่มขึ้นร้อยละ 81.0 2) มีคะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบ ด้านการกินอาหาร ถูกต้องครบถ้วน เพิ่มขึ้นร้อยละ 77.9 และ 3) มีคะแนนรวม จากการทำแบบทดสอบ ด้านครอบครัวมีความอบอุ่น เพิ่มขึ้นร้อยละ 79.4 นอกจากนี้ จากการสังเกตและ สัมภาษณ์หลังเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจที่ถูกต้อง และตระหนักถึงความสำคัญของการกินอาหาร ให้ถูกต้องครบถ้วน การสร้างครอบครัวให้มีความ อบอุ่น ตลอดจนการนำเอาหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางใน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ชุมชนบ้านจอมจันทร์ได้

จากงานวิจัย กัญตยา มานะกุล เป็นการชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำไปใช้ในการดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จในการพัฒนา ซึ่งหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรากฐานการพัฒนาของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ซึ่งเมื่อนำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน ก็จะสามารถสร้างความสำเร็จได้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน นำมาสู่การวัดประสิทธิผลการปฏิบัติงานในการวิจัยครั้งนี้

อนุพงษ์ วาวงศ์มูล (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาว ชนบทในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักงานเร่งรัดพัฒนา ชนบท การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบท ในภาวะ วิกฤติเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นการวิจัยในรูปแบบการประเมินผลโครงการ เพื่อวัดผลการเปลี่ยนแปลงด้าน เศรษฐกิจและสังคม ที่เกิดขึ้นกับครัวเรือนชาวชนบท ซึ่งได้รับการ ส่งเสริมการใช้น้ำตามทฤษฎีใหม่จากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ในพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่ จังหวัด เชียงราย แพร่ และศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า 1. โครงการส่งเสริมการใช้น้ำตามทฤษฎีใหม่ สามารถ สนองแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ทั้งในขั้นมืออยู่ มีกิน และขั้นเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ทำให้คุณภาพ ชีวิตชาวชนบท เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม 2. ด้านเศรษฐกิจ ครัวเรือน สมาชิกในจังหวัดเชียงรายและแพร่ มีรายได้อันเป็นผล มาจากการดำเนินกิจกรรมเกษตรผสมผสานสูง กว่า 99,732 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้โดยเฉลี่ย ของครัวเรือนเกษตรกรชนบท ในด้านการลดรายจ่าย ในครัวเรือนพบว่าสมาชิกทั้งสามจังหวัด ได้บริโภคผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม ฯ คิดเป็น มูลค่าปีละประมาณ 26,958.89 บาท 26,958.71 บาท และ 36,107.39 บาท ตามลำดับ 3. ด้าน สังคม ได้สร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก๊งค์ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นทั้งสามจังหวัด คือ เชียงราย แพร่ และ ศรีสะเกษ

งานวิจัยของ อนุพงษ์ วาวงศ์มูล เป็นงานที่สนับสนุนความคิดในการนำแนวพระราช ดำริทฤษฎีใหม่มาใช้จนประสบผลสำเร็จ ซึ่งการดำเนินงานนี้มีลักษณะการส่งเสริมคล้ายกับที่หน่วย บัญชาการทหารพัฒนา ส่งเสริมให้กับประชาชนในพื้นที่ชนบทตามแนวชายแดนจึงนำมาใช้เป็น พื้นฐานในการพิจารณากำหนดคำถาม ทดสอบประสิทธิผลในแบบสอบถามในด้านการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและช่วยเหลือประชาชน

สัมฤทธิ์ สุขสงค์ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารงานองค์การ บริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) ประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลที่มีประสิทธิผล

การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ศึกษาถึงปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยใช้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์และให้ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วนตำบล ปลัดอำเภอ ผู้รับผิดชอบงานด้านท้องถิ่นและประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน เป็นผู้ให้ข้อมูลโดยทำการศึกษาจากองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวอย่างจำนวน 32 แห่ง และให้การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติต่างๆ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและค่าวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีประสิทธิภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีระดับประสิทธิภาพปานกลางรวม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันและระงับโรคติดต่อ ด้านการส่งเสริมการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ด้านการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก และด้านการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชนและผู้สูงอายุ มีระดับประสิทธิภาพต่ำรวม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบำรุงรักษาและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร ด้านการจัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ด้านการคุ้มครองและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุข และการกำจัดขยะมูลฝอยและด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เรียงตามลำดับค่าสัมพันธได้แก่ การกำกับดูแล พฤติกรรมคอร์ปชั่นมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนปัจจัยอื่น ๆ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวสามารถอธิบายการผันแปรของประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ร้อยละ 87.2 3) ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่ามีปัญหาระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากรและด้านการตรวจสอบมีปัญหาระดับน้อย 1 ด้าน คือ ด้านระบบการตรวจสอบงานวิจัยของ สัมฤทธิ์ สุขสงค์ เป็นงานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายกับงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งศึกษาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาตลอดจนปัจจัยที่มีต่อประสิทธิภาพดังกล่าว จึงนำงานวิจัยชิ้นนี้มาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาแนวทางในการดำเนินงานวิจัยของงานวิจัยครั้งนี้

มนัสนันท์ วงศ์มานิต (2559, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลระวีง อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลระวีง อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเมื่อแยกออกเป็นด้านต่างๆพบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการตัดสินใจ ด้านการวางแผนการบริหารงาน และด้านการติดตามประเมินผลประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการ

บริหารงาน ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้สุทธิต่อปี สำหรับปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ เพศ สถานภาพ และอาชีพ

จากงานวิจัยของ มนัสนันท์ วงศ์มานิต ซึ่งค้นพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้สุทธิ ต่อปี สำหรับปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ เพศ สถานภาพ และอาชีพ สามารถนำมาอภิปรายผลในบทที่ 5 ได้ว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ปัจจัยด้านอายุ มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทตามแนวชายแดนของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

วิชญ์ หยกจินดา (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 322 คน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีส่วนร่วมในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในระดับมาก และสุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และ อาชีพ ต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากงานวิจัยของ วิชญ์ หยกจินดา ซึ่งค้นพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันสามารถนำมาอภิปรายผลในบทที่ 5 ได้ว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษา มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทตามแนวชายแดนของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

พัชรภา สิมหันธ์สาร (2560, น.57-69) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในพื้นที่หมู่ที่ 3 เนินสมบุรณ์ ตำบลแม่वंก อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการศึกษาต่อกลุ่มประชากร จำนวน 101 คริวเรือน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านเศรษฐกิจในมิติของรายได้ มีเพียงรายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเท่านั้น ที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนรายได้จากอาชีพหลัก และรายได้จากอาชีพเสริมไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในมิติของรายจ่าย ประกอบไปด้วยรายจ่ายประเภทต้นทุนในการประกอบอาชีพ รายจ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรายจ่ายรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อคนในครัวเรือน ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ปัจจัยทางด้านการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ มีเพียงคนอายุมากกว่า 60 ปี มีอาชีพและรายได้เท่านั้นที่มีอิทธิพลเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนอายุ 15-60 ปีเต็ม มีอาชีพและรายได้และครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านสังคม มีเพียงคนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่เท่านั้น ที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา, คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง คนสูงอายุ ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน ชุมชน หรือภาครัฐ,

คนพิการ ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือนหมู่บ้าน ชุมชน หรือภาครัฐ และคนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทางกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน ชุมชน หรือท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

จากงานวิจัยของ พัชรภา สິงห์ธันสาร ซึ่งค้นพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ในมิติ ของรายได้มีเพียง รายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนรายได้จากอาชีพหลัก และรายได้จากอาชีพเสริมไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สามารถนำมาอภิปรายผลในบทที่ 5 ได้ว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ปัจจัยด้านรายได้ต่อครัวเรือน มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทตามแนวชายแดนของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

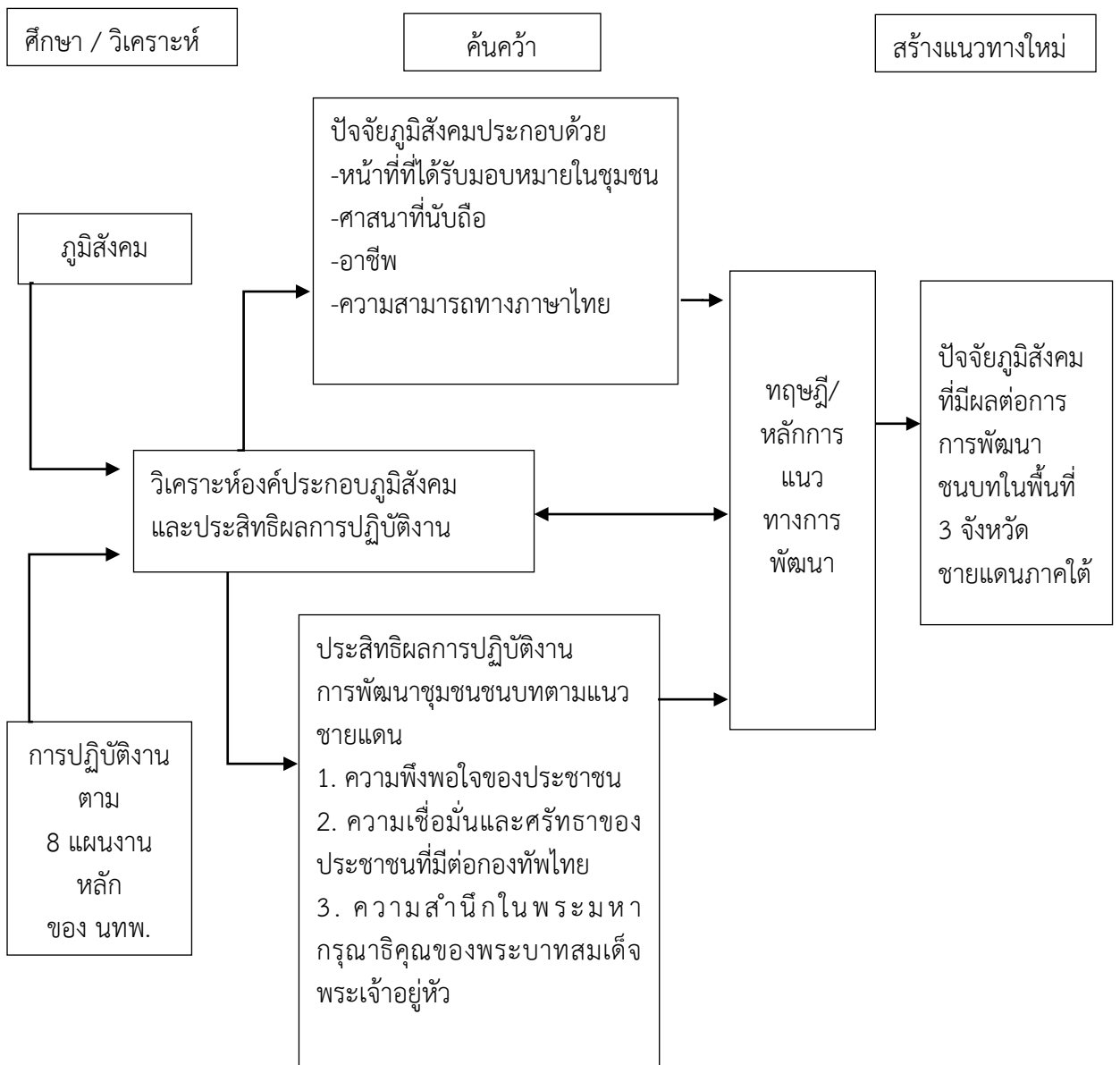
พงศธร กาญจนะจิตตรา (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำในการนำกิจกรรมการพัฒนาชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้นำในการนำกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ว่ามีปัจจัยใดที่ก่อให้เกิดความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชน การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา โดยทำการศึกษาหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง จำนวน 300 คน ที่เคยเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ทำการศึกษาในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบสอบถามและผู้วิจัยได้เลือกสุ่มหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 10 คน เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ซึ่งจากการสำรวจพบว่า 1) เพศชายมีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างจากเพศหญิง 2) คนที่มีอายุมากมีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชน มากกว่าคนที่มีอายุน้อย 3) คนที่มีการศึกษาสูง มีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างจากคนที่มีการศึกษาน้อย 4) อาชีพที่แตกต่างกันทำให้มีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน 5) คนที่มีรายได้สูงมีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชน มากกว่าคนที่มีรายได้ได้น้อย 6) คนที่มีสมาชิกในครอบครัว จำนวนน้อยมีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างจากคนที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมาก 7) คนที่เข้ารับการฝึกอบรมมากมีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากกว่าคนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมน้อย 8) คนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากมีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากกว่าคนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนน้อย 9) ผู้ที่เห็นประโยชน์ของโครงการพัฒนาชุมชนมากจะมีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากกว่าผู้ที่เห็นประโยชน์ของโครงการพัฒนาชุมชนน้อย

จากงานวิจัยของ พงศธร กาญจนะจิตตรา ซึ่งค้นพบว่าคนที่มีสมาชิกในครอบครัว จำนวนน้อยมีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนน้อยกว่าคนที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมาก สามารถนำมาอภิปรายผลในบทที่ 5 ได้ว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทตามแนวชายแดนของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลจากการถกเถียงกรอบแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2-5 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบของการวิจัย ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

การนำแนวทางการปฏิบัติงานและบทบาทของทหารในการพัฒนาชนบท ประกอบด้วยกรอบแนวทางการปฏิบัติงานของทหาร ในการพัฒนาชนบท การบริหารการพัฒนาด้านการพัฒนาชนบท บริบทหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. 2524 มาใช้ในการจัดทำแบบสอบถามให้ทราบถึง สภาพภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ การประเมินประสิทธิผลโครงการพัฒนาชุมชนชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การนำกรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาบนหลักของภูมิสังคม หลักการและแนวความคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมเพื่อประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน มาเป็นบริบทพื้นฐานในการพัฒนาที่มีมาตรฐานรวมถึง การวิเคราะห์ผลการพัฒนาที่ได้รับจากการสอบถาม

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัยรวมถึงการอภิปรายผลการวิจัย เพื่อให้ได้ทราบถึง ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การดำรงชีวิตของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

นับตั้งแต่เกิดความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลา ยาวนานนั้น และเป็นปัญหาเรื้อรังที่ยังไม่มีใครจัดการได้ รวมไปถึงยังส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต จึงได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่พักอาศัยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวนทั้งสิ้น 1,291 คน (ปัตตานี 431 คน 33.38% ยะลา 412 คน 31.91% นราธิวาส 448 คน 34.71%) โดยสำรวจระหว่างวันที่ 20 - 25 กุมภาพันธ์ 2547 สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลกระทบในปัจจุบันที่ “ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ได้รับเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่สงบทางภาคใต้ คือ

1.1 ผลกระทบ “ด้านการดำรงชีวิต”

- อันดับที่ 1 ไม่กล้าออกจากบ้านถ้าไม่มีความจำเป็นในช่วงเวลาเย็น
- อันดับที่ 2 ต้องระมัดระวังตัวอยู่ตลอดเวลาในการเดินทาง
- อันดับที่ 3 ไม่มีความมั่นใจในเรื่องของความปลอดภัยในการเดินทาง

1.2 ผลกระทบ “ด้านการประกอบอาชีพ”

- อันดับที่ 1 ค่าขายไม่ค่อยดี/รายได้ลดลง
- อันดับที่ 2 ไม่กล้าออกไปทำงานในช่วงเช้ามืด/รายได้ลดลง
- อันดับที่ 3 ไม่สามารถเข้าไปทำงานในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงได้

1.3 ผลกระทบ “ต่อสภาพจิตใจ”

- อันดับที่ 1 เกิดความหวาดกลัว หวาดระแวงมากขึ้นในการดำรงชีวิต

อันดับที่ 2 สภาพจิตใจแย่มาก/หวาดกลัวไปหมดเพราะไม่รู้ว่าใครเป็นใคร

อันดับที่ 3 ขาดความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตทั้งของตนเองและครอบครัว

2. “ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” มีความเครียดต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้เพิ่มหรือน้อยลงหรือไม่?

อันดับที่ 1 ความเครียดเพิ่มขึ้น

เพราะ มีเหตุการณ์ที่รุนแรงเกิดขึ้นทุกวันและไม่มีความปลอดภัยเลย มีการฆ่ากันทุกวันเกิดความหวาดระแวงมากขึ้น อันดับที่ 2 ความเครียดเท่าเดิม

เพราะ ไม่รู้ว่าเหตุการณ์ไหนจริงหรือไม่จริง, มีข่าวออกมาไม่เว้นแต่ละวัน, พยายามไม่ตื่นตระหนกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

อันดับที่ 3 ความเครียดน้อยลง

เพราะ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นความเคยชิน, มีการเข้ามาดูจากภาครัฐมากขึ้น ฯลฯ

3. “ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” มีวิธีคลายเครียดต่อเหตุการณ์ไม่สงบทางภาคใต้ได้อย่างไร?

อันดับที่ 1 พยายามไม่รับรู้เกี่ยวกับข่าวสารต่างๆของภาคใต้/ทำตัวปกติ

อันดับที่ 2 ไม่พยายามออกจากบ้าน/อยู่กับครอบครัว

อันดับที่ 3 ฟังเพลง ดูโทรทัศน์ /หาความบันเทิงช่วยผ่อนคลาย

อันดับที่ 4 พบปะเพื่อนฝูงเพื่อปรึกษาหารือ

4. วิถีชีวิต/การใช้ชีวิตในช่วงที่มีความไม่สงบทางภาคใต้ของ “ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” แตกต่างไปจากเดิมหรือไม่?

อันดับที่ 1 แตกต่าง

เพราะ ใช้ชีวิตประจำวันด้วยความหวาดระแวงและระมัดระวังตัวมากขึ้น, ไม่มีอิสระในการดำรงชีวิต ฯลฯ

อันดับที่ 2 ไม่แตกต่าง

เพราะ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากจนกลายเป็นความเคยชินไปแล้ว, ดำเนินชีวิตเป็นปกติแต่เพิ่มความระมัดระวังมากขึ้น

5. ความในใจของ “ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ที่อยากจะฝากบอกกับ “รัฐบาล”

อันดับที่ 1 ให้รีบช่วยแก้ไขปัญหาทางภาคใต้โดยด่วนที่สุดเพื่อความสงบ และปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่

อันดับที่ 2 ควรเร่งนำตัวผู้ที่ทำให้เกิดมาลงโทษโดยเร็ว

อันดับที่ 3 รัฐบาลต้องให้ความจริงจังในการปราบปรามให้มากขึ้น/เพิ่มความเด็ดขาด

อันดับที่ 4 เร่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทางภาคใต้ให้ดีขึ้น

อันดับที่ 5 อยากให้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่ชาวไทยทั้งพุทธและมุสลิม

บทสรุป จากการสำรวจและทบทวน ช่วยให้มองเห็นว่า ประเด็นด้าน เศรษฐกิจและการพัฒนามีนัยยะสำคัญต่อสถานการณ์และความรุนแรงในพื้นที่ ชายแดนภาคใต้ในหลายแง่ ไม่ว่าจะเป็นแง่ที่ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (ความยากจน) และการพัฒนา (ความด้อยพัฒนา) ถูกนำเสนอในฐานะที่เป็นสาเหตุสำคัญของความไม่สงบอันนำมาสู่ความชอบธรรมของปฏิบัติการพัฒนาของรัฐไทยในการยกระดับ คุณภาพชีวิตของชาวมลายูมุสลิมเพื่อลดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐและป้องกัน พวกเขาจากการถูกชักจูงโดยผู้ไม่หวังดี อนึ่ง ด้วยแนวคิดเช่นนี้ ชาวมลายูมุสลิมได้ถูก นำเสนอผ่านงานเขียนบางส่วนในฐานะผู้ไร้ศักยภาพในการพัฒนา (เช่น เป็นคนขี้เกียจ มีลูกมาก ไม่คุมกำเนิด) ไปโดยปริยาย น่าสนใจว่าแม้ในปัจจุบันจะมีการอภิปรายใน วงกว้างถึงสาเหตุของความรุนแรงหรือความไม่สงบที่ชายแดนภาคใต้ว่ามีสาเหตุมาจากความต่างในทางอัตลักษณ์และอุดมการณ์ ความไม่ยุติธรรมในทางสังคมและ การเมือง ตลอดจนความคับแค้นที่สั่งสมจากกระบวนการปราบปรามที่รุนแรงของรัฐที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน แต่แนวคิดที่มองว่าปัญหาเศรษฐกิจและการพัฒนาคือสาเหตุ เศรษฐกิจและการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของความไม่สงบก็ยังคงเป็นแนวคิดกระแสหลัก ดังจะเห็นได้จากการทุ่มงบประมาณด้าน การพัฒนาลงไปในพื้นที่จำนวนมหาศาลตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา จนเกิดปรากฏการณ์ที่ว่า เศรษฐกิจชายแดนใต้ไม่ได้หดตัว แม้ความไม่สงบจะเกิดขึ้นนับหมื่นครั้ง และมีจำนวนผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว กว่าหกพันคนในรอบทศวรรษที่ผ่านมาก็ตาม ที่สำคัญแนวคิดที่ว่านี้ยังคงยึดถือกันในงานเขียนแนววัฒนธรรม/เศรษฐกิจ ชุมชนและภาคสังคม/ประชาสังคมด้วย อย่างไรก็ตาม กลุ่มเหล่านี้มองต่างออกไปว่า ปัญหาความยากจนของผู้คนชายแดนใต้เกิดจากการพัฒนาที่ผิดพลาดของรัฐ ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ไม่ตรงกับความต้องการของคนท้องถิ่น ขาดการมีส่วนร่วม ทำลายระบบนิเวศ และส่งเสริมให้ทุนมาแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติไปจากชาวบ้าน อีกทั้ง ไม่ได้มองวัฒนธรรมและเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของชุมชนว่าเป็นความ ด้อยพัฒนาอย่างที่ภาครัฐมักมองแต่มองว่าเป็นทุนที่ดีในการพัฒนา ในบทความนี้ได้ตั้งข้อสังเกตต่อความคิดเรื่องเศรษฐกิจและการพัฒนาของงานเขียนแนววัฒนธรรม/เศรษฐกิจชุมชนและของภาคสังคม/ประชาสังคม ที่ปรากฏผ่านโครงการพัฒนา/วิจัยเชิงปฏิบัติการต่างๆ ว่ายังคงตามไม่ทันชีวิตทางเศรษฐกิจของคนท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป มากและสัมพันธ์กับเศรษฐกิจนอกภาคเกษตรมากขึ้น แม้ว่าในงานบางส่วนจะสามารถ มองเห็นได้ถึงความต้องการของคนท้องถิ่นในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ แบบตลาดอย่างมีอำนาจต่อรองที่เข้มแข็งก็ตาม นอกจากนั้นในงานเขียนเหล่านี้ก็ยัง สะท้อนถึงความคิดที่ยังคงอยู่ภายใต้กรอบและวาทกรรมความมั่นคงของรัฐไทย (ซึ่งควรมีการศึกษาต่อไปถึงปัจจัยหรือข้อจำกัดที่ทำให้งานเขียนแนววัฒนธรรม/เศรษฐกิจ ชุมชนและปฏิบัติการของภาคสังคม/ประชาสังคมกลายเป็นส่วนขยายในการ ผลิตซ้ำ อุดมการณ์รัฐเช่นนี้) ดังนั้น ไม่ว่าในงานเขียนเหล่านี้จะมีข้อเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมที่ดีเพียงใด ก็ยังไม่อาจรับประกันได้ว่าจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความรุนแรงและความไม่สงบที่ชายแดนภาคใต้ได้อย่างแท้จริง

บทที่ 3

สรุปภูมิสังคมและประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้นำชุมชน ผู้นำจิตวิญญาณ ประชาชน ชุมชน และประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เคยได้รับประโยชน์จากโครงการที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 จำนวน 60 คน และจากข้อมูล ตำรา เอกสาร และจากเว็บไซต์ต่าง ๆ สามารถนำผลการสัมภาษณ์มาสรุปเป็นภูมิสังคมของประชาชนและประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็น 2 ประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. ภูมิสังคมของ ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 1.1 ภูมิสังคมภาพรวมของ ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 1.2 ข้อมูลสภาพภูมิสังคมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. ประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 2.1 ความพึงพอใจของประชาชน
 - 2.2 ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย
 - 2.3 ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภูมิสังคมของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ภูมิสังคมภาพรวมของ ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เป็นพหุสังคม ประชากรในพื้นที่สามจังหวัดมี ประมาณ 1.7 ล้านคน จากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ดินแดนส่วนนี้คือ อาณาจักรปัตตานี ที่สืบต่อมาจากอาณาจักรลังกาสุกะ ประชากรส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน มีความเชื่อทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีตามหลักศาสนาอิสลาม มีความสำนึกในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับอารยธรรมปัตตานี และรู้สึกว่าเป็นชนพื้นเมืองในท้องถิ่นเดิม มิได้อพยพมาจากถิ่นอื่น ขณะที่ประชาชนอีกส่วนหนึ่ง นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่นๆ ย่อมจะยึดถือวัฒนธรรมของแต่ละศาสนาที่ตนนับถือแตกต่างกัน ชาวไทยมุสลิมจึงไม่นิยม เรียนภาษาไทย เพราะการศึกษาภาษาไทยมุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา

1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ตั้งแต่อดีตกาลผู้คนในแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ไม่เฉพาะสามจังหวัด) ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมเป็นหลัก ทั้งทำสวนยางพารา ทำนา ทำสวนผลไม้ และการประมง

นอกจากนี้ก็มี บางส่วนที่ทำเหมือนแร่ ซึ่งในพื้นที่นี้เป็นแหล่งแร่สำคัญ แต่ชาวบ้านมักเป็นแรงงานรับจ้างในเหมือง เป็นส่วนมาก นอกจากนี้ก็มีการค้าขายเล็กๆน้อยๆ กับประเทศมาเลเซีย สินค้าที่ส่งออกส่วนใหญ่ เป็นยางพารา และผลไม้สด ส่วนสินค้าจากมาเลเซียเป็นสินค้าประเภทบริโภคเช่น ไบซา นม กาแฟ เป็นต้น

สภาพเศรษฐกิจโดยรวมในปัจจุบัน ชาวมุสลิมจะทำสวนยาง หากมีที่ทางของตนเองซึ่งมีเป็นจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะรับจ้างกรีดยางมากกว่าสำหรับการทำประมงและการทำนา ก็ยังคงมีอยู่ แต่การทำเหมืองแร่ลดลง เพราะแร่เริ่มลดลง นอกจากนี้การทำสวนผลไม้ก็ยังเป็นอาชีพหลักของชาว มุสลิมการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างจากวิถีชีวิตของคนกลุ่มอื่นในประเทศ เพราะวิถีของมุสลิมถูกกำหนดโดยพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาเป็นสำคัญ ศาสนาอิสลามไม่เป็นเพียงสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งยึดถือแม้ในชีวิตประจำวัน ชุมชนมุสลิมจึงเป็นสังคมที่มีศาสนาอิสลามเป็นกรอบกำหนดการเคลื่อนไหวของสมาชิกในชุมชนเลยทีเดียว วัฒนธรรมอิสลามจึงกำหนดบุคลิกภาพความเป็นมุสลิมไว้อย่างยืนนาน

ครอบครัวชาวมุสลิมมักเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มีลูกมากครอบครัวละ 3-6 คน การแต่งงานของหญิงชายถูกกำหนดโดยครอบครัวซึ่งยังคงมีให้เห็นอยู่จนทุกวันนี้ผู้ชายมุสลิมมักจะนั่งพูดคุยสังสรรค์กันที่ร้านน้ำชาตอนเช้าหลังการกรีดยางเสร็จสิ้นในช่วงใกล้รุ่งและอีกช่วงคือตอนค่ำ หลังการละหมาดตอนเย็นแล้ว ชาวมุสลิมไม่กินหมู และจะบริโภคอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ประกอบขึ้นโดยชาวมุสลิมเท่านั้น เพราะการฆ่าสัตว์ มาเป็นอาหารจะต้องมีการประกอบพิธีเพื่อขอชีวิตสัตว์นั้นต่อพระเจ้าเสียก่อน

มุสลิมส่วนใหญ่จะส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนปอเนาะ ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนา ในสมัยก่อนโรงเรียนปอเนาะจะเป็นโรงเรียนกินนอน ซึ่งครูต้องทำหน้าที่ทั้งสอนศาสนาและดูแลเด็กๆ ไปด้วย ครูหรือโต๊ะครู จึงมีความสัมพันธ์กับทั้งชุมชน ได้รับความเคารพนับถือจากนักเรียน และผู้ปกครอง และมีสถานภาพทางสังคมสูงในชุมชน โรงเรียนปอเนาะเป็นเหมือนสถาบันกลุ่มเมลา ชีวิตของชุมชนชาวมุสลิม การเรียนจะแยกระหว่างหญิงและชาย ไม่จำกัดอายุของผู้เรียน และระยะเวลาในการศึกษาบางคนอาจใช้เวลาในการเรียนถึงสิบปี ซึ่งในปี พ.ศ.2504 โรงเรียนปอเนาะ เริ่มถูกเปลี่ยนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อเรียนวิชาสามัญอื่น นอกจากศาสนาตามนโยบายของรัฐบาล โดยให้มีการจดทะเบียนกับรัฐซึ่งยังมีโรงเรียนปอเนาะบางแห่งที่ยังคงยืนยันการสอนศาสนาเพียงอย่างเดียว จนเมื่อเดือนเมษายน 2548 จึงมีการยอมรับความเป็นปอเนาะและได้รับการจดทะเบียนจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อถือเป็นระบบการศึกษาหนึ่งของประเทศ

1.2 เอกลักษณะทางภาษา

เครื่องมือทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการแสดงออกหรือสื่อสารทางความรู้สึกนึก คิด และเกิดเป็นความเข้าใจกัน ซึ่งชาวไทยมุสลิมมักใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ และภาษามลายูก็มักใช้กับการสอนศาสนาด้วยทำให้ภาษาและศาสนามีความสัมพันธ์กัน ยิ่งขึ้นไปอีก และจากการสื่อสารที่แตกต่างกันนี้เองนำพามาซึ่งการเลือกปฏิบัติระหว่างข้าราชการไทยจากส่วนกลางกับชาวบ้านไทยมุสลิมเพราะข้าราชการไทยที่มาจากพื้นที่อื่นมักจะบริการคนไทยด้วยกันก่อนเนื่องจากการสื่อสารที่ลำบากและการไม่พยายามปรับตัวของข้าราชการก็ยิ่งทำให้เกิดความห่างทางความสัมพันธ์มากขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชาวท้องถิ่น

1.3 อาหาร

มีบัญญัติเรื่องอาหารในอัลกุรอาน โดยให้บริโภคจากสิ่งที่อนุมัติและสิ่งที่ดี ไม่บริโภคอย่างสุรุษสุร่ายและสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษแก่ร่างกาย สติปัญญา อาหารที่ไม่อนุมัติเช่นเนื้อหมู เลือดสัตว์ที่ตายแล้ว สัตว์ที่เชือด โดยเปล่งนามอื่นนอกจากอัลเลาะห์ สัตว์ที่เชือดเพื่อบูชาญญ ส่วนสัตว์ที่ตายเองต้องมีสาเหตุ ดังนี้ คือสัตว์ที่ถูกรัด สัตว์ที่ถูกตี สัตว์ที่ตกจากที่สูง และสัตว์ที่ถูกสัตว์ป่ากิน สัตว์ที่ตายเองในห้าลักษณะดังกล่าวหากเชือดทันทีก็สามารถบริโภคได้ อาหารที่จัดอยู่ในพวกเครื่องดื่ม มีนม และสิ่งอื่นใดก็ตามที่อยู่ในข่ายก่อให้เกิดโทษมากกว่าเกิดประโยชน์ก็ไม่ใช่ที่อนุมัติเช่นกัน เช่น เหล้า ยาเสพติดทุกประเภท ฯลฯ

1.4 รูปแบบสังคม

ชุมชนที่พูดภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลาม มักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน มีส่วนน้อยที่อยู่ปะปนกันแต่ต่างคนต่างอยู่ ถ้าจำเป็นต้องอยู่ปะปนกันบ้าง การนับถือศาสนาต่างคนต่างก็ปฏิบัติศาสนกิจของตนไป ไม่เบียดเบียนกันมีอยู่บ้างที่ไม่ลงรอยกันในเรื่องศาสนาแต่เป็นเรื่องเล็กน้อย ปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูก็สามารถพูดไทยได้เป็นส่วนใหญ่ เพราะมีการศึกษาสูงขึ้นตามความเจริญของท้องถิ่นและความจำเป็นที่ต้องประกอบ อาชีพที่สัมพันธ์กัน สำหรับชาวพุทธที่พูดภาษาไทยก็สามารถพูดภาษามลายูได้ นับว่าเป็นวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรมในปัจจุบัน

1.5 ปัญหาความไม่สงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรงและเกิดความไม่สงบมาอย่างต่อเนื่องนั้น มักเกิดจากปัญหาที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และเชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งนี้ปัจจัยหลักที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขของปัญหา คือ ชาติพันธุ์ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ รวมทั้ง ประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด วิถีชีวิตเพื่อดำรงอยู่ในสังคมไทยภายใต้ความเข้าใจ และการยอมรับบนพื้นฐานของความเป็น อัตลักษณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ มีความรู้สึกคับแค้นใจ และรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินงานของภาครัฐ จึงนำมาเป็นเงื่อนไขขยายผล และต่อสู่ด้วยการใช้ความรุนแรง ส่งผลทำให้เกิดบรรยากาศความกลัว ความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และประชาชนกับประชาชน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อมต่อการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังรวมไปถึง ความไม่เข้าใจและไม่เห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริงของคนบางกลุ่ม การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ บางคน ยังคงถูกใช้เป็นเงื่อนไขสร้างความชอบธรรมในการก่อเหตุรุนแรง ในขณะที่การพัฒนาพื้นที่ไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ รวมถึงการบริหารจัดการของภาครัฐที่ขาดเอกภาพ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง

สถานการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบดังกล่าว เป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ซับซ้อน และเชื่อมโยงกันใน 3 ระดับ คือ

5.1.1 เงื่อนไขระดับบุคคล ซึ่งเกิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ การสร้างเงื่อนไขของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ภัยแทรกซ้อน และการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุจาก ความแค้น และความเกลียดชัง

5.1.2 เงื่อนไขระดับโครงสร้าง คือ โครงสร้างการปกครองและการบริหารราชการ ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจแล้วก็ตาม แต่ประชาชนบางส่วนยังรู้สึกไม่สามารถสนองตอบกับความต้องการ ไม่ได้รับความเป็นธรรมถูกเลือกปฏิบัติและขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง

5.1.3 เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม ประชาชนไทยมลายูในพื้นที่บางส่วนรู้สึกแปลกแยกไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยเห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หวาดระแวง และมีอคติ ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ และจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทยและสังคมโลก ทำให้สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเผชิญกับปัญหาภัยแทรกซ้อนที่สำคัญ คือ ปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาความยากจน และ ความรู้สึกไม่เป็นธรรมในสังคม ปัญหาการลักลอบสินค้าหนีภาษีตลอดจน ยังมีปัจจัยเสริมที่เป็นแรงหนุน คือ กระแสจากภายนอก อาทิกระแสท้องถิ่นนิยม กระแสการต่อสู้ด้วยแนวทางสุดโต่ง กระแสความขัดแย้งระหว่างโลกตะวันตกกับโลกมุสลิม และกระแสสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง ส่งผลให้สถานการณ์และปัญหาข้างต้น มีความซับซ้อนมากขึ้น

ส่วน “สาเหตุรากเหง้า” ที่ ศอ.บต. ประมวลจากการรับฟังความเห็นของฝ่ายความมั่นคง ภาคประชาสังคม กลุ่มปัญญาชน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ กลุ่มผู้ต้องขัง กลุ่มแกนนำเยาวชน และผู้นำศาสนา พบว่ามีอยู่ 4 เหตุปัจจัย ได้แก่

1. การผนวกดินแดนรัฐปัตตานีเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม จากสนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างสยามและอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ.2452 ประกอบกับการปรับโครงสร้างทางการปกครอง โดยการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากต้องการสร้างบูรณภาพเหนือดินแดนสยาม เพื่อป้องกันการรุกรานจากชาติตะวันตก ทำให้ผู้ปกครองรัฐปัตตานีเดิมสูญเสียอำนาจ

2. นโยบายรัฐนิยมสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ปลุกกระดมให้คนทั้งชาติต้องทำตัวให้เป็นคนไทย จึงจะถือว่ารักชาติ โดยภายใต้นโยบายรัฐนิยมมีการห้ามใช้ภาษามลายู ห้ามสวม หมวกแบบมุสลิม ห้ามผู้หญิงใช้ผ้าคลุมศีรษะ ผู้ชายห้ามนุ่งผ้าโสร่ง ให้เปลี่ยนชื่อที่ไม่เป็นไทยให้เป็นไทย ใครฝ่าฝืนต้องถูกจับกุมลงโทษ

3. การหายสาบสูญของ หะยีสุหลง บิน อับดุลการ์เด บิดาของ นายเด่น โต๊ะมีนา ขณะถูกเรียกไปรายงานตัวตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ เมื่อเดือน ส.ค.2498

4. การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในอดีตกรณีอื่น ๆ ที่ซ้ำเติมต่อกัย้ความไม่เป็นธรรม เช่น เหตุการณ์ดุซงญอ อ.จะนะ จ.นราธิวาส เมื่อปี 2491 เหตุการณ์นำศพขามลายูมุสลิมไปทิ้งจำนวน 6 ศพ ที่สะพานกอตอ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี เมื่อวันที่ 29 พ.ย.2518 จนนำมาสู่เหตุการณ์ประท้วง 45 วัน ที่ปัตตานี

รัฐบาลที่ผ่านมาได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ได้พยายามทุกวิถีทางในการแก้ปัญหาที่มุ่งให้เกิดความสันติสุขในพื้นที่มาโดยลำดับจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลภายใต้การบริหารงานของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้จัดตั้ง “ผู้แทนพิเศษรัฐบาล” ภายใต้ชื่อ “คณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้” หรือ คปต เพื่อแก้ปัญหาที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาในพื้นที่ภาคใต้รวมทั้งการพูดคุยเพื่อสันติสุขด้วย พร้อมทั้งกำหนด

แนวนโยบายการพัฒนาโครงการพัฒนาสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้บนแนวนโยบายที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเชื่อมโยงเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนใต้ เข้ากับภูมิภาคอาเซียนบนคาบสมุทรมาลายูที่กำหนดให้ทุกภาคส่วนของประเทศไทย เดินตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ส่วนของพื้นที่ภาคใต้ มีกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ที่จะร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านกลไก “ประสานประชารัฐ” ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชนขนาดใหญ่ เอกชนในพื้นที่ ประชาชน และสถาบันการศึกษา ประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ที่สำคัญ โดยเฉพาะการนำจุดแข็งของพื้นที่มาประกอบสร้างฐานการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สำคัญของพื้นที่ ให้เป็น “ศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจ” ด้วยรูปแบบ “เกษตรอุตสาหกรรม” เพื่อเป็นต้นทุนการผลิตอาหารสุขภาพและอาหารฮาลาล

1.6 การพัฒนาแบบภูมิสังคม

พระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเล็งเห็นว่าการพัฒนาที่จะสร้างความยั่งยืนได้นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิสังคม” ซึ่งเป็นรากเหง้าที่แท้จริงของภูมิประเทศและผู้คน ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนามีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความเป็นจริงในทุกด้าน ไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือหรือ 5 วิธีการพัฒนาสำเร็จรูปที่มุ่งเน้นแต่ทฤษฎีจากตำรา ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ว่า “การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำเราเข้าไป ไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้วเราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการ พัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง” การพัฒนาโดยยึดหลัก “ภูมิสังคม” นั้นจะต้องยึดหลักขั้นตอนของการดำเนินการว่าทุกอย่างต้องเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนสภาพแวดล้อมทุกอย่างลงตัว ดังเช่น ทฤษฎีของการ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งก็คือความพร้อมของทุกคนในสังคมนั้น ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันและพลังในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าเป็นปัญหาและจะต้องพัฒนาให้ก่อประโยชน์สุข แก่ส่วนรวมในสังคมนั้น และเมื่อพัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้เองแล้ว จึงค่อยขยายการดำเนินงานออกสู่สังคมภายนอก จึงสรุปได้ว่า ภูมิสังคม นั้นหมายถึง สภาพทางกายภาพ ลักษณะของพื้นที่ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี ที่อยู่รอบ ๆ ท้องถิ่นที่อยู่อาศัยนั้นๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละแห่งตามภูมิประเทศ โดยการพัฒนาหนึ่งๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ จะต้องคำนึงเสมอจากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยได้นำเอาแนวคิดภูมิสังคมมาบูรณาการกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เกิดเป็น “ภูมิสังคมเศรษฐกิจ” มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชน

ในพื้นที่ และความสำเร็จนั้น สามารถดำเนินการได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน มีความสุข เกิดความสันติสุขในพื้นที่อย่างยั่งยืนต่อไป

จากข้อ 1.1-1.4 ทำให้ทราบได้ว่า ภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย นราธิวาส ปัตตานี ยะลา มีปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และการพัฒนาโดยตรง 4 ด้านดังนี้

1. ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน

จากข้อมูลทางด้านสังคมและวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่า ตำแหน่งในสังคม เป็นสิ่งที่แสดงตัวตนของภูมิสังคมของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนา เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ดังนั้น ผู้นำทางศาสนาได้แก่ โต๊ะอิหม่าม บิหลั่น คอเต็บ โต๊ะครู จึงเป็นที่นับถือของประชาชน อย่างไรก็ตาม ในการปกครองของภาครัฐ ยังมีตำแหน่งที่จำเป็นต่อการปกครองและการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ด้วยเช่น มีตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองค้การ บริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้ ก็ต้องมีบทบาทต่อสังคมเช่นเดียวกัน จึงได้กำหนดให้หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน เป็นปัจจัยที่จะนำมาศึกษาภูมิสังคมของของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ศาสนาที่นับถือ

จากข้อมูลทางด้านศาสนา จะเห็นได้ว่า ศาสนาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาอิสลาม ซึ่งข้อบัญญัติของศาสนาอิสลามที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ การที่ ผู้ชายมุสลิม ต้องให้ความสำคัญกับการละหมาด ในขณะที่ผู้หญิงชาวมุสลิมต้องเป็นผู้ทำงานเต็มวัน ทำให้ขาดแรงงานชายในการปฏิบัติงานที่ต้องใช้กำลังกาย หรือการที่ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ จะส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนปอเนาะ ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนา ทำให้ประชาชน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ขาดโอกาสในการศึกษาสายสามัญ ส่งผลต่อคุณภาพของประชาชนในการทำงานในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า วิถีของมุสลิมถูกกำหนดโดยพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาเป็นสำคัญ ชาวมุสลิมได้เป็นยึดถือศาสนาอิสลามเป็นกรอบกำหนดการเคลื่อนไหวของสมาชิกในชุมชน ความแตกต่างดังกล่าวจึงเกิดความแตกต่างระหว่างผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้น จึงได้กำหนดให้ศาสนาที่นับถือ เป็นปัจจัยที่จะนำมาศึกษาภูมิสังคมของของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ความสามารถทางภาษาไทย

จากข้อมูลด้านเอกลักษณ์ทางภาษา จะเห็นได้ว่า ภาษามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร ซึ่งส่วนใหญ่ ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ แตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศไทย ความแตกต่างในการใช้ภาษา นี้ บางครั้งก่อให้เกิดความแตกต่างและช่องว่างทางสังคม ดังเช่น การเลือกปฏิบัติของข้าราชการไทย ที่มาจากส่วนกลางกับชาวบ้านไทยมุสลิมในพื้นที่ หรือ ชุมชนที่พูดภาษามลายู มักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มไม่ปะปนกับชุมชนที่พูดภาษาไทย อย่างไรก็ตาม การประชาสัมพันธ์ภาครัฐ หรือแม้กระทั่งงานที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เข้าไปดำเนินการสนับสนุนหรือส่งเสริมเผยแพร่ องค์ความรู้ต่างๆ ก็จะใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางในการสื่อสารกับประชาชน ดังนั้น จึงได้กำหนดให้

ความสามารถทางภาษาไทย เป็นปัจจัยที่จะนำมาศึกษาภูมิสังคมของของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

4. การประกอบอาชีพ

จากข้อมูลด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เป็นหลัก โดยเฉพาะการปลูกยางพารา ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกในที่ของนายทุน หรือเป็นการรับจ้าง สิ่งนี้จึงส่งผลต่อรายได้และความเป็นอยู่ของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถึงแม้ว่าปัจจัยด้านอาชีพจะมีอาชีพที่รองรับประชาชนในการประกอบสัมมาชีพเหมือนจังหวัดอื่น แต่ด้วยภูมิสังคมด้านภาษาและศาสนา ตามที่กล่าวมา ทำให้วิถีชีวิตในการประกอบอาชีพของประชาชน ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ดังนั้นจึงได้กำหนดให้การประกอบอาชีพเป็นปัจจัยที่จะนำมาศึกษาภูมิสังคมของของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยสรุปคือ พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สามารถกำหนดปัจจัยที่เป็นภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้แก่ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ศาสนาที่นับถือ อาชีพ และความสามารถทางภาษาไทย

2. ข้อมูลสภาพภูมิสังคมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากข้อมูลภูมิสังคมดังกล่าวในข้อ 1 ได้นำไปสู่การเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยทำการสัมภาษณ์ต่อผู้นำชุมชน ผู้นำจิตวิญญาณ ประชาชนชุมชน และประชาชนที่เคยได้รับประโยชน์จากโครงการที่ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เคยสนับสนุนการพัฒนาในปีงบประมาณ 2563 จำนวนทั้งสิ้น 60 คน เพื่อนำไปสู่การอธิบายถึงสภาพภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถแสดงผลการเก็บข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน

สามารถจำแนกหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชนของผู้รับประโยชน์จากโครงการที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-1 แสดงข้อมูลหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน

หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ผู้นำชุมชน	8	13.33
ผู้นำจิตวิญญาณ	6	10
ประชาชนชุมชน	5	8.33
ประชาชนทั่วไป	41	68.34
รวม	60	100

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3-1 พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ในชุมชน คือประชาชนทั่วไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 68.34 รองลงมาได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ผู้นำจิตวิญญาณ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และปราชญ์ ชุมชน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ

2.2 ด้านศาสนาที่นับถือ

สามารถจำแนกศาสนาที่นับถือ ของผู้รับประโยชน์จากโครงการที่ สำนักงาน พัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 ได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-2 แสดงข้อมูลศาสนาที่นับถือ

ศาสนาที่นับถือ	จำนวน	ร้อยละ
พุทธ	21	35
อิสลาม	39	65
รวม	60	100

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3.2 พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 39 คน คิดเป็น ร้อยละ 65 รองลงมาได้แก่ ศาสนาพุทธ จำนวน 21 คน คิดเป็น ร้อยละ 35 ตามลำดับ

2.3 ด้านอาชีพ

สามารถจำแนกอาชีพของผู้รับประโยชน์จากโครงการที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-3 แสดงข้อมูลอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	6	10
เกษตรกร	43	71.67
รับจ้าง	9	15
ข้าราชการ	2	3.33
รวม	60	100

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3-3 พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 71.67 รองลงมาได้แก่ ค้าขาย จำนวน 6 คน คิดเป็น ร้อยละ 10 และ อาชีพรับจ้าง จำนวน 9 คน คิดเป็น ร้อยละ 15 ตามลำดับ

2.4 ด้านความสามารถทางภาษาไทย

สามารถจำแนกความสามารถทางภาษาไทยของผู้รับประโยชน์จากโครงการที่ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-4 แสดงข้อมูลความสามารถทางภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่าง

ความสามารถทางภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน เขียน	จำนวน	ร้อยละ
คล่องแคล่ว	45	75
พอรู้เรื่อง	11	18.33
ยังไม่มีความถนัด	4	6.67
รวม	60	

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3.4 พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความสามารถทางภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน เขียน ได้คล่องแคล่ว จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมาได้แก่ พอรู้เรื่อง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 18.33 และยังไม่มีความถนัดจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

สรุปข้อมูลภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากข้อมูล 2 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย ภูมิสังคมภาพรวมของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และข้อมูลสภาพภูมิสังคมของผู้รับประโยชน์ ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

ภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย นราธิวาส ปัตตานี ยะลา ที่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นที่ควรนำมาศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดังนี้

1. ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน เนื่องจากตำแหน่งในสังคมเป็นสิ่งที่แสดงตัวตน โดยเฉพาะผู้นำในตำแหน่งต่างๆ ทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ชุมชน หรือแม้กระทั่งประชาชนในชุมชนล้วนมีบทบาทต่อสังคมในการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานของชุมชน

2. ศาสนาที่นับถือ เนื่องจากข้อบัญญัติของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือ อาจส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ พิธีกรรม ละหมาด การส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนสอนศาสนามากกว่าส่งเข้าเรียนในโรงเรียนที่ศึกษาสายสามัญ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชาชนในการทำงานในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

3. ความสามารถทางภาษาไทย เนื่องจากภาษามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร ซึ่งส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ความเข้าใจในการสนับสนุนหรือส่งเสริมเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ ที่ใช้ภาษาไทย เป็นภาษากลางในการสื่อสารกับประชาชนอาจเกิดความคลาดเคลื่อนและนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่ขึ้นตามมาได้

4. การประกอบอาชีพ เนื่องจากภูมิสังคมทั้งด้านภาษาและศาสนาตามที่กล่าวมา ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติในการประกอบอาชีพของประชาชน ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และอาจส่งผลต่อโครงการที่ได้รับกาสับสนุนจากสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้

โดยสรุปคือ พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สามารถกำหนดปัจจัยที่เป็นภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้แก่ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ศาสนาที่นับถือ อาชีพ และความสามารถทางภาษาไทย

จากภูมิสังคมทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าว จึงได้ดำเนินการสำรวจและสรุปเป็น ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยจำแนกตามความแตกต่างภูมิสังคม จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ศาสนาที่นับถือ การประกอบอาชีพ และความสามารถทางภาษาไทยสามารถสรุปดังนี้

ด้านหน้าที่ที่รับมอบหมายในชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน คือประชาชนทั่วไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 68.34

ด้านศาสนาที่นับถือ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 39 คน คิดเป็น ร้อยละ 65

ด้านอาชีพ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 71.67

ด้านความสามารถทางภาษาไทย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความสามารถทางภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน เขียน ได้คล่องแคล่ว จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 75

ประสิทธิผลโครงการพัฒนาชุมชนชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา โดยสามารถนำเสนอแบ่งเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ความพึงพอใจของประชาชน
2. ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย
3. ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในการศึกษาได้ดำเนินการสัมภาษณ์ต่อประชาชนผู้รับประโยชน์แต่ละกลุ่มงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 60 คน ใน 4 กลุ่มงาน ประกอบด้วย งานก่อสร้างเส้นทางชนบท งานจัดหาหน้ากินน้ำใช้ งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และ งานเกษตรผสมผสาน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3-5 จำแนกกลุ่มงานของผู้รับประโยชน์ตามที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มอบให้

กลุ่มงาน	จำนวน	ร้อยละ
งานก่อสร้างเส้นทางชนบท	11	18.33
งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้	17	28.33
งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน	10	16.67
งานเกษตรผสมผสาน	22	36.67
รวม	60	100

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2664.

จากตารางที่ 3-5 สามารถจำแนกกลุ่มงานของผู้รับประโยชน์ตามที่ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มอบให้ โดยส่วนใหญ่เป็นผู้รับประโยชน์จากงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 28.33 รองลงมาได้แก่ งานเกษตรผสมผสาน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 งานก่อสร้างเส้นทางชนบท จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 18.33 และ งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน จำนวน 10 คนคิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ข้อมูลประสิทธิผลของโครงการพัฒนาชุมชนชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ความพึงพอใจของประชาชน

ได้ทำการสัมภาษณ์ต่อผู้รับประโยชน์ในงานทั้ง 4 กลุ่มงาน สามารถแสดงความพึงพอใจจำแนกตามกลุ่มงานได้ดังนี้

1.1 งานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 คน พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในงานก่อสร้างเส้นทางที่หน่วยดำเนินการ หลายประเด็น ได้นำมาสรุปประเด็นทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันได้เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3-6 จำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม

ประเด็นความพึงพอใจ	จำนวนผู้พึงพอใจ	ร้อยละ/จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
คุณภาพของเส้นทางที่ก่อสร้างเสร็จ	11	100
การใช้ประโยชน์จากถนนที่ก่อสร้าง	9	81.82
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดเส้นทางที่ก่อสร้างหรือปรับปรุง	7	63.64
การประสานงาน	5	45.45
ระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้าง	2	18.18
การอำนวยความสะดวกต่อเส้นทางจราจรในขณะก่อสร้างเส้นทาง	2	18.18

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2664.

จากตารางที่ 3.6 สามารถจำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคมที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาดำเนินการ โดยส่วนใหญ่ พึงพอใจในเรื่อง คุณภาพของเส้นทางที่ก่อสร้างเสร็จ จำนวน 11 คน คิดเป็น ร้อยละ 100 รองลงมาได้แก่ การใช้ประโยชน์จากถนนที่ก่อสร้าง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 81.82 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดเส้นทางที่ก่อสร้างหรือปรับปรุง จำนวน 7 คน คิดเป็น ร้อยละ 63.64 การประสานงาน จำนวน 5 คน คิดเป็น ร้อยละ 45.45 ระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้าง จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 18.18 และ การอำนวยความสะดวกต่อเส้นทางจราจรในขณะก่อสร้างเส้นทาง จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 18.18 ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของเส้นทางที่หน่วยดำเนินการ และมีการใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการก่อสร้างเส้นทาง คือความมีมาตรฐานและคุณภาพ สามารถก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน ซึ่งมีผู้พึงพอใจอยู่ในระดับมาก เกินร้อยละ 80 อย่างไรก็ตามในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดเส้นทางที่ก่อสร้างหรือปรับปรุงการประสานงาน ระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้าง และการอำนวยความสะดวกต่อเส้นทางจราจร ในขณะก่อสร้างเส้นทางยังคงต้องปรับปรุง ซึ่งในการสัมภาษณ์ ได้ทราบสาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ได้กล่าวถึงในความพึงพอใจดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดเส้นทางที่ก่อสร้างหรือปรับปรุง จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่าในการเข้ามาประสานงาน ส่วนใหญ่เข้ามาประสานงานกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ ผู้นำชุมชน ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนทั่วไปยังรับทราบไม่ทั่วถึง แม้จะมีการประชาสัมพันธ์ในการประชาสัมพันธ์เป็นห้วงวันที่ประชาชนต้องออกไปทำงาน ซึ่งบางส่วนไม่ได้เข้ามาประชุมร่วม และอีกส่วนหนึ่ง คือ ความเข้าใจในภาษาไทย ทำให้การประชาสัมพันธ์ไม่สามารถสื่อถึงประชาชนได้เท่าที่ควร

ด้านการประสานงาน จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ได้เข้าประสานงานโดยตรงกับผู้นำชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนไม่ได้แจ้งให้กับทางประชาชนทราบ ทำให้ขาดการกระจายข่าวสารถึงประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบกับระยะเวลาที่เข้าดำเนินการสำรวจกับการเข้าปฏิบัติงาน มีระยะเวลาที่นานประมาณ 2 ปี ทำให้การประสานงานบางครั้งขาดช่วงไป บางสาเหตุเกิดจากมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ ทั้งด้านสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และด้านผู้นำชุมชนในพื้นที่ปฏิบัติงาน

ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้าง จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า การก่อสร้างเส้นทางแต่ละเส้นทางใช้เวลานานพอสมควร สาเหตุเนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดทั้งปี อย่างไรก็ตามก็ยังเห็นถึงความพยายามของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ที่เข้าปฏิบัติงานอย่างเร่งรีบเพื่อให้การก่อสร้างเสร็จและมีคุณภาพงานที่ดี

ด้านการอำนวยความสะดวกต่อเส้นทางจราจรในขณะก่อสร้างเส้นทาง จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า เส้นทางที่ก่อสร้างหรือปรับปรุง เป็นเส้นทางที่ทุรกันดารและมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการเดินทางสัญจรไปมาระหว่างวัน แต่การก่อสร้างหรือการปรับปรุงเส้นทางยังไม่มีจราจรที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับยานพาหนะที่สัญจรสวนทางกัน ทำให้การจราจรอาจเกิดการติดขัดได้ โดยเฉพาะเส้นทางที่ขนาดความกว้างน้อย เช่น การปรับปรุงเส้นทางที่มีขนาดกว้าง 5 เมตร ไม่มีไหล่

ทาง หวังก่อสร้างจะเหลือเส้นทางที่สัญจรได้เพียง 2.5 เมตร จะทำให้การสวนทางกันลำบาก จึงควรมีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกและติดป้ายเตือนเป็นภาษาท้องถิ่นหรือมีสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย เพื่อให้หลีกเลี่ยงเส้นทางดังกล่าว จนกว่าการปฏิบัติงานเสร็จสมบูรณ์

1.2 งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 คน พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ที่หน่วยดำเนินการหลายประเด็น ได้นำมาสรุปประเด็นทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันได้เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3-7 จำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้

ประเด็นความพึงพอใจ	จำนวนผู้พึงพอใจ	ร้อยละ/จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
คุณภาพของงานที่ดำเนินการแล้วเสร็จ	17	100
การให้พึงพอใจและให้ความร่วมมือกับกลุ่มผู้บริหารจัดการการใช้น้ำ	17	100
การใช้ประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันจากงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ที่มอบให้	17	100
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดโครงการจัดหาน้ำกินน้ำใช้	15	88.23
ระยะเวลาที่ใช้ ในการปฏิบัติงานโครงการ	12	70.58
การประสานงาน	8	47.05

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3-7 สามารถจำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาดำเนินการ โดยส่วนใหญ่ พึงพอใจในเรื่องคุณภาพของงานที่ดำเนินการแล้วเสร็จ การให้พึงพอใจและให้ความร่วมมือกับกลุ่มผู้บริหารจัดการการใช้น้ำ และการใช้ประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันจากงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ที่มอบให้ ทั้ง 3 ประเด็น จำนวน 17 คน คิดเป็น ร้อยละ 100 รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดโครงการจัดหาน้ำกินน้ำใช้ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 88.23 ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานโครงการ จำนวน 12 คน คิดเป็น ร้อยละ 70.58 และการประสานงาน จำนวน 8 คน คิดเป็น ร้อยละ 47.05 ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของงานที่ดำเนินการแล้วเสร็จ การให้พึงพอใจและให้ความร่วมมือกับกลุ่มผู้บริหารจัดการการใช้น้ำ การใช้ประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันจากงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ที่มอบให้ ถือได้ว่าผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และได้สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการกำหนดโครงการจัดหาน้ำกินน้ำใช้ กล่าวคือ ผลงานมีความมาตรฐานทั้งปริมาณและคุณภาพ สามารถก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน รวมทั้งยังได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการและที่สำคัญที่หน่วยเน้นย้ำคือ การตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำโดยผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการจัดตั้ง เพื่อให้การใช้น้ำสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั่วถึงและมีการปฏิบัติบำรุงรักษาแหล่งน้ำอันก่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งมีผู้พึงพอใจอยู่ในระดับมาก เกินร้อยละ 80

มีข้อสังเกตได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดโครงการจัดหาน้ำกินน้ำใช้ที่มีประชาชนได้กล่าวถึงและมีความพึงพอใจ ซึ่งแตกต่างจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดเส้นทาง ที่ก่อสร้างหรือปรับปรุง จึงได้ตรวจสอบพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดโครงการจัดหาน้ำกินน้ำใช้ ได้มีเจ้าหน้าที่ไปสอบถามเป็นรายย่อย โดยตรงต่อผู้รับประโยชน์ ซึ่งผู้รับประโยชน์จากงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ ในที่สัมภาษณ์ประกอบด้วย ผู้รับประโยชน์จากอาคารบริการน้ำดื่ม และการขุดลอกแหล่งน้ำ ซึ่งขณะที่มีการสำรวจจะมีเจ้าหน้าที่เข้ามาสอบถามโดยตรง ณ พื้นที่ปฏิบัติงานในแต่ละงาน ซึ่งแตกต่างจากงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคมที่ในการสำรวจจะสำรวจเฉพาะเส้นทางร่วมกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นได้มีการสอบถามเพิ่มเติมถึงการได้รับแจ้งจากประชาชนหรือไม่ ทราบว่า ส่วนใหญ่ตอบว่ามีการเข้าประชาคมแต่ไม่สามารถเข้าใจได้ทันทีจนมีผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน มาอธิบายให้ทราบโดยตรง ณ หมู่บ้านเนื่องจากอุปสรรคเรื่องภาษา และบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมการประชาคม เนื่องจากอยู่ระหว่างปฏิบัติศาสนกิจ (ณ มัสยิด)

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานโครงการ และการประสานงาน ยังคงต้องปรับปรุง ซึ่งในการสัมภาษณ์ได้สอบถามสาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ได้กล่าวถึงในความพึงพอใจดังนี้

ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานโครงการ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับผู้ที่ไม่ได้แสดงความพึงพอใจ จำนวน 5 คน พบว่า ทั้ง 5 คนดังกล่าวเป็นผู้รับประโยชน์จากการจัดหาน้ำกินน้ำใช้ ประเภท การขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งสาเหตุที่ล่าช้า ยังคงเป็นเหตุผลเช่นเดียวกันกับการก่อสร้างเส้นทางคมนาคม คือเกิดจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดทั้งปี ทำให้การเคลื่อนย้ายเครื่องจักรเข้าปฏิบัติงานรวมทั้งการปฏิบัติงาน เป็นไปด้วยความยากลำบาก

ด้านการประสานงาน จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับผู้ที่ไม่ได้แสดงความพึงพอใจจำนวน 9 คน พบว่า เป็นสาเหตุ เช่นเดียวกับกับ ด้านการประสานงานก่อสร้างเส้นทาง คือ ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ได้เข้าประสานงานโดยตรงกับผู้นำชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชน ไม่ได้แจ้งให้กับทางประชาชนทราบ ทำให้ขาดการกระจายข่าวสารถึงประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบกับระยะเวลาที่เข้าดำเนินการสำรวจกับการเข้าปฏิบัติงาน มีระยะเวลาที่นานประมาณ 2 ปี ทำให้การประสานงานบางครั้งขาดช่วงไป บางสาเหตุเกิดจากมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ ทั้งด้านสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาและ ด้านผู้นำชุมชนในพื้นที่ปฏิบัติงาน

1.3.งานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในงานงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชนที่หน่วยดำเนินการหลายประเด็นได้นำมาสรุปประเด็นทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันได้เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3-8 จำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชน

ประเด็นความพึงพอใจ	จำนวนผู้พึงพอใจ	ร้อยละ/จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ได้รับแจกจ่าย	10	100
ความเหนียวแน่นของกลุ่มอาชีพ	9	90
การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ	8	80
ปริมาณและรายได้จากการผลิตด้วยสิ่งอุปกรณ์ที่แจกจ่าย	8	80
การประสานงาน	8	80
การมีส่วนร่วมของกลุ่มในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่ส่วนราชการต่างๆจัด	6	60
ความต่อเนื่องของกำลังพล ในการติดตามผลการปฏิบัติงาน	3	30

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3.8 สามารถจำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชนที่ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดำเนินการ โดยส่วนใหญ่ พึงพอใจในเรื่อง ปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ได้รับแจกจ่าย จำนวน 10 คน คิดเป็น ร้อยละ 100 รองลงมาได้แก่ ความเหนียวแน่นของกลุ่มอาชีพ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 90 การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ปริมาณและรายได้จากการผลิตด้วยสิ่งอุปกรณ์ที่แจกจ่าย การประสานงาน ทั้ง 3 ประเด็นมีจำนวนผู้พึงพอใจเท่ากันคือ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และการมีส่วนร่วมของกลุ่มในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่ส่วนราชการต่างๆ จัดจำนวน 6 คน คิดเป็น ร้อยละ 60 และความต่อเนื่องของกำลังพลในการติดตามผลการปฏิบัติงาน จำนวน 3 คน คิดเป็น ร้อยละ 30 ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ได้รับแจกจ่าย ความเหนียวแน่นของกลุ่มอาชีพ การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ปริมาณและรายได้จากการผลิตด้วยสิ่งอุปกรณ์ที่แจกจ่าย ซึ่งมีผู้พึงพอใจอยู่ในระดับมาก เกินร้อยละ 80 ซึ่งสำหรับงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชนนั้น เนื่องงานคือการสนับสนุนประชาชนในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม อันนำไปสู่การยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชน หรือ ต่อยอดจากวิสาหกิจชุมชนต่อไป ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ หรือ สนับสนุนกลุ่มอาชีพที่มีอยู่เดิมแล้ว จะมีลักษณะงาน คือการแจกจ่ายวัสดุ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ อาทิ การมอบจักร ให้กับกลุ่มอาชีพจักรสาน การมอบเตาเผา ให้กับกลุ่มอาชีพเครื่องปั้นดินเผา หรือ การมอบโคให้กับกลุ่มอาชีพ โคเนื้อ เป็นต้น ดังนั้น การที่ประชาชนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อ ปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ได้รับแจกจ่าย และ พึงพอใจ ในปริมาณและรายได้จากการผลิตด้วยสิ่งอุปกรณ์ที่แจกจ่าย ถือได้ว่า มีผลผลิตของการส่งเสริมที่ดี มีประสิทธิภาพ และประการสำคัญ ที่แสดงถึงประสิทธิผลของการปฏิบัติงานคือ ความเหนียวแน่นของกลุ่มอาชีพ และ การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ การที่ประชาชนมีความพึงพอใจทั้งสองประเด็นนี้ ซึ่งทั้งสองประเด็นทราบว่า เกิดจากผู้มีความรู้และสามารถปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้ เป็นหัวหน้ากลุ่ม จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ถึงการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลสูง

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ คือ ต้องการสร้างความรักความสามัคคีในชุมชน ซึ่งการที่ประชาชนกล่าวถึงความพึงพอใจในประเด็นนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มมีความสามัคคี มีความเข้มแข็ง ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

อย่างไรก็ตาม ในด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่ส่วนราชการต่างๆจัด และ ด้านความต่อเนื่องของกำลังพล ในการติดตามผลการปฏิบัติงานยังคงต้องปรับปรุง ซึ่งในการสัมภาษณ์ ได้สอบถามสาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่ได้กล่าวถึงความพึงพอใจดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ที่ส่วนราชการต่างๆ จัด จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับผู้ที่ไม่ได้แสดงความพึงพอใจ พบว่า ในการจัดงานของส่วนราชการต่างๆ ส่วนใหญ่จะมีร้านค้าประจำ ซึ่งการที่กลุ่มใหม่จะเข้าไปมีส่วนร่วม จึงต้องใช้โอกาสและเวลาในการแสดงผลงาน จนเป็นที่ยอมรับ จึงจะสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ แต่จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับ 6 คน ที่ให้ข้อมูล ทราบว่า ทั้ง 6 คน อยู่ในกลุ่มอาชีพที่เป็น วิสาหกิจชุมชนแล้ว ได้เคยมีโอกาสร่วมออกบูธ ร่วมจัดจำหน่ายกับกิจกรรมส่งเสริมอาชีพทั้งทางอำเภอ และจังหวัด จัดกิจกรรมและประสบความสำเร็จ

ด้านความต่อเนื่องของกำลังพล ในการติดตามผลการปฏิบัติงาน จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับผู้ที่ไม่ได้แสดงความพึงพอใจ พบว่า หลายรายให้เหตุผลว่า หลังจากที่เข้าดำเนินการสำรวจ กับ การเข้าปฏิบัติงาน มีระยะเวลาที่นานประมาณ 2 ปี ทำให้การประสานงานบางครั้งขาดช่วงไป จนคิดว่ากลุ่มของตนไม่ได้รับโครงการแล้ว และ มี 1 คน ให้ความเห็นว่าปัจจุบันส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ประสานงานในรูปแบบการโทรศัพท์สอบถามถึงความคืบหน้า ไม่ได้เข้ามาโดยตรงต่างจากช่วงที่ส่งมอบโครงการ เจ้าหน้าที่ที่มีความสนิทสนมและมามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเข้ามาช่วยให้ความรู้ในการจัดทำบัญชี อย่างมาก

1.4.งานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 22 คน พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในงานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ ที่หน่วยดำเนินการ หลายประเด็น ได้นำมาสรุปประเด็นทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันได้เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3-9 จำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ

ประเด็นความพึงพอใจ	จำนวนผู้พึงพอใจ	ร้อยละ/จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ความเข้าใจในความสำคัญของโครงการ	22	100
ปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ได้รับแจกจ่าย	22	100
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกเกษตรกรผู้รับประโยชน์	20	90.91
การประสานงาน	18	81.82
ความต่อเนื่องของกำลังพล ในการติดตามผลงานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ	17	77.27
การขยายผลงานเกษตรผสมผสานให้กับตนเองและบ้านข้างเคียง	13	59.09

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3.9 สามารถจำแนกประเด็นความพึงพอใจในงานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ ที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดำเนินการโดยส่วนใหญ่ พึงพอใจในเรื่อง ความเข้าใจในความสำคัญของโครงการ และ ปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ได้รับ แจกจ่าย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกเกษตรกรผู้รับประโยชน์ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 90.91 การประสานงาน จำนวน 18 คน คิดเป็น ร้อยละ 81.82 และ ความต่อเนื่องของกำลังพล ในการติดตามผลงานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ จำนวน 17 คน คิดเป็น ร้อยละ 77.27 และการขยายผลงานเกษตรผสมผสานให้กับตนเองและบ้านข้างเคียงจำนวน 13 คน คิดเป็น ร้อยละ 59.09 ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อความเข้าใจใน ความสำคัญของโครงการ ปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ได้รับแจกจ่าย การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการคัดเลือกเกษตรกรผู้รับประโยชน์ และ การประสานงาน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความพึงพอใจในด้าน ที่กล่าวมาข้างต้นอยู่ในระดับมาก เกินร้อยละ 80 ซึ่งสำหรับงานเกษตรผสมผสานตามแนว พระราชดำริฯ นั้น มีเนื้องานคือ การส่งเสริมเกษตรกรที่มีความพร้อม ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร เพื่อเป็นตัวอย่างในการ ลดรายจ่ายครัวเรือน ให้อยู่ได้อย่างพอเพียง เป็นการเผยแพร่พระอัจฉริยภาพ ให้ประจักษ์แก่ตัวเกษตรกรเองและผู้ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง มีเนื้องานคือการขุดสระเก็บน้ำเพื่อให้เป็น แหล่งน้ำและแหล่งเพาะพันธุ์ปลา การก่อสร้างโรงเลี้ยงไก่ การแจกจ่ายปุ๋ยสัตว์ การแจกจ่ายไก่ เป็ด และพันธุ์ปลา รวมทั้งการแจกจ่ายพันธุ์พืชผักสวนครัว และไม้ผล ดังนั้นการที่ประชาชนส่วนใหญ่ พึงพอใจต่อปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ได้รับแจกจ่าย เป็นสิ่งบ่งบอกถึง ผลผลิตของการส่งเสริมที่ดี มีประสิทธิภาพ สำหรับการที่ประชาชนกล่าวถึงความพึงพอใจใน ด้านความเข้าใจในความสำคัญของ โครงการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดเลือกเกษตรกรผู้รับประโยชน์ และด้านการ ประสานงาน เป็นสิ่งบ่งบอกถึง ประสิทธิภาพของโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความเข้าใจใน ความสำคัญของโครงการอันเกิดจากการขยายความจากปราชญ์ชุมชน เป็นสิ่งบอกเหตุถึงความซาบซึ้ง ใจในพระอัจฉริยภาพ และความสำคัญของตนเองที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองให้เป็นตัวอย่าง พร้อมทั้ง เผยแพร่ให้เพื่อนบ้านได้เห็นและดำเนินรอยตาม สำหรับด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการ คัดเลือกเกษตรกรผู้รับประโยชน์เป็นการบ่งบอกถึงประสิทธิภาพในเรื่องมวลชน เนื่องจากความพึงพอใจ ของประชาชนในเรื่องนี้เป็นสิ่งแสดงออกถึงการปฏิบัติงานที่มีการเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง เพราะ การคัดเลือกเกษตรกรผู้รับประโยชน์ ย่อมต้องมีความยุติธรรม มีกติกา และได้รับการยอมรับจาก เกษตรกรส่วนใหญ่ และการที่ประชาชนพึงพอใจในด้านการประสานงาน เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงระบบการ ปฏิบัติงานของหน่วยมีประสิทธิภาพในการประสานงานกับเกษตรกรโดยตรงในการเข้าปฏิบัติงาน ในพื้นที่ เช่น ก่อนเข้าขุดสระ มีการสำรวจตรวจสอบพื้นที่ การเข้าขุดทุกครั้งมีการแจ้งขออนุญาต เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องความต่อเนื่องของกำลังพล ในการติดตามผลงานเกษตร ผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ และการขยายผลงานเกษตรผสมผสานให้กับตนเองและ บ้านข้างเคียง ยังคงต้องปรับปรุง ซึ่งในการสัมภาษณ์ได้สอบถามสาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ได้ กล่าวถึงในความพึงพอใจดังนี้

ด้านความต่อเนื่องของกำลังพล ในการติดตามผลงานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับผู้ที่ไม่ได้แสดงความพึงพอใจ พบว่า มีช่วงแรกของการส่งเสริม และช่วงที่มีการตรวจสอบ หลังจากนั้นได้มีการมาพบปะกันน้อยลง

ด้านการขยายผลงานเกษตรผสมผสานให้กับตนเองและบ้านข้างเคียง จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า ในระหว่างดำเนินโครงการมีผู้ที่สนใจเข้ามาชมโครงการและอยากไปทำที่พื้นที่ของตน แต่ติดขัดเรื่อง วัสดุ และเครื่องจักรที่จะปฏิบัติงานทำให้ขาดโอกาสในการขยายผลอย่างต่อเนื่อง

สรุปความพึงพอใจของประชาชน ตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์ด้านความพึงพอใจของประชาชนมีข้อความ 4 ข้อ จากผลการสัมภาษณ์ ทั้ง 4 กลุ่มข้างต้น สามารถนำมาสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1 งานที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาให้การสนับสนุนสามารถอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันของท่านได้มากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

จากผลการสัมภาษณ์งานทั้ง 4 กลุ่มงาน ข้างต้น สามารถนำไปสู่การตอบคำถามของความพึงพอใจได้ว่า ได้การอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันของท่านได้มากขึ้น ทั้งเรื่อง เส้นทางคมนาคมที่สะดวก มีน้ำกินน้ำใช้ที่พอเพียงต่อการอุปโภคและบริโภค ตลอดจนได้รับความสะดวกในเรื่องการจัดหาสิ่งอุปโภคที่นำมาสู่การทำงานของกลุ่มอาชีพเป็นการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้กับประชาชน

1.2 งานที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ให้การสนับสนุนนั้นสนับสนุนได้ตรงต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริงหรือไม่ อย่างไร

จากผลการสัมภาษณ์งานทั้ง 4 กลุ่มงาน ข้างต้น สามารถนำไปสู่การตอบคำถามของความพึงพอใจได้ว่า สิ่งที่ได้รับการสนับสนุนนั้นตรงกับความต้องการของประชาชน เนื่องจากมีการประสานงาน และประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกความต้องการที่จะนำมาสู่การปฏิบัติ จนเกิดผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชน และพื้นที่ให้มีความพร้อมต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

1.3 เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้เข้ามาพบปะให้ข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะเริ่มโครงการมีความใส่ใจและเป็นมิตรที่ดีกับประชาชนในพื้นที่ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงปัจจุบันหรือไม่อย่างไร

จากผลการสัมภาษณ์งานทั้ง 4 กลุ่มงาน ข้างต้น สามารถนำไปสู่การตอบคำถามของความพึงพอใจได้ว่า เจ้าหน้าที่ได้มีการพบปะให้ข้อมูลก่อนเริ่มโครงการ แต่ยังคงมีระยะห่างในการเข้ามาปฏิบัติงาน สาเหตุเนื่องจากการเข้ามาประสานงานเพื่อนำข้อมูลไปสู่การจัดทำแผนงานโครงการ การจัดสรรงบประมาณ จนถึงการได้รับการส่งจ่ายงบประมาณลงสู่พื้นที่ใช้เวลานานมากประมาณ 2 ปี ซึ่งบางรายไม่น้อยกว่าจะได้รับการสนับสนุนจึงมีการถอนตัวไป สำหรับเรื่องการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่นั้น ประชาชนมีความพึงพอใจอย่างมากเนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความใส่ใจและเป็นมิตรที่ดีกับประชาชนในพื้นที่ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงปัจจุบัน ยังคงสามารถติดต่อกันและมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน

1.4 ประชาชนในพื้นที่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการกีดกันในการให้บริการหรือเข้าถึงในการบริการของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา หรือไม่

จากผลการสัมภาษณ์งานทั้ง 4 กลุ่มงาน ข้างต้น สามารถสามารถนำไปสู่การตอบ คำถามของความพึงพอใจได้ว่า ประชาชนทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถเข้าถึง การบริการ ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้อย่างเท่าเทียมกัน

2. ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพบกไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 60 คน โดยมีคำถามในการสัมภาษณ์ ด้านความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพบกไทย จำนวน 3 ข้อ ได้ผลการสัมภาษณ์ สามารถนำมาสรุปประเด็นได้ตามข้อคำถามในการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

2.1 หากกองทัพบกร้องขอความร่วมมือ หรือขอรับการสนับสนุนสิ่งต่างๆในการ ปฏิบัติงานเพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ท่านพร้อมให้ความร่วมมือกับกองทัพบกไทย หรือไม่

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ประชาชนให้ความเห็นต่อความ ร่วมมือของประชาชนในการปฏิบัติงานเพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ตามที่กองทัพบก ไทยร้องขอความร่วมมือ หรือขอรับการสนับสนุนสิ่งต่างๆในการปฏิบัติงาน หลายประเด็น ได้นำมา สรุปประเด็นทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันได้เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3-10 จำแนกประเด็นความร่วมมือของประชาชน ในการปฏิบัติงานเพื่อความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงของชาติ ตามที่กองทัพบกร้องขอความร่วมมือ หรือขอรับการสนับสนุนสิ่งต่างๆใน การปฏิบัติงาน

ประเด็นความร่วมมือ	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ/จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ยินดีให้ความร่วมมือทุกเรื่อง	53	88.34
ยินดีให้ความร่วมมือเฉพาะเรื่องที่มีความถนัด	4	6.66
ยินดีให้ความร่วมมือหากเป็นเรื่องที่ไม่กระทบกับ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	2	3.34
ยินดีให้ความร่วมมือโดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ งานด้านศาสนา	1	1.66
รวม	60	100

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3-10 สามารถจำแนกประเด็นความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยส่วนใหญ่ ยินดีให้ความร่วมมือทุกเรื่อง จำนวน 53 คนคิดเป็นร้อยละ 88.34 รองลงมาได้แก่ ยินดี ให้ความร่วมมือเฉพาะเรื่องที่มีความถนัด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66 ยินดีให้ความร่วมมือหาก เป็นเรื่องที่ไม่กระทบกับ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 3.34 และ ยินดีให้ความร่วมมือโดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานด้านศาสนา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.66

จากการสัมภาษณ์ประเด็นความร่วมมือของประชาชน ในการปฏิบัติงานเพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ตามที่กองทัพไทยร้องขอความร่วมมือหรือขอรับการสนับสนุนสิ่งต่างๆในการปฏิบัติงาน ดังกล่าว ทำให้ทราบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานทุกเรื่อง อย่างไรก็ตามยังคงมีบางประเด็นที่น่าสนใจและนำมาพิจารณาคือ ยังคงมีผู้ตอบคำถามที่แสดงออกถึงความยังไม่พร้อมทุกเรื่อง ซึ่งสามารถสรุปรวมมาได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ยินดีให้ความร่วมมือเฉพาะเรื่องที่มีความถนัด ยินดีให้ความร่วมมือหากเป็นเรื่องที่ไม่กระทบกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และยินดีให้ความร่วมมือโดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานด้านศาสนา จึงได้มีข้อสัมภาษณ์สอบถามต่อเนื่องต่อผู้ที่ตอบใน 3 ประเด็นดังกล่าว ทราบว่าผู้ที่ตอบใน 3 ประเด็นดังกล่าว ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า เกรงว่า ทางทหารจะขอให้ความร่วมมือในการเป็นเบาะแสหรือการเป็นสายลับ อาจทำให้เกิดอันตรายต่อตนเองและครอบครัวได้ แต่หากเป็นเรื่องของการพัฒนาท้องถิ่น ตนเองยินดีที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสนใจว่า ผู้ตอบใน 3 ประเด็นดังกล่าว ทั้ง 7 คน มีภูมิสังคมเดียวกันคือ เป็นประชาชนทั่วไป(ไม่ได้มีหน้าที่พิเศษทางสังคม) นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพเกษตรกร และมีทักษะทางภาษาไทยในระดับพอรู้เรื่อง

2.2 ท่านพร้อมที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงแก่เจ้าหน้าที่ทหารหรือไม่ และหากข้อมูลนั้นมีความสำคัญและมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ท่านกล้าที่จะให้ข้อมูลหรือไม่

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ประชาชนให้ความเห็นต่อความพร้อมและความกล้าที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงแก่เจ้าหน้าที่ทหาร 2 ประเด็นสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3-11 จำแนกประเด็นความพร้อมและความกล้าที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงแก่เจ้าหน้าที่ทหาร

ประเด็นความพร้อมและความกล้า	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ/จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
พร้อมและกล้าให้ข้อมูล	53	88.34
ยังไม่พร้อมและไม่กล้าให้ข้อมูล	7	11.66
รวม	60	100

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3-11 สามารถจำแนกประเด็นความพร้อมและความกล้าที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงแก่เจ้าหน้าที่ทหาร โดยส่วนใหญ่มีความพร้อมและกล้าให้ข้อมูล จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 88.34 และ ยังไม่พร้อมและไม่กล้าให้ข้อมูล จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 11.66

จากการสัมภาษณ์ประเด็นความพร้อมและความกล้าที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงแก่เจ้าหน้าที่ทหาร ได้ทำการสอบถามต่อเนื่องต่อผู้ที่ตอบคำถามว่า มีความ

พร้อมและกล้าที่จะให้ข้อมูลข่าวสาร สามารถสรุปเป็นเนื้อหาเดียวกันได้ว่า ส่วนใหญ่ มีความมั่นใจต่อการปฏิบัติงานของทหาร และต้องการให้สถานการณ์ความไม่สงบยุติโดยเร็วเพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีชีวิตที่ปกติ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้มีจำนวนมากที่ให้คำตอบว่า รักทหาร เพราะทหารให้ความช่วยเหลือทุกเรื่องและเป็นมีความเป็นมิตร สำหรับ 7 คนที่ตอบ ยังไม่พร้อมและไม่กล้าให้ข้อมูล คือผู้ให้คำตอบเดียวกันกับกลุ่ม 7 คนในข้อ 2.1 ที่ยังไม่พร้อมให้ความร่วมมือกับทางทหารทุกเรื่อง แต่สามารถให้ความร่วมมือได้อย่างเต็มที่ในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ

2.3 ท่านมั่นใจในศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทหารในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากภัยคุกคามได้มากน้อยเพียงใด

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ประชาชนมีความมั่นใจในศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทหารในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากภัยคุกคาม ได้ 3 ประเด็นสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3-12 จำแนกประเด็นความมั่นใจในศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทหารในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากภัยคุกคาม

ประเด็นความมั่นใจในศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทหาร	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ/จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
มั่นใจมาก	12	20
มั่นใจแต่ยังไม่มาก	39	65
ไม่มั่นใจ	9	15
รวม	60	100

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2564.

จากตารางที่ 3.12 สามารถจำแนกประเด็นความมั่นใจในศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทหารในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากภัยคุกคาม โดยส่วนใหญ่มีความมั่นใจแต่ยังไม่มาก จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 65 มีความมั่นใจมาก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และยังไม่มีความมั่นใจ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 15

จากการผลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 ข้อที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ทราบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อกองทัพไทยและมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคง และ มีความมั่นใจในศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทหารในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากภัยคุกคามได้

3. ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 60 คน โดยมีคำถามในการสัมภาษณ์ด้านความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีข้อคำถาม 2 ข้อ ได้ผลการสัมภาษณ์สามารถนำมาสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า งานพัฒนาที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาสนับสนุนให้ทุกงาน ได้มาจากพื้นฐานทางความคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบูรพมหากษัตริย์ไทยจากการสัมภาษณ์พบว่า ทุกคนที่ให้การสัมภาษณ์เห็นด้วยกับประเด็นนี้

2.3.2 ความเจริญในพื้นที่ของท่านในปัจจุบัน ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า สิ่งต่าง ๆ ล้วนเกิดจากความทุ่มเท ความอุตสาหะในการทรงงาน พระอัจฉริยภาพ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบูรพมหากษัตริย์ไทย

จากการสัมภาษณ์พบว่า ทุกคนเห็นด้วย ที่ความเจริญในพื้นที่ สิ่งต่าง ๆ ล้วนเกิดจากความทุ่มเท ความอุตสาหะในการทรงงาน พระอัจฉริยภาพ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบูรพมหากษัตริย์ไทย

จากผลการตอบคำถามทั้ง 2 ข้อดังกล่าว สามารถสรุปได้เป็นแนวทางเดียวกันว่า ประชาชนมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ บูรพมหากษัตริย์ไทย จึงมีคำถามต่อเนื่องถึงสาเหตุที่ประชาชนเกิดความรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าว ซึ่งได้รับคำตอบที่สรุปได้เป็นแนวทางเดียวกันว่า ก่อนที่จะมีการสนับสนุนงานด้านการพัฒนาทั้ง 4 งาน ได้แก่ งานก่อสร้างเส้นทางชนบท งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และงานเกษตรผสมผสาน เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เข้าไปคำอธิบายที่มาที่ไปของโครงการและพื้นฐานการปฏิบัติงานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาที่มาจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระราชดำริต่างๆ และหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ตลอดจนความมุ่งมั่นในปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงสืบสาน รักษา และต่อยอดให้การพัฒนาประเทศนำไปสู่ความอยู่ดีกินดีของประชาชน

สรุป

จากการการผลสัมภาษณ์ ตามประเด็นการสัมภาษณ์ทั้ง 3 ในเรื่องของความพึงพอใจของประชาชน ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพบกไทย และความรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้ได้ทราบว่าโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีประสิทธิภาพผลอย่างเป็นรูปธรรม ผลการปฏิบัติงานตรงตามผลลัพธ์ที่ต้องการของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้แก่ การสร้างมวลชนที่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อกองทัพบกไทย มีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบูรพมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์

บทที่ 4

ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้นำชุมชน ผู้นำจิตวิญญาณ ประชาชนชุมชนและประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เคยได้รับประโยชน์จากโครงการที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 จำนวน 60 คน ที่แสดงในบทที่ 3 สามารถนำมาสู่การสรุป แยกตามประเด็นที่ศึกษา เกี่ยวกับประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามลักษณะงานที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 ประกอบด้วย งานก่อสร้างเส้นทางชนบท งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และงานเกษตรผสมผสานที่ได้จากบทที่ 4 สามารถบ่งบอกถึง ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดังนี้

1. ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน เนื่องจากตำแหน่งในสังคมเป็นสิ่งที่แสดงตัวตน โดยเฉพาะผู้นำในตำแหน่งต่างๆ ทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ประชาชนชุมชน หรือ แม้กระทั่งประชาชนในชุมชน ล้วนมีบทบาทต่อสังคม ในการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานของชุมชน สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย ผู้ที่มีหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ผู้นำจิตวิญญาณ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ประชาชนชุมชน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และประชาชนทั่วไปจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 68.34 เมื่อเทียบกับความพึงพอใจในงานก่อสร้างเส้นทางชนบท งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และงานเกษตรผสมผสาน ทราบว่าในภาพรวมประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอย่างมากในคุณภาพของงานที่สนับสนุน ซึ่งมีบางส่วนที่เป็นข้อดี และบางส่วนควรมีการปรับปรุง โดยทั้งสองส่วนนี้เกี่ยวข้องกับ ภูมิสังคมด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ดังนี้

ปัจจัยภูมิสังคม ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชนที่มีต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยในการศึกษาได้นำประสิทธิผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาดำเนินการคัดแยกเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชนทั้ง ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ประชาชนชุมชน และ ประชาชนทั่วไป จำแนกตามลักษณะงาน สรุปได้ดังนี้

1.1 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน มีผลต่อ ประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม ได้แก่ การมีส่วนร่วม และการประสานงาน ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่พบว่า เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ส่วนใหญ่ใช้การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้นำชุมชน จึงทำให้ประชาชนทั่วไปยังรับทราบไม่ทั่วถึง ก่อให้เกิดผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน และหากผู้นำชุมชน

ไม่ได้ประสานงาน หรือ แจ้งให้กับทางประชาชนทราบ ถึงความคืบหน้าของขั้นตอนต่างๆตั้งแต่การสำรวจ จนถึงการเข้าปฏิบัติงาน ซึ่งมีระยะเวลาที่นานประมาณ 2 ปี อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดของประชาชนได้

1.2 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน มีผลต่อ ประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ ได้แก่

การจัดตั้งกลุ่มผู้บริหารการใช้น้ำ ซึ่งผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการจัดตั้งและกระทำสำเร็จและประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ทำให้การใช้น้ำสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั่วถึง และมีการปรับบำบัดบำรุงรักษาแหล่งน้ำ อันก่อให้เกิดความยั่งยืน

การมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า เจ้าหน้าที่ได้รับคำแนะนำจากผู้นำชุมชนให้ไปสอบถามความต้องการสนับสนุน เป็นรายย่อย โดยผู้นำชุมชนส่งชื่อและหมายเลขติดต่อให้ ติดต่อบริษัทผู้รับประโยชน์ ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมกันในการรักษาผลประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หากผู้นำชุมชนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม สิ่งนี้จึงเป็นข้อยืนยันว่า ผู้นำชุมชนมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการมีส่วนร่วม

การประสานงาน จากการสัมภาษณ์ พบว่า เป็นสาเหตุ เช่นเดียวกันกับ ด้านการประสานงานก่อสร้างเส้นทาง คือ ประชาชนทั่วไปยังรับทราบไม่ทั่วถึง ก่อให้เกิดผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน และหากผู้นำชุมชนไม่ได้ประสานงาน หรือแจ้งให้กับทางประชาชนทราบ ถึงความคืบหน้าของขั้นตอนต่างๆตั้งแต่การสำรวจจนถึงการเข้าปฏิบัติงาน ซึ่งมีระยะเวลาที่นานประมาณ 2 ปี อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดของประชาชนได้

1.3 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน มีผลต่อ ประสิทธิภาพพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชน ได้แก่

ความเหนียวแน่นของกลุ่มอาชีพ และการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ จากการสัมภาษณ์พบว่า เกิดจากผู้มีความรู้และสามารถปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้ เป็นหัวหน้ากลุ่ม นั่นคือการที่มีปราชญ์ชุมชนเป็นแกนนำ สามารถก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูง และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

การมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์พบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่ส่วนราชการต่างๆ จัดยังขาดโอกาส เนื่องจากส่วนราชการมีร้านค้าประจำ ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงต้องมีส่วนในการผลักดันเพื่อให้พัฒนาผลสำเร็จในการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพในงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชน

1.4 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน มีผลต่อประสิทธิภาพพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในงาน เกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ ได้แก่

การเข้าใจในความสำคัญของโครงการของประชาชนที่ได้รับการขยายความจากปราชญ์ชุมชน เป็นสิ่งบอกเหตุถึงความซาบซึ้งใจในพระอัจฉริยภาพ และความสำคัญของตนเองที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองให้เป็นตัวอย่าง พร้อมทั้งเผยแพร่ให้เพื่อนบ้านได้เห็นและดำเนินรอยตาม

การมีส่วนร่วม และการประสานงานในการคัดเลือกเกษตรกรที่ได้รับโครงการ ได้จากความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป และการที่ได้รับความพึงพอใจในด้านนี้เป็นการบ่งบอกถึง

ประสิทธิผลในเรื่อง มวลชน และเป็นสิ่งแสดงออกถึงการปฏิบัติงานที่มีการเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง เพราะการคัดเลือกเกษตรกรผู้รับประโยชน์ ที่ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรส่วนใหญ่

2. ด้านศาสนาที่นับถือ เนื่องจากข้อบัญญัติของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับถือ อาจส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ พิธีกรรม ละหมาด การส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนสอนศาสนามากกว่าส่งเข้าเรียนในโรงเรียนที่ศึกษาสายสามัญ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชาชนในการทำงานในชีวิตประจำวัน เป็นต้น สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาคั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 39 คน คิดเป็น ร้อยละ 65 และนับถือศาสนาพุทธ จำนวน 21 คน คิดเป็น ร้อยละ 35 ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ศาสนาที่นับถือมีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในงานทั้ง งานก่อสร้างเส้นทางชนบท งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และงานเกษตรผสมผสาน คือ การที่ต้องใช้เวลาเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนกิจ ทำให้บางส่วนไม่ได้เข้าร่วมการประชุม สำหรับข้อข้องทางศาสนาอื่น ไม่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ด้านความสามารถทางภาษาไทย เนื่องจาก ภาษามีบทบาทสำคัญ ต่อการสื่อสาร ซึ่งส่วนใหญ่ ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ความเข้าใจในการสนับสนุนหรือส่งเสริมเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ ที่ใช้ภาษาไทย เป็นภาษากลางในการสื่อสารกับประชาชนอาจเกิดความคลาดเคลื่อนและนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่ขึ้นตามมาได้ สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาคั้งนี้ ประกอบด้วยผู้มีความสามารถทางภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน เขียน ได้ระดับคล่องแคล่ว จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ระดับพอรู้เรื่อง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 18.33 และยังไม่มีความถนัดจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ความสามารถทางภาษาไทยมีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในงานทั้งงานก่อสร้างเส้นทางชนบท งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และงานเกษตรผสมผสาน เนื่องจากการประชุมไม่สามารถสื่อถึงประชาชนได้เท่าที่ควร ประชาชนหลายคนได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมแต่ไม่สามารถเข้าใจได้ทันที เนื่องจากอุปสรรคเรื่อง ภาษา

4. ด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากภูมิสังคมทั้ง ด้านภาษาและศาสนา ตามที่กล่าวมา ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ส่งผลต่อทัศนคติในการประกอบอาชีพของประชาชน ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และอาจส่งผลต่อโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้ สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาคั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 71.67 ค้าขาย จำนวน 6 คน คิดเป็น ร้อยละ 10 รับจ้าง จำนวน 9 คน คิดเป็น ร้อยละ 15 ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า การประกอบอาชีพ มีผลต่อ ประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในงานทั้งงานก่อสร้างเส้นทางชนบท งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และ งานเกษตรผสมผสาน เนื่องจากหากอาชีพไม่เอื้อต่อการเข้าประชุม จะทำให้ขาดโอกาสในการรับทราบข่าวสารและส่วนร่วมในการตัดสินใจ เนื่องจากในการประชุมส่วนใหญ่เป็นหวังวันที่ประชาชนต้องออกไปทำงาน ซึ่งบางส่วนไม่ได้เข้ามาประชุมร่วม

5. ภาพรวมของการสัมภาษณ์ในประเด็น ความพึงพอใจของประชาชน ทราบว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาอย่างมากทั้งในเรื่อง งานที่ให้การสนับสนุนสามารถอำนวยความสะดวก เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน สามารถสนับสนุนได้ตรงต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และเจ้าหน้าที่มีความใส่ใจและเป็นมิตรที่ดีกับประชาชน แต่ยังคงมีระยะห่างในการเข้ามาปฏิบัติงาน สาเหตุเนื่องจาก การเข้ามาประสานงานเพื่อนำข้อมูลไปสู่การจัดทำแผนงานโครงการ การจัดสรรงบประมาณ จนถึง การได้รับการส่งจ่ายงบประมาณลงสู่พื้นที่ใช้เวลานานมาก จากที่กล่าวมา ภูมิสังคมที่ต่างกัน แต่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่ต่างกัน ดังนั้นภูมิสังคมจึงไม่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชน

6. ภาพรวมของการสัมภาษณ์ในประเด็น ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพบกไทย ได้มีข้อสัมภาษณ์ถึงความร่วมมือของประชาชน ในการปฏิบัติงานเพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ตามที่กองทัพบกไทยร้องขอความร่วมมือหรือขอรับการสนับสนุนสิ่งต่างๆ ในการปฏิบัติงาน รวมถึงความพร้อมและความกล้าที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงแก่เจ้าหน้าที่ทหาร ซึ่งประเด็นนี้ เป็นประสิทธิผลที่บ่งบอกถึงมวลชนที่จะมีต่อการขับเคลื่อนงานด้านความมั่นคงของประเทศ แต่จากผลการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานทุกเรื่อง แต่ยังคงมีผู้ตอบคำถามที่แสดงออกถึงความยังไม่พร้อมทุกเรื่อง โดยผู้ที่ตอบในประเด็นดังกล่าว ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า เกรงว่าทางทหารจะขอให้ความร่วมมือในการเป็นเบาะแสหรือการเป็นสายลับ อาจทำให้เกิดอันตรายต่อตนเองและครอบครัวได้ แต่หากเป็นเรื่องของการพัฒนาท้องถิ่น ตนเองยินดีที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสนใจว่า ผู้ตอบใน 3 ประเด็นดังกล่าว ทั้ง 7 คน มีภูมิสังคมเดียวกันคือ เป็นประชาชนทั่วไป (ไม่ได้มีหน้าที่พิเศษทางสังคม) นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพเกษตรกร และมีทักษะทางภาษาไทยในระดับพอรู้เรื่อง จึงสามารถบ่งบอกได้ว่า ภูมิสังคมดังกล่าวมีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

7. ภาพรวมของการสัมภาษณ์ในประเด็นความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนทราบว่างานพัฒนาที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาสนับสนุนให้ทุกงาน ได้มาจากพื้นฐานทางความคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบูรพมหากษัตริย์ไทย และทุกคนเห็นด้วยว่า สิ่งต่าง ๆ ล้วนเกิดจากความทุ่มเทความอุตสาหะในการทรงงาน พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และบูรพมหากษัตริย์ไทย จากที่กล่าวมาภูมิสังคมที่ต่างกัน แต่มีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ต่างกัน ดังนั้นภูมิสังคมจึงไม่มีผลต่อความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สรุป

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 60 คน ในประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงความพึงพอใจและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ที่ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 ประกอบด้วย งานก่อสร้างเส้นทางชนบท งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ งานพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน และ งานเกษตรผสมผสาน พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย นราธิวาส ปัตตานี ยะลา อันนำไปสู่การเป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์เชื่อมโยงกับปัจจัยภูมิสังคม พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจ อย่างมากในการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยปัจจัยภูมิสังคมด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ศาสนา อาชีพ และความสามารถทางภาษาไทย ทั้ง 4 ปัจจัย มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะปัจจัยด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ทั้ง ผู้นำชุมชน ผู้นำจิตวิญญาณ ประชาชนชุมชน และประชาชนทั่วไป เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม การประสานงาน การจัดตั้งกลุ่มผู้บริหารการใช้น้ำ ความเหนียวแน่นต่อกลุ่มอาชีพ การบริหารจัดการกลุ่ม ความเข้าใจในความสำคัญของโครงการ อันนำไปสู่ประสิทธิผลที่ต้องการคือ มวลชน ที่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อกองทัพไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาในบทที่ 3 และ 4 สามารถนำมาสรุป ตามวัตถุประสงค์การวิจัยประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) เพื่อศึกษาภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งผู้วิจัยได้ประมวลจากการศึกษา ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประกอบกับผลการสัมภาษณ์ นำมาสู่ข้อเสนอแนะในการวิจัย โดยบทที่ 5 สามารถนำเสนอประเด็นสำคัญได้ 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. สภาพภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ภูมิสังคม ที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
4. ข้อเสนอแนะการวิจัย

สรุป

1. สภาพภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ได้แก่ ศึกษาภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปสภาพภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจโดยรวมในปัจจุบัน ชาวมุสลิมจะทำสวนยาง หากมีที่ทางของตนเองซึ่งมีเป็นจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะรับจ้างกรีดยางมากกว่าสำหรับการทำประมงและการทำนาก็ยังคงมีอยู่ แต่การทำเหมืองแร่ลดลง เพราะแร่เริ่มลดลง นอกจากนี้การทำสวนผลไม้ ก็ยังเป็นอาชีพหลักของชาวมุสลิม สภาพสังคมและวัฒนธรรม : การดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิธีของมุสลิมจะถูกกำหนดโดยพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาเป็นสำคัญ ศาสนาอิสลามไม่เป็นเพียงสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งยึดถือแม้ในชีวิตประจำวัน ชุมชนมุสลิม จึงเป็นสังคมที่มีศาสนาอิสลาม เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและกรอบกำหนดการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน วัฒนธรรมอิสลาม จึงกำหนดบุคลิกภาพความเป็นมุสลิมไว้ อย่างยืนนาน มุสลิมส่วนใหญ่จะส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนปอเนาะ ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนา ครูต้องทำหน้าที่ทั้งสอนศาสนาและดูแลเด็กๆ ไปด้วย ครูหรือโต๊ะครู จึงมีความสัมพันธ์กับทั้งชุมชน ปัจจุบันโรงเรียนปอเนาะ เริ่มถูกเปลี่ยนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อเรียนวิชาสามัญอื่น นอกจากศาสนา เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

1.2 เอกลักษณ์ทางภาษา

ชาวไทยมุสลิมมักใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ และภาษามลายูก็มักใช้กับการสอนศาสนาด้วย ทำให้ภาษาและศาสนามีความสัมพันธ์กัน และจากการสื่อสารที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของคนไทยที่พูดภาษาไทย นับถือศาสนาพุทธ กับคนไทยที่พูดภาษามลายู นับถือศาสนาอิสลาม ในเรื่องวิถีชีวิตประจำวัน และความสนิทสนมในการติดต่อกัน

1.3 อาหาร

บัญญัติเรื่องอาหารในอัลกุรอาน มีอาหารที่ไม่อนุมัติ เช่น เนื้อหมู เลือดสัตว์ที่ตายแล้ว สัตว์ที่เชือด โดยเปล่งนามอื่นนอกจากอัลเลาะห์ สัตว์ที่เชือดเพื่อบูชายัญ ส่วนสัตว์ที่ตายเองต้องมีสาเหตุ ดังนี้ คือสัตว์ที่ถูกรัด สัตว์ที่ถูกตี สัตว์ที่ตกจากที่สูง และสัตว์ที่ถูกสัตว์ป่ากิน สัตว์ที่ตายเองในห้าลักษณะดังกล่าวหากเชือดทันทีสามารถบริโภคได้ อาหารที่จัดอยู่ในพวกเครื่องดื่มมีนเมาที่อยู่ในข่ายก่อให้เกิดโทษมากกว่าเกิดประโยชน์ ก็ไม่เป็นที่อนุมัติเช่นกัน เช่น เหล้า ยาเสพติด ทุกประเภท ฯลฯ

1.4 รูปแบบสังคม

ชุมชนที่พูดภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลาม ส่วนมากมักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน ถ้าจำเป็นต้องอยู่ปะปนกันบ้าง การนับถือศาสนาต่างคนต่างก็ปฏิบัติศาสนกิจของตนไปไม่เบียดเบียนกัน มีอยู่บ้างที่ไม่ลงรอยกันในเรื่องศาสนาแต่เป็นเรื่องเล็กน้อย ปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูก็สามารถพูดไทยได้เป็นส่วนใหญ่ เพราะความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กัน สำหรับชาวพุทธที่พูดภาษาไทยก็สามารถพูดภาษามลายูได้ นับว่าเป็นวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรมในปัจจุบัน

1.5 ปัญหาความไม่สงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรงและเกิดความไม่สงบมาอย่างต่อเนื่องนั้น มักเกิดจากปัญหาที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และเชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งนี้ความแตกต่างของชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่ยังคงถูกใช้เป็นเงื่อนไขสร้างความชอบธรรมในการก่อเหตุรุนแรง

จากข้อ 1.1-1.4 ทำให้ทราบได้ว่า ภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และการพัฒนาโดยตรง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน เนื่องจาก ตำแหน่งในสังคม เป็นสิ่งที่แสดงตัวตน โดยเฉพาะผู้นำในตำแหน่งต่างๆ ทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ชุมชน หรือแม้กระทั่งประชาชนในชุมชนล้วนมีบทบาทต่อสังคม ในการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในการปฏิบัติงานของชุมชน

2. ศาสนาที่นับถือ เนื่องจากข้อบัญญัติของศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือ อาจส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ พิธีกรรม ละหมาด การส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนสอนศาสนามากกว่าส่งเข้าเรียนในโรงเรียนที่ศึกษาสายสามัญ ส่งผลต่อคุณภาพของประชาชนในการทำงานในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

3. ความสามารถทางภาษาไทย เนื่องจากภาษามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร ซึ่งส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารกันเป็น

ส่วนใหญ่ทำให้ความเข้าใจใน การสนับสนุนหรือส่งเสริมเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ ที่ใช้ภาษาไทยเป็น ภาษากลางในการสื่อสารกับประชาชนอาจเกิดความคลาดเคลื่อนและนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่ขึ้นตามมาได้

4. การประกอบอาชีพ เนื่องจากภูมิสังคมทั้งด้านภาษาและศาสนาตามที่กล่าวมาทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนคติในการประกอบอาชีพของ ประชาชน ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และอาจส่งผลกระทบต่อโครงการที่ได้รับกาสนับสนุนจาก สำนักงาน พัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้

จากภูมิสังคมทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าว จึงได้ดำเนินการสำรวจและสรุปเป็นข้อมูลทั่วไป ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดย จำแนกตามความแตกต่างภูมิสังคม จำนวน 4 ด้าน สามารถสรุปดังนี้

1. ด้านหน้าที่ที่รับมอบหมายในชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายในชุมชน คือประชาชนทั่วไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 68.34

2. ด้านศาสนาที่นับถือ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 65

3. ด้านความสามารถทางภาษาไทย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความสามารถทาง ภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน เขียน ได้คล่องแคล่ว จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 75

4. ด้านอาชีพ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 71.67

2. ประสิทธิภาพโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ทำการศึกษาโดยใช้เครื่องมือในการตรวจสอบ ประกอบด้วย ความพึงพอใจของประชาชน ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย และความ สำคัญในพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ผลการศึกษาดังนี้

2.1 ด้านความพึงพอใจของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวม ประชาชนมี ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานคิดเป็นร้อยละ 71.29

2.2 ด้านความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อกองทัพไทยและมีความพร้อมที่จะให้ความ ร่วมมือในการปฏิบัติงานให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคง และมีความมั่นใจในศักยภาพ ของเจ้าหน้าที่ทหารในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากภัยคุกคามได้

2.3 ด้านความสำคัญในพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความสำคัญในพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ บูรพมหากษัตริย์ไทย

3. ภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิภาพพัฒนา ชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน

3.1.1 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน มีผลต่อประสิทธิผลงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม ในเรื่องการมีส่วนร่วม และการประสานงาน เนื่องจากหากเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งในชุมชนชี้แจงให้ประชาชนทั่วไปไปยังรับทราบไม่ทั่วถึง ก่อให้เกิดผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน และหากผู้นำชุมชนไม่ได้ประสานงาน หรือแจ้งให้กับทางประชาชนทราบถึงความคืบหน้าของขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การสำรวจจนถึงการเข้าปฏิบัติงาน ซึ่งมีระยะเวลาที่นานประมาณ 2 ปี อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดของประชาชนได้

3.1.2 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน มีผลต่อ ประสิทธิภาพงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ในเรื่อง

3.1.2.1 การจัดตั้งกลุ่มผู้บริหารการใช้น้ำ ซึ่งผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการจัดตั้งและกระทำสำเร็จและประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ

3.1.2.2 การมีส่วนร่วม โดยผู้นำชุมชน ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมกันในการรักษาผลประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน

3.1.2.3 การประสานงาน ซึ่งมีผลต่อประสิทธิผลเช่นเดียวกับข้อ 3.1.1

3.1.3 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชนมีผลต่อประสิทธิผลงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชน ในเรื่อง

3.1.3.1 ความเหนียวแน่นของกลุ่มอาชีพ และการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ซึ่งหากมีปราชญ์ชุมชน เป็นแกนนำ สามารถก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลสูง และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

3.1.3.2 การมีส่วนร่วม ซึ่งผู้นำชุมชน มีส่วนในการผลักดัน การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ และสามารถนำสินค้าไปสู่การตลาด ระดับ อำเภอและจังหวัด

3.1.4 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชนมีผลต่อประสิทธิผลงานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ ได้แก่

3.1.4.1 การเข้าใจในความสำคัญของโครงการของประชาชนที่ได้รับการขยายความจากปราชญ์ชุมชน เป็นสิ่งบอกเหตุถึงความซาบซึ้งใจในพระอัจฉริยภาพ และความสำคัญของตนเองที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองให้เป็นตัวอย่าง พร้อมทั้งเผยแพร่ให้เพื่อนบ้านได้เห็นและดำเนินรอยตาม

3.1.4.2 การมีส่วนร่วม และการประสานงาน ในการคัดเลือกเกษตรกรที่ได้รับโครงการ ได้จากความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปและการที่ได้รับความพึงพอใจในด้านนี้เป็น การบ่งบอกถึงประสิทธิผลในเรื่องมวลชน และเป็นสิ่งแสดงออกถึงการปฏิบัติงานที่มีการเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง เพราะการคัดเลือกเกษตรกรผู้รับประโยชน์ที่ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรส่วนใหญ่

3.2. ด้านศาสนาที่นับถือ เนื่องจาก ข้อบัญญัติของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับถือ อาจส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ พิธีกรรม ละหมาด การส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนสอนศาสนา มากกว่าส่งเข้าเรียนในโรงเรียนที่ศึกษาสายสามัญ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชาชนในการทำงานในชีวิตประจำวัน ศาสนาจึงมีผลต่อ ประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทในงานทั้ง 4 กลุ่มงาน คือ การที่ต้องใช้เวลา เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนกิจ ทำให้บางส่วนไม่ได้เข้าร่วม

การประชามติ สำหรับข้อขัดข้องทางศาสนาอื่น ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3 ด้านความสามารถทางภาษาไทย เนื่องจากภาษามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร ซึ่งส่วนใหญ่ ประชาชน จะใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ความเข้าใจในการสนับสนุนหรือส่งเสริมเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ ที่ใช้ภาษาไทย เป็นภาษากลางในการสื่อสารกับประชาชนอาจเกิดความคลาดเคลื่อนและนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่ขึ้นตามมาได้ ดังนั้น ความสามารถทางภาษาไทย มีผลต่อ ประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้ง 4 กลุ่มงาน เนื่องจาก การประชามติไม่สามารถสื่อถึงประชาชนได้เท่าที่ควร ประชาชนหลายคนได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชามติแต่ ไม่สามารถเข้าใจได้ทันที เนื่องจากอุปสรรคเรื่องภาษา

3.4 ด้านการประกอบอาชีพ มีผลต่อ ประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้ง 4 กลุ่มงาน เนื่องจากหากอาชีพไม่เอื้อต่อการเข้าประชามติ จะทำให้ขาดโอกาสในการรับทราบข่าวสารและส่วนร่วมในการตัดสินใจ เนื่องจากในการประชามติส่วนใหญ่เป็นห้วงวันที่ประชาชนต้องออกไปทำงาน ซึ่งบางส่วนไม่ได้เข้ามาประชุมร่วม

3.5 ด้านความพึงพอใจของประชาชน ทราบว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของ สนภ.4 นทพ. อย่างมาก แต่ยังคงมีระยะห่างในการเข้ามาปฏิบัติงาน สาเหตุเนื่องจากการเข้ามาประสานงานเพื่อนำข้อมูลไปสู่การจัดทำแผนงานโครงการ การจัดสรรงบประมาณ จนถึงการได้รับการสั่งจ่ายงบประมาณลงสู่พื้นที่ใช้เวลานานมาก จากที่กล่าวมาภูมิสังคมที่ต่างกัน แต่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่ต่างกัน ดังนั้น ภูมิสังคม จึงไม่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชน

3.6 ด้านความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทยจากผลการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานทุกเรื่อง แต่ยังคงมีผู้ตอบคำถามที่แสดงออกถึงความยังไม่พร้อมทุกเรื่อง โดยผู้ที่ตอบในประเด็นดังกล่าว ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า เกรงว่าทางทหารจะขอให้ความร่วมมือในการเป็นเบาะแส หรือการเป็นสายลับ อาจทำให้เกิดอันตรายต่อตนเอง และครอบครัวได้ แต่หากเป็นเรื่องของการพัฒนาท้องถิ่น ตนเองยินดีที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ซึ่งผู้ตอบในเหตุผลดังกล่าว มีจำนวน 7 คน ทั้ง 7 คน มีภูมิสังคมเดียวกันคือ เป็นประชาชนทั่วไป(ไม่ได้มีหน้าที่พิเศษทางสังคม) นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพเกษตรกร และมีทักษะทางภาษาไทยในระดับพอรู้เรื่อง จึงสามารถบ่งบอกได้ว่า ภูมิสังคมดังกล่าวมีผลต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย

3.7 ด้านความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนซึ่งเห็นตรงกันว่า ความเจริญที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจากความทุ่มเท ความอุตสาหะในการทรงงาน พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และบูรพมหากษัตริย์ไทย จากที่กล่าวมาภูมิสังคมที่ต่างกัน แต่มีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ต่างกัน ดังนั้นภูมิสังคมจึงไม่มีผลต่อความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ที่กล่าวมาข้างต้น มีสิ่งที่ควรนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติงาน ดังนี้

1.1 การสร้างการมีส่วนร่วม และประสานงานต่อประชาชน ยังคงต้องมีการปรับปรุงพัฒนาเพิ่มเติม นอกเหนือจากการประสานงานกับผู้นำชุมชนแล้ว ควรที่จะพัฒนาสื่อต่างๆ เพิ่มเติมให้เข้าถึงประชาชน เช่น สื่อวิทยุกระจายเสียง หรือการติดประกาศ เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายในพื้นที่ เพื่อลดความเสียหายจากการเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และทำให้ประชาชนทั่วไปปรับทราบได้ทั่วถึง

1.2 การสร้างความเข้าใจถึงความคืบหน้าของขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การสำรวจจนถึงการเข้าปฏิบัติงาน ซึ่งมีระยะเวลาที่นานประมาณ 2 ปี เป็นความจำเป็นและจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าในปีงบประมาณถัดไปยังไม่ใช่พื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาของหน่วยก็ตาม เพื่อสร้างความสนิท ความเชื่อมั่นและเป็นการป้องกันความเข้าใจผิดของประชาชนได้

1.3 การกำหนดหัวงในการประชาคม ควรกำหนดในช่วงที่ประชาชนส่วนใหญ่หรือผู้จะได้รับประโยชน์ว่าง เพื่อให้ได้มีโอกาสในการเข้าร่วมประชาคม และในการประชามนั้น ควรที่จะมีการซักถามความเข้าใจจนเมื่อหลังเสร็จสิ้นการประชาคมแล้วทุกคนมีความเข้าใจที่ตรงกัน จึงจะนำไปสู่การจัดทำแผนงานการสนับสนุนต่อไป

1.4 การสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย ควรเน้นที่กลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไป (ไม่ได้มีหน้าที่พิเศษทางสังคม) นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพเกษตรกร และมีทักษะทางภาษาไทยในระดับพอรู้เรื่องเป็นพิเศษ เพื่อนำไปสู่การสร้างประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

1.5 การปฏิบัติงานควรเน้นการสร้างทัศนคติที่เป็นมิตรของปฏิบัติงาน เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและกล้าตัดสินใจที่จะให้ความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ

1.6 การดำเนินงานด้านการข่าว สามารถส่งข่าวสารหรือแหล่งข่าวให้ผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติโดยตรง

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาปัจจัยภูมิสังคม ประกอบด้วย ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ศาสนา อาชีพ และความสามารถทางภาษาไทย แต่ในการปฏิบัติงานจะสังเกตเห็นได้ว่า นอกจากปัจจัยภูมิสังคมที่กล่าวมาแล้ว มีข้อเสนอแนะให้ศึกษาเพิ่มเติมในปัจจัยดังนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทุกคนมีการกล่าวถึงเจ้าหน้าที่และความสม่ำเสมอ บุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาปฏิบัติงานซึ่งมีผลต่อการขับเคลื่อนแผนงานโครงการเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องการประสานงาน เรื่องอุปนิสัยส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ ความละเอียดรอบคอบ การเทคนิคการสื่อสาร การเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มต่างๆ สิ่งเหล่านี้สร้างความสำเร็จในประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานเช่นเดียวกัน จึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ เพื่อค้นหาว่าเจ้าหน้าที่ที่มีคุณลักษณะใด หรือบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ที่พึงประสงค์ ในการปฏิบัติงาน แต่ละด้านควรเป็นอย่างไร บุคคลลักษณะใดจะสามารถปฏิบัติงานในการเข้าพบปะ ตลอดจน

ปฏิบัติงานในชุมชน ได้โดยสร้างความรัก ความศรัทธา เชื่อมั่นให้กับประชาชน อาทิ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ การศึกษา ทักษะการใช้ภาษา ศาสนาที่นับถือ หรือความสามารถในการแสดงออกต่อหน้าชุมชน เป็นต้น เพื่อนำมาสู่การกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมของกำลังที่เข้าปฏิบัติงานในแต่ละด้าน

2.2 นอกจากปัจจัยภายในอันนำไปสู่การจัดกำลังออกปฏิบัติงานแล้ว ยังคงมีปัจจัยสังคม อื่นเช่น ความรุนแรงของพื้นที่ปฏิบัติงาน เพศ อายุ วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ อาจมีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อได้รับทราบและนำไปใช้เป็นข้อกำหนดกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่จะกำหนดแผนงานโครงการสู่การปฏิบัติงาน ต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการเตรียมการกำลังพลก่อนที่จะเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีพิเศษ เช่น การคัดกรองผู้ที่เหมาะสมในการเข้าปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลิกภาพให้พึงประสงค์ต่อการปฏิบัติงานที่มีความละเอียดอ่อนทางด้านจิตใจและกายภาพความไม่สงบในพื้นที่ เป็นต้น

2.4 ควรศึกษาภาพรวมของประชาชนในพื้นที่ ในเรื่องทัศนคติที่มีต่อกองทัพอไทย เพื่อให้ทราบถึงภาพลักษณ์ของกองทัพอไทย อันนำไปสู่การพัฒนาการเตรียมกำลังพล และนโยบายในการปฏิบัติงานต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

การพัฒนาชุมชน, กรม, กระทรวงมหาดไทย. บทบาทของกรมการพัฒนาชุมชนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร. บพิธการพิมพ์, 2539.

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, สำนักงาน. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี, 2540.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. หลักการและแนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2550.

ญาดา ประภาพันธุ์. ระบบเจ้าภาษีนายอากรสมัยกรุงเทพฯ ยุคต้น. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์, 2524.
ปรัชญา เวสารัชช. บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก (ถ้าอยากจะทำ). กรุงเทพมหานคร : กราฟฟิคฟอร์แมท (ไทยแลนด์), 2540.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภากการพิมพ์, 2525.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : บางกอกบลิ๊อค, 2539
วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์. ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

วิรัช เตียงหงษากุล. บทบาทของสถาบันการศึกษากับการพัฒนาชุมชนชนบท. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2529.

วารสาร

สุพจน์ สุวรรณเตมีย์. “การดำเนินงานพัฒนาประเทศของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา”. วารสารทหารพัฒนา. ฉบับที่ 1, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2553, หน้า 35-36

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย

เกตุกานต์ อำไพ. “บทบาทของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนากองบัญชาการทหารสูงสุดในการพัฒนาประเทศ กรณีเฉพาะ นพค.13 สนภ.1 นทพ”. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, มปท.

กันตยา มานะกุล. “การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านจอมจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย”. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

- เฉลียว บุรีภาคี. “ทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนา”. โครงการ
 ผนึกกำลังการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาเอก, สถาบันราชภัฏพระนคร, 2547.
- ดิเรก ทองอร่าม และ คณะ. “ยุทธศาสตร์การพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”. หลักสูตร
 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร,
 2547.
- มะยานี ดาหามิ. “แนวคิดและบทบาทในการพัฒนาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้”. วิทยานิพนธ์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, วิทยาเขต
 ปัตตานี, 2552.
- พงศธร กาญจนะจิตรา. “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำในการนำกิจกรรมการพัฒนาชุมชน”. วิทยานิพนธ์
 สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2547.
- พัชรภา สิม์ธนสาร. “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและศึกษาแนวทางการพัฒนา
 เศรษฐกิจชุมชน ในพื้นที่หมู่ที่ 3 เนินสมบุรณ์ ตำบลแม่วงก์ อำเภอแม่วงก์ จังหวัด
 นครสวรรค์”. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2560.
- มนัสนันท์ วงศ์มานิต . “ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การ
 บริหารส่วนตำบลระวิง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์”. บัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัย
 ราชภัฏเพชรบูรณ์, 2559.
- รุจ กสิวุฒิ. “บทบาทกองทัพไทยในการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ”. วิทยานิพนธ์พุทธ
 ศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย, 2557.
- วิษณุ หยกจินดา. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร
 อำเภอน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
 สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัย
 บูรพา, 2557.
- สอังก์ วงศ์วรรณะโชติ . “บทบาทของนักพัฒนาชุมชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ
 การปฏิบัติงาน กรณีศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง”. สถาบันบัณฑิตพัฒน
 บริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร, 2550.
- สัมฤทธิ์ สุขสงค์. “ประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์”.
 วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา,
 สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, 2545.
- อนุพงษ์ วาวงค์มูล. “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจตามแนว
 พระราชดำริใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท”. มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง, กรุงเทพมหานคร, 2542.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- มนูญ มุขั้ประดิษฐ์. “การพัฒนาบทหลักของภูมิสังคม”, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.hii.or.th/wiki84/index.php?title=ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ>, 2564.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เพื่องานวิจัย

เรื่อง ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3

จังหวัดชายแดนภาคใต้

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำจิตวิญญาณ ปราชญ์ชุมชน และประชาชนเคยได้รับประโยชน์จากโครงการที่ สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563 จำนวนทั้งสิ้น 24 คน เพื่อศึกษาสภาพภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประสิทธิภาพโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำไปสู่การอธิบายถึงสภาพภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น โดยแบ่งหัวข้อการสัมภาษณ์ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบด้วย

1. ท่านมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในชุมชน
2. ศาสนาที่ท่านนับถือ
3. ท่านประกอบอาชีพ ใดเป็นอาชีพหลัก
4. ท่านมีความสามารถทางภาษาไทยอย่างไร (ฟัง,พูด,อ่าน,เขียน) และ ระดับใด (สามารถสื่อสารในการใช้ชีวิตประจำวันได้, คล่องแคล่ว, พอรู้อะไร, ยังไม่มีความถนัด)

ประเด็นที่ 2 ความพึงพอใจของประชาชน

1. งานที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ให้การสนับสนุนสามารถอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันของท่านได้มากขึ้นหรือไม่ อย่างไร
2. งานที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ให้การสนับสนุนนั้นสนับสนุนได้ตรงต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริงหรือไม่ อย่างไร
3. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เข้ามาพบปะให้ข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะเริ่มโครงการ มีความใส่ใจและเป็นมิตรที่ดีกับประชาชนในพื้นที่ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร
4. ประชาชนในพื้นที่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการกีดกันในการให้บริการหรือเข้าถึงในการบริการของสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา หรือไม่

ประเด็นที่ 3 ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย

1. หากกองทัพไทยร้องขอความร่วมมือ หรือขอรับการสนับสนุนสิ่งต่างๆในการปฏิบัติงาน เพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ท่านพร้อมให้ความร่วมมือกับกองทัพไทยหรือไม่
2. ท่านพร้อมที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงแก่เจ้าหน้าที่ทหารหรือไม่ และหากข้อมูลนั้นมีความสำคัญและมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ท่านกล้าที่จะให้ข้อมูลหรือไม่
3. ท่านมั่นใจในศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทหารในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากภัยคุกคามได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 4 ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า งานพัฒนาที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาสนับสนุนให้ทุกงาน ได้มาจากพื้นฐานทางความคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบูรพมหากษัตริย์ไทย
2. ความเจริญในพื้นที่ของท่านในปัจจุบัน ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า สิ่งต่างๆล้วนเกิดจากความทุ่มเทความอุตสาหะในการทรงงาน พระอัจฉริยภาพ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และบูรพมหากษัตริย์ไทย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี กฤษณ์ จันทรมียม
วัน เดือน ปีเกิด	12 มิถุนายน 2510
การศึกษา	- มัธยมศึกษาตอนปลาย รร.สามเสนวิทยาลัย - ปริญญาตรี วท.บ.(ทบ.) รร.จปร. - ชั้นนายร้อยเหล่าทหารปืนใหญ่ รุ่นที่ 38 - ชั้นนายพันเหล่าทหารปืนใหญ่ รุ่นที่ 44 - รร.สธ.ทบ.หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 77
ประวัติการทำงานโดยย่อ	- ผู้บัญชาการหน่วยทหารพัฒนาเคลื่อนที่ 13 สำนักงานหน่วยทหารพัฒนาภาค 1 - ผู้บัญชาการหน่วยทหารพัฒนาเคลื่อนที่ 15 สำนักงานหน่วยทหารพัฒนาภาค 1 - รองเลขานุการ กองบัญชาการกองทัพไทย - เลขานุการ กองบัญชาการกองทัพไทย - ผู้อำนวยการ สำนักประชาสัมพันธ์ กรมกิจการพลเรือนทหาร - ผู้อำนวยการ สำนักงานสนับสนุน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการ สำนักงานทหารพัฒนาภาคที่ 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

สรุปย่อ

เรื่อง : ปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัย : พล.ต.ภฤชณ์ จันทรนิยม หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 63

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส ยะลา และ ปัตตานี เป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ เป็นปัญหาขัดแย้งในหลายมิติ ทั้งมิติการเมือง มิติด้านวัฒนธรรม หรือมิติอื่นๆ ที่ก่อให้เกิด การก่อความไม่สงบและส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาคอมมิวนิสต์ จะเห็นได้ว่า ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสภาพปัญหาใกล้เคียงกับปัญหาคอมมิวนิสต์ในอดีต ส่วนที่สำคัญได้แก่ การแย่งชิงมวลชน เพื่อนำไปสู่การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่จะเข้าแก้ไข สร้างความเข้าใจ สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชน โดยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น สนง.4 นทพ. เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในทางด้านมวลชน ซึ่งได้ใช้แนวทางปฏิบัติงาน 8 แผนงานหลัก ประกอบด้วย แผนงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม แผนงานส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ แผนงานพัฒนาชุมชนและสาธารณูปการ แผนงานสาธารณสุข แผนงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แผนงานการประชาสัมพันธ์และจิตวิทยา และ แผนงานสังคมสงเคราะห์ เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีสภาพภูมิสังคมที่แตกต่างจากการปฏิบัติงานพื้นที่ปกติ จึงเป็นที่น่าสนใจว่า การปฏิบัติงานของ สนง.4 นทพ.ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีประสิทธิผลของการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร และ ปัจจัยภูมิสังคมใด ที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทตามแนวชายแดนของ สนง.4 นทพ. เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณา กำหนดนโยบายในการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงกับความต้องการตามภูมิสังคมของประชาชน ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาภูมิสังคม ที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษานี้จะมุ่งเน้นความสำคัญเฉพาะด้าน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน (2) ด้านศาสนาที่นับถือ (3) ด้านอาชีพ และ (4) ด้านความสามารถทางภาษาไทย การศึกษาเฉพาะประสิทธิผลของการพัฒนาชนบท โดยใช้เครื่องมือในการตรวจสอบ 3 ตัว คือ (1) ความพึงพอใจของประชาชน (2) ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย และ (3) ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อโครงการพัฒนาชนบท จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการก่อสร้างเส้นทางชนบท (2) โครงการจัดหาน้ำกินน้ำใช้ (3) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชนเฉพาะในส่วนการสร้างอาชีพให้กับประชาชน และ (4) โครงการเกษตรผสมผสาน

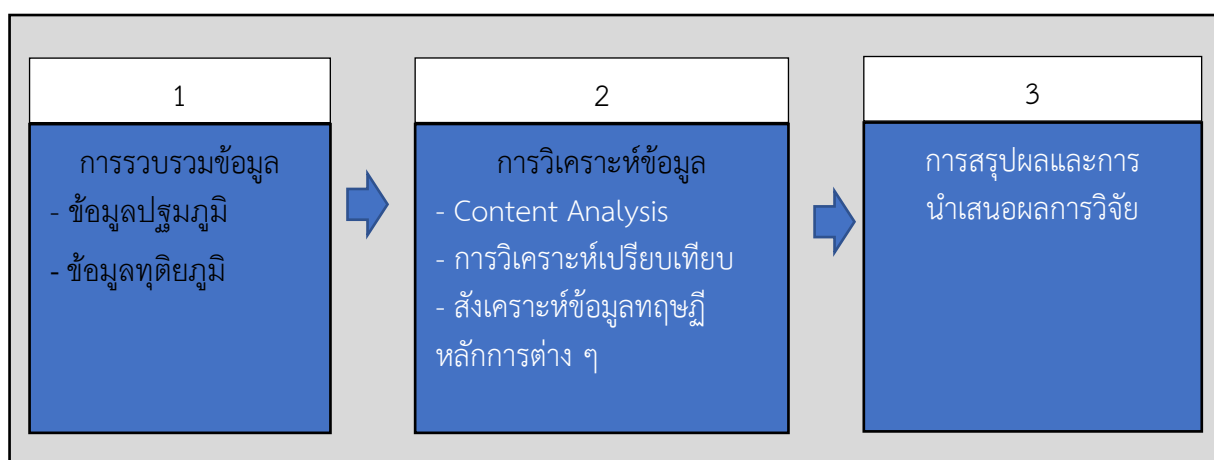
2. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ประชากรจริงและประชากรแฝง) ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และ จังหวัดปัตตานี ที่เคยได้รับประโยชน์จากโครงการที่สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้เคยสนับสนุนการพัฒนา ในปีงบประมาณ 2563

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเนื้อหาต่าง ๆ ของภูมิสังคมและประสิทธิผลการปฏิบัติงานการพัฒนาชุมชนชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1-1 : กระบวนการศึกษาปัจจัยภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้นำชุมชน ผู้นำจิตวิญญาณ ปราชญ์ชุมชน และประชาชนเคยได้รับประโยชน์จากโครงการที่ สนภ.4 นทพ. ได้เคยสนับสนุนการพัฒนาในปิงประมาณ 2563

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร และจากเว็บไซต์ต่าง ๆ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่าง ๆ

3. การนำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจโดยรวมในปัจจุบัน : ชาวมุสลิมจะทำสวนยาง หากมีที่ทางของตนเองซึ่งมีเป็นจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะรับจ้างกรีดยางมากกว่าสำหรับการทำประมงและการทำนาก็ยังคงมีอยู่ แต่การทำเหมืองแร่ค่อยลดลง เพราะแร่เริ่มลดลง นอกจากนี้การทำสวนผลไม้ก็ยังเป็นอาชีพหลักของชาวมุสลิม สภาพสังคมและวัฒนธรรม : การดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิถีของมุสลิมจะถูกกำหนดโดยพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาเป็นสำคัญ ศาสนาอิสลามไม่เป็นเพียงสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งยึดถือแม้ในชีวิตประจำวัน ชุมชนมุสลิม จึงเป็นสังคมที่มีศาสนาอิสลาม เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและกรอบกำหนดการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน วัฒนธรรมอิสลาม จึงกำหนดบุคลิกภาพความเป็นมุสลิมไว้อย่างยืนนาน มุสลิมส่วนใหญ่จะส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนปอเนาะ ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนา ครูต้องทำหน้าที่ทั้งสอนศาสนาและดูแลเด็กๆ ไปด้วย ครูหรือโต๊ะครู จึงมีความสัมพันธ์กับทั้งชุมชน ปัจจุบัน โรงเรียนปอเนาะ เริ่มถูกเปลี่ยนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อเรียนวิชาสามัญอื่น นอกจากศาสนา เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

1.2 เอกลักษณ์ทางภาษา

ชาวไทยมุสลิมมักใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ และภาษามลายูก็มักใช้ กับการสอนศาสนาด้วย ทำให้ภาษาและศาสนามีความสัมพันธ์กัน และจากการสื่อสารที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของคนไทยที่พูดภาษาไทย นับถือศาสนาพุทธกับคนไทยที่พูดภาษามลายู นับถือศาสนาอิสลาม ในเรื่องวิถีชีวิตประจำวัน และความสนิทสนมในการติดต่อกัน

1.3 อาหาร

บัญญัติเรื่องอาหารในอัลกุรอาน มีอาหารที่ไม่อนุมัติเช่นเนื้อหมู เลือดสัตว์ที่ตายแล้ว สัตว์ที่เชือด โดยเปลี่ยนนามอื่นนอกจากอัลเลาะห์ สัตว์ที่เชือดเพื่อบูชายัญ ส่วนสัตว์ที่ตายเองต้องมีสาเหตุ ดังนี้ คือสัตว์ที่ถูกกัด สัตว์ที่ถูกตี สัตว์ที่ตกจากที่สูง และสัตว์ที่ถูกสัตว์ป่ากิน สัตว์ที่ตายเองในท่าลักษณะดังกล่าวหากเชือดทันทีสามารถบริโภคได้ อาหารที่จัดอยู่ในพวกเครื่องดื่มมีนมเม้า ที่อยู่ในข่ายก่อให้เกิดโทษมากกว่าเกิดประโยชน์ ก็ไม่เป็นที่อนุมัติเช่นกัน เช่นเหล้า ยาเสพติดทุกประเภท ฯลฯ

1.4 รูปแบบสังคม

ชุมชนที่พูดภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลาม ส่วนมากมักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน ถ้าจำเป็นต้องอยู่ปะปนกันบ้าง การนับถือศาสนาต่างคนต่างก็ปฏิบัติศาสนกิจของตนไปไม่เบียดเบียนกัน มีอยู่บ้างที่ไม่ลงรอยกันในเรื่องศาสนาแต่เป็นเรื่องเล็กน้อย ปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูก็สามารถพูดไทยได้เป็นส่วนใหญ่ เพราะความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพ ที่สัมพันธ์กัน สำหรับชาวพุทธที่พูดภาษาไทยก็สามารถพูดภาษามลายูได้ นับว่าเป็นวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรมในปัจจุบัน

1.5 ปัญหาความไม่สงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรงและเกิดความไม่สงบมาอย่างต่อเนื่องนั้น มักเกิดจากปัญหาที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และเชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งนี้ ความแตกต่างของ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่ยังคงถูกใช้เป็นเงื่อนไขสร้างความชอบธรรมในการก่อเหตุรุนแรง จากข้อ 1.1-1.4 ทำให้ทราบได้ว่า ภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และการพัฒนาโดยตรง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน เนื่องจาก ตำแหน่งในสังคม เป็นสิ่งที่แสดงตัวตน โดยเฉพาะผู้นำในตำแหน่งต่างๆ ทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ประชาชน หรือ แม้กระทั่ง ประชาชนในชุมชน ล้วนมีบทบาทต่อสังคม ในการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานของชุมชน

2. ศาสนาที่นับถือ เนื่องจากข้อบัญญัติของศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือ อาจส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ พิธีกรรม ละหมาด การส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนสอนศาสนา มากกว่าส่งเข้าเรียนในโรงเรียนที่ศึกษาสายสามัญ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชาชนในการทำงานในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

3. ความสามารถทางภาษาไทย เนื่องจากภาษามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร ซึ่งส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ความเข้าใจในการสนับสนุนหรือส่งเสริมเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ ที่ใช้ภาษาไทย เป็นภาษากลางในการสื่อสารกับประชาชนอาจเกิดความคลาดเคลื่อนและนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่ขึ้นตามมาได้

4. การประกอบอาชีพ เนื่องจากภูมิสังคมทั้งด้านภาษาและศาสนาตามที่กล่าวมาทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนคติในการประกอบอาชีพของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และอาจส่งผลกระทบต่อโครงการที่ได้รับกาสนับสนุนจาก สำนักงานพัฒนาภาค 4 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้

จากภูมิสังคมทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าว จึงได้ดำเนินการสำรวจและสรุปเป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยจำแนกตามความแตกต่างภูมิสังคม จำนวน 4 ด้าน สามารถสรุปดังนี้

ความแตกต่างภูมิสังคม	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
(1) ด้านหน้าที่ที่รับมอบหมายในชุมชน	ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน คือ ประชาชนทั่วไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 68.34 (หญิง 14 คน : ชาย 27 คน : ห้วงอายุระหว่าง 30-50 ปี)
(2) ด้านศาสนาที่นับถือ	ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 65 (หญิง 8 คน : ชาย 31 คน : ห้วงอายุระหว่าง 30-50 ปี)
(3) ด้านความสามารถทางภาษาไทย	ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความสามารถทางภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน เขียน ได้คล่องแคล่ว จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 75 (หญิง 13 คน : ชาย 32 คน : ห้วงอายุระหว่าง 30-50 ปี)
(4) ด้านอาชีพ	ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 71.67 (หญิง 9 คน : ชาย 32 คน : ห้วงอายุระหว่าง 30-50 ปี)

2. ประสิทธิภาพโครงการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จากการศึกษาโดยใช้เครื่องมือในการตรวจสอบ 3 ตัว คือ ความพึงพอใจของประชาชน ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย และความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีผลดังนี้

เครื่องมือในการตรวจสอบ	ผลการศึกษา
(1) ความพึงพอใจของประชาชน	ในภาพรวม ประชาชนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานคิดเป็นร้อยละ 71.29
(2) ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย	ประชาชนส่วนใหญ่ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อกองทัพไทยและมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคง และ มีความมั่นใจในศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทหารในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากภัยคุกคามได้
(3) ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	ประชาชนมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ บูรพมหากษัตริย์ไทย

3. ภูมิสังคม ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1 ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน

3.1.1 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน มีผลต่อ ประสิทธิภาพผลงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม ในเรื่อง การมีส่วนร่วม และการประสานงาน เนื่องจากหากเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งในชุมชนชี้แจงให้ประชาชนทั่วไปยังรับทราบไม่ทั่วถึง ก่อให้เกิดผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน และหาก

ผู้นำชุมชนไม่ได้ประสานงาน หรือแจ้งให้กับทางประชาชนทราบถึงความคืบหน้าของขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การสำรวจจนถึงการเข้าปฏิบัติงาน ซึ่งมีระยะเวลาที่นานประมาณ 2 ปี อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดของประชาชนได้

3.1.2 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชนมีผลต่อประสิทธิผลงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ในเรื่อง

3.1.2.1 การจัดตั้งกลุ่มผู้บริหารการใช้น้ำ ซึ่งผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการจัดตั้งและกระทำสำเร็จและประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ

3.1.2.2 การมีส่วนร่วมโดยผู้นำชุมชน ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมกันในการรักษาผลประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน

3.1.2.3 การประสานงาน ซึ่งมีผลต่อประสิทธิผลเช่นเดียวกับข้อ 3.1.1

3.1.3 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชนมีผลต่อประสิทธิผลงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชนในเรื่อง

3.1.3.1 ความเหนียวแน่นของกลุ่มอาชีพ และการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ซึ่งหากมีปราชญ์ชุมชนเป็นแกนนำ สามารถก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลสูง และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

3.1.3.2 การมีส่วนร่วม ซึ่งผู้นำชุมชนมีส่วนในการผลักดัน การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ และสามารถนำสินค้าไปสู่การตลาด ระดับ อำเภอ และจังหวัด

3.1.4 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชนมีผลต่อประสิทธิผลงานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ ได้แก่

3.1.4.1 การเข้าใจในความสำคัญของโครงการของประชาชนที่ได้รับการขยายความจากปราชญ์ชุมชน เป็นสิ่งบอกเหตุถึงความซาบซึ้งใจในพระอัจฉริยภาพ และความสำคัญของตนเองที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองให้เป็นตัวอย่าง พร้อมทั้งเผยแพร่ให้เพื่อนบ้านได้เห็นและดำเนินรอยตาม

3.1.4.2 การมีส่วนร่วม และการประสานงาน ในการคัดเลือกเกษตรกรที่ได้รับโครงการ ได้จากความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป และการที่ได้รับความพึงพอใจในด้านนี้เป็น การบ่งบอกถึงประสิทธิผลในเรื่อง มวลชน และเป็นสิ่งแสดงออกถึงการปฏิบัติงานที่มีการเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง เพราะการคัดเลือกเกษตรกรผู้รับประโยชน์ที่ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรส่วนใหญ่

3.2. ด้านศาสนาที่นับถือ เนื่องจากข้อบัญญัติของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับถือ อาจส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ พิธีกรรม ละหมาด การส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนสอนศาสนา มากกว่าส่งเข้าเรียนในโรงเรียนที่ศึกษาสายสามัญ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชาชนในการทำงานในชีวิตประจำวัน ศาสนาจึงมีผลต่อ ประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทในงานทั้ง 4 กลุ่มงาน คือ การที่ต้องใช้เวลา เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนกิจ ทำให้บางส่วนไม่ได้เข้าร่วมการประชุม สำหรับข้อขัดข้องทางศาสนาอื่น ไม่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3 ด้านความสามารถทางภาษาไทย เนื่องจากภาษามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร ซึ่งส่วนใหญ่ ประชาชนจะใช้ภาษามาลาญในการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ความเข้าใจในการ สนับสนุนหรือส่งเสริมเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ ที่ใช้ภาษาไทย เป็นภาษากลางในการสื่อสารกับ ประชาชนอาจเกิดความคลาดเคลื่อนและนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่ขึ้นตามมาได้ ดังนั้น ความสามารถทาง ภาษาไทย มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้ง 4 กลุ่มงาน เนื่องจากการประชาคมไม่สามารถสื่อถึงประชาชนได้เท่าที่ควร ประชาชนหลายคนได้ให้ความร่วมมือ ในการเข้าร่วมประชาคมแต่ไม่สามารถเข้าใจได้ทันที เนื่องจากอุปสรรคเรื่องภาษา

3.4 ด้านการประกอบอาชีพมีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ทั้ง 4 กลุ่มงาน เนื่องจากหากอาชีพไม่เอื้อต่อการเข้าประชาคม จะทำให้ขาดโอกาส ในการรับทราบข่าวสารและส่วนร่วมในการตัดสินใจ เนื่องจากการประชาคมส่วนใหญ่เป็นห้วงวันที่ ประชาชนต้องออกไปทำงาน ซึ่งบางส่วนไม่ได้เข้ามาประชุมร่วม

3.5 ด้านความพึงพอใจของประชาชน ทราบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจ ต่อการปฏิบัติงานของ สนภ.4 นทพ. อย่างมาก แต่ยังคงมีระยะห่างในการเข้ามาปฏิบัติงาน สาเหตุ เนื่องจากการเข้ามาประสานงานเพื่อนำข้อมูลไปสู่การจัดทำแผนงานโครงการ การจัดสรรงบประมาณ จนถึงการได้รับการส่งจ่ายงบประมาณลงสู่พื้นที่ใช้เวลานานมาก จากที่กล่าวมาภูมิสังคมที่ต่างกัน แต่มี ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่ต่างกัน ดังนั้น ภูมิสังคม จึงไม่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชน

3.6 ด้านความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพบไทย จากผลการ สัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ทุกเรื่อง แต่ยังคงมีผู้ตอบคำถามที่แสดงออกถึงความยังไม่พร้อมทุกเรื่อง โดยผู้ที่ตอบในประเด็น ดังกล่าว ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า เกรงว่าทางทหารจะขอให้ความร่วมมือในการเป็นเบาะแส หรือ การเป็นสายลับ อาจทำให้เกิดอันตรายต่อตนเอง และครอบครัวได้ แต่หากเป็นเรื่องของการพัฒนา ท้องที่ ตนเองยินดีที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ซึ่งผู้ตอบในเหตุผลดังที่กล่าวมา มีจำนวน 7 คน ทั้ง 7 คน มีภูมิสังคมเดียวกันคือ เป็นประชาชนทั่วไป (ไม่ได้มีหน้าที่พิเศษทางสังคม) นับถือศาสนา อิสลาม มีอาชีพเกษตรกร และมีทักษะทางภาษาไทยในระดับพอรู้เรื่อง จึงสามารถบอกได้ว่า ภูมิสังคมดังกล่าวมีผลต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพบไทย

3.7 ด้านความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จาก การสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนซึ่งเห็นตรงกันว่า ความเจริญที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจากความ พุ้มเท ความอุตสาหะในการทรงงาน พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และบูรพมหา กษัตริย์ไทย จากที่กล่าวมาภูมิสังคมที่ต่างกัน แต่มีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ต่างกัน ดังนั้นภูมิสังคมจึงไม่มีผลต่อความสำนึกในพระมหา กรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ผลการวิจัย

1. ภูมิสังคมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะทางเศรษฐกิจ ภาพรวม คือ การทำสวนยาง การรับจ้างกรีดยาง การทำสวนผลไม้มากกว่าการทำประมงและการทำนา สภาพสังคมและวัฒนธรรมจะถูกกำหนดโดยพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ วัฒนธรรม

อิสลามจึงกำหนดบุคลิกภาพความเป็นมุสลิมไว้อย่างยืนนาน ด้านเอกลักษณ์ทางภาษาของชาวไทยมุสลิมมักใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสารและการสอนศาสนา ด้านอาหารจะเคร่งครัดตามบัญญัติเรื่องอาหารในอัลกุรอาน และมีการจัดรูปแบบชุมชนและสังคมจะยึดตามภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร การประกอบอาชีพในกลุ่มเดียวกัน

2. ประสิทธิภาพโครงการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของ สนภ.4 นทพ มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม ผลการปฏิบัติงานตรงตามผลลัพธ์ที่ต้องการของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้แก่ การสร้างมวลชนที่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อกองทัพไทย มีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบูรพมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์

3. ภูมิสังคมที่มีผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถจำแนกได้ 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชุมชน ด้านศาสนาที่นับถือ ด้านความสามารถทางภาษาไทย และด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งจะส่งผลทั้งในทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนา เช่น งานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม งานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ งานพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชน งานเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ คุณภาพของประชาชนในการทำงานในชีวิตประจำวันในเชิงเวลาการติดต่อสื่อสารและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการมีส่วนร่วมกับประชาคมในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างการมีส่วนร่วมและประสานงานต่อประชาชน ยังคงต้องมีการปรับปรุงพัฒนาเพิ่มเติม นอกเหนือจากการประสานงานกับผู้นำชุมชนแล้ว ควรที่จะพัฒนาสื่อต่างๆ เพิ่มเติมให้เข้าถึงประชาชน เช่น สื่อวิทยุกระจายเสียง หรือการติดประกาศ เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายในพื้นที่ เพื่อลดความเสียหายจากการเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และทำให้ประชาชนทั่วไปปรับทราบได้ทั่วถึง

2. การสร้างความเข้าใจถึงความคืบหน้าของขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การสำรวจ จนถึงการเข้าปฏิบัติงาน ซึ่งมีระยะเวลาที่นานประมาณ 2 ปี เป็นความจำเป็นและจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าในปีงบประมาณถัดไปยังไม่ใช่พื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาของหน่วยก็ตาม เพื่อสร้างความสนิท ความเชื่อมั่นและเป็นการป้องกันความเข้าใจผิดของประชาชนได้

3. การกำหนดห่วงในการประชาคม ควรกำหนดในช่วงที่ประชาชนส่วนใหญ่หรือผู้จะได้รับประโยชน์ เพื่อให้ได้มีโอกาสในการเข้าร่วมประชาคม และในการประชาคมนั้น ควรที่จะมีการซักถามความเข้าใจจนเมื่อหลังเสร็จสิ้นการประชาคมแล้วทุกคนมีความเข้าใจที่ตรงกัน จึงจะนำไปสู่การจัดทำแผนงานการสนับสนุนต่อไป

4. การสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกองทัพไทย ควรเน้นที่กลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไป (ไม่ได้มีหน้าที่พิเศษทางสังคม) นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพเกษตรกร และมีทักษะทางภาษาไทยในระดับพอรู้เรื่องเป็นพิเศษ เพื่อนำไปสู่การสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทุกคนมีการกล่าวถึงเจ้าหน้าที่และความสม่ำเสมอ บุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาปฏิบัติงานซึ่งมีผลต่อการขับเคลื่อนแผนงานโครงการเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องการประสานงาน เรื่องอุปนิสัยส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ ความละเอียดรอบคอบ การเทคนิคการสื่อสาร การเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มต่างๆ สิ่งเหล่านี้สร้างความสำเร็จในประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานเช่นเดียวกัน จึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ เพื่อค้นหาว่า เจ้าหน้าที่ที่มีคุณลักษณะใด หรือบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ที่พึงประสงค์ ในการปฏิบัติงานแต่ละด้าน ควรเป็นอย่างไร บุคคลลักษณะใดจะสามารถปฏิบัติงานในการเข้าพบปะ ตลอดจนปฏิบัติงานในชุมชน ได้โดยสร้างความรัก ความศรัทธา เชื่อมมั่นให้กับประชาชน อาทิ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ การศึกษา ทักษะการใช้ภาษา ศาสนาที่นับถือ หรือความสามารถในการแสดงออกต่อหน้าชุมชน เป็นต้น เพื่อนำมาสู่ การกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมของกำลังที่เข้าปฏิบัติงานในแต่ละด้าน

2. นอกจากปัจจัยภายในอันนำไปสู่การจัดกำลังออกปฏิบัติงานแล้ว ยังคงมีอาจมีปัจจัย สังคมอื่น เช่น ความรุนแรงของพื้นที่ปฏิบัติงาน เพศ อายุ วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ อาจมีผลต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อได้รับทราบและนำไปใช้เป็นข้อกำหนด กลุ่มเป้าหมายสำคัญที่จะกำหนดแผนงานโครงการ สู่การปฏิบัติงาน ต่อไป

3. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการเตรียมการกำลังพลก่อนที่จะเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีพิเศษ เช่น การคัดกรองผู้ที่เหมาะสมในการเข้าปฏิบัติงาน การพัฒนา บุคลิกภาพให้พึงประสงค์ต่อการปฏิบัติงานที่มีความละเอียดอ่อนทางด้านจิตใจและกายภาพความไม่สงบในพื้นที่ เป็นต้น